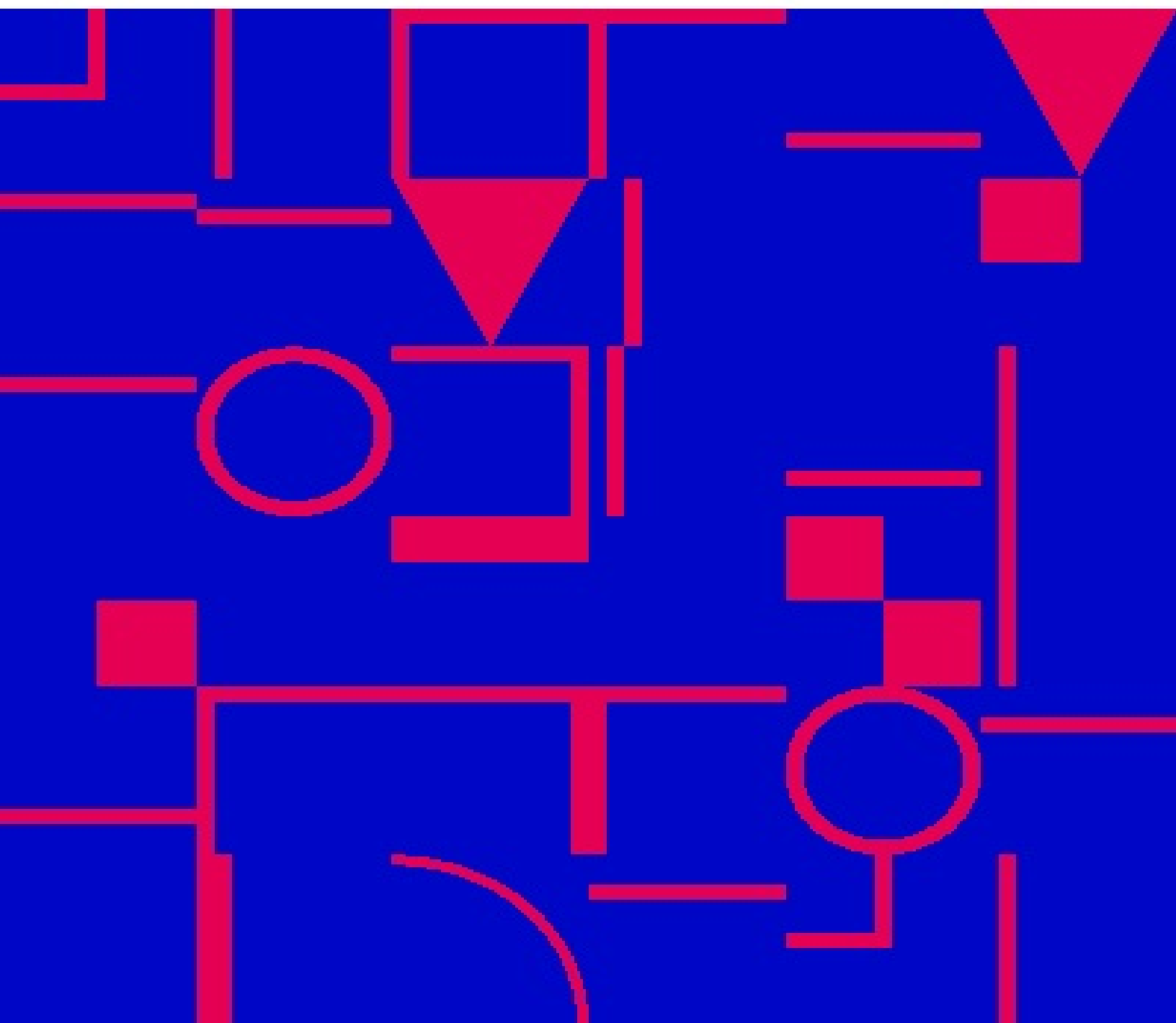

Σαικσπήρου Δράματα, Ο Βασιλιάς Ληρ

William Shakespeare

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2010-05-09. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

Project Gutenberg's Shakespeare's Dramas, King Lear, by William Shakespeare

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Shakespeare's Dramas, King Lear

Author: William Shakespeare

Translator: Demetrios Vikelas

Release Date: May 9, 2010 [EBook #32305]

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SHAKESPEARE'S DRAMAS, KING LEAR ***

Produced by Sophia Canoni. First two corrections by George Canonis

Note: The tonic system has been changed from polytonic to monotonic, otherwise the spelling of the book has not been changed. Bold words have been included in &. Words in italics have been included in _.
Page 176, which contains part of the last note (note 60) is missing.

Σημείωση: Το τονικό σύστημα έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό. Κατά τα άλλα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του βιβλίου. Λέξεις με έντονους χαρακτήρες περικλείονται σε &. Λέξεις με πλάγιους χαρακτήρες περικλείονται σε _. Η σελίδα 176 η οποία περιέχει μέρος της τελευταίας σημείωσης (σημείωση 60) λείπει.

ΣΑΙΚΣΠΕΙΡΟΥ ΔΡΑΜΑΤΑ

ΕΜΜΕΤΡΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» 44 — Οδός Σταδίου — 44
1914

Τυπογραφείον Παρασκευά Λεώνη

ΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΑ Ληρ, βασιλεύς της Μεγάλης Βρεττανίας. Βασιλεύς της Γαλλίας. Δουξ της Βουργουνδίας. Δουξ της Κορνουάλλης. Δουξ της Αλβανίας. Κόμης Κεντ. Κόμης Γλόστερ. Έδγαρ, υιός του Γλόστερ. Εδμόνδος, νόθος υιός του Γλόστερ. Κουράν, αυλικός. Οσβάλδος, οικονόμος της Γονερίλης. Γελωτοποιός του Ληρ. Γέρων χωρικός. Ιατρός. Αξιωματικός του Εδμόνδου. Άρχων, ακόλουθος της Κορδηλίας. Κήρυξ. Υπηρέται του δουκός Κορνουάλλης. Γονερίλη,) Ρεγάνη,)θυγατέρες του Ληρ. Κορδηλία.) Ιππόται αξιωματικοί, αγγελιαφόροι, στρατιώται και υπηρέται.

Η σκηνή εν τη Μεγάλη Βρεττανία.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ (1)

Αίθουσα εν τω ανακτόρω του Ληρ. (Εισέρχονται ο KENT, ο ΓΛΟΣΤΕΡ και ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

KENT. Ενόμιζα ότι ο βασιλεύς ευνοούσε τον δούκα της Αλβανίας περισσότερο από τον δούκα της Κορνουάλλης.

ΓΛΟΣΤ. Κ' εγώ το είπτευα· αλλ' από την σημερινήν διαίρεσιν του βασιλείου δεν φαίνεται διόλου, εις ποίον από τους δύο δίδει την προτίμησιν. Τους το εμοίρασε εις τρόπον, ώστε δεν ημπορεί κανείς να ειπή τίνος μερίδιον είναι το καλλίτερον.

KENT Υιός σου είναι αυτός, αυθέντα μου;

ΓΛΟΣΤ. Η ύπαρξίς του είναι εις βάρος μου. Μ' έκαμε να κοκκινίσω τόσαις φοραίς, ώστε κατήντησα να μη το έχω πλέον εντροπήν να τον αναγνωρίζω.

KENT. Δεν σε νοιώθω.

ΓΛΟΣΤ. Η μάνα του όμως μ' έννοιωσε αξιόλογα και το αποτέλεσμα ήτο, ότι είχε μωρό εις την κούνια της, προτού έχη σύζυγον εις το κρεβάτι της(2). Εμυρίσθηκες τώρα τι λάθος έγινε;

KENT Θα ήτο κρίμα να μη εγίνετο, αφού είχε τόσον καλόν καρπόν.

ΓΛΟΣΤ. Έχω και άλλον υιόν γνήσιο, κανένα χρόνον μεγαλείτερον από τούτον· και όμως δεν ημπορώ να ειπώ ότι τον αγαπώ εκείνον περισσότερο. Το παληόπαιδο αυτό μου εξεφύτρωσε ολίγον αδιάντροπα, και πριν να του ειπή κανείς να έλθη. Αλλά τι τα θέλεις; Η μητέρα του ήτο μία ωραία γυναίκα, και αφού έγινε που έγινε πλέον, δεν ημπορώ να τον αποκηρύξω. Τον γνωρίζεις αυτόν τον άρχοντα, Εδμόνδε;

ΕΔΜ. Όχι, αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Είναι ο Κόμης Κεντ. Να τον θεωρής ως ένα καλόν μου φίλον.

ΕΔΜ. Είμαι ταπεινός σου δούλος, αυθέντα μου.

KENT Σου χρεωστώ φιλίαν και επιθυμώ να κάμω την γνωριμίαν σου.

ΕΔΜ. Θα πασχίσω να φανώ άξιος της αγάπης σου, αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Έλειπεν εννέα χρόνους τώρα, και πάλιν έχει να φύγη απ' εδώ... Ο βασιλεύς έρχεται!

(Εισέρχονται ο ΛΗΡ, οι δούκες της ΚΟΥΡΝΟΥΑΛΛΗΣ και της ΑΛΒΑΝΙΑΣ, η ΓΟΝΕΡΙΛΗ, η ΡΕΓΑΝΗ, η ΚΟΡΔΗΛΙΑ και συνοδεία).

ΛΗΡ Πήγαινε, Γλόστερ, να συνοδεύσης εδώ τους ηγεμόνας της Γαλλίας και της Βουργουνδίας.

ΓΛΟΣΤ. Ορισμός μου, αυθέντα μου.

(Εξέρχεται μετά του ΕΔΜΟΝΔΟΥ)

ΛΗΡ Στο μεταξύ τους μυστικούς σκοπούς μου θα δηλώσω (3). Τον χάρτην δότε μου εδώ. — Εμοίρασα εις τρία το κράτος μου, και σταθερά απόφασίς μου είναι, να βγάλω κάθε συλλογήν απ' τα γηράματά μου, εις σώματα νεώτερα να δώσω το φορτίον, κ' ελαφρωμένος 'ς το εξής να σέρνωμαι 'ς τον τάφον. Αγαπημένε μου γαμβρέ, της Κορνούαλλης δούκα, εξ ίσου δε αγαπητέ και συ, της Αλβανίας(4), απόφασιν ακλόνητον επήρα από τώρα εις κάθε θυγατέρα μου την προίκα της να δώσω, ώστε να λείψουν αφορμαί συγχύσεων κατόπιν. Κ' οι δύο ξένοι πρίγκιπες, ο Βουργουνδός κι' ο Γάλλος, που και οι δύο μου ζητούν την τρίτην μου την κόρην και δι' αυτό χρονοτριβούν με πόθον 'ς την αυλήν μας, απόκρισίν μου σήμερον θα λάβουν και οι δύο.

Αφού το απεφάσισα λοιπόν να παραιτήσω και κράτος κ' εισοδήματα και της αρχής φροντίδα, ευπήτε, θυγατέρες μου, να ιδώ από τας τρεις σας ποια μ' αγαπά πλειότερον ώστε κ' εγώ να δώσω το δώρον πλουσιώτερον εκεί, όπου αξίζει να είμαι γενναιότερος. Λοιπόν, ω Γονερίλη, η πρωτογέννητη εσύ, ομίλησε και πρώτη.

ΓΟΝΕΡ. Αυθέντα, πόσον σ' αγαπώ λόγια να πω δεν έχω. Μου είσαι ακριβότερος απ' την ελευθερίαν, από το φως, απ' τ' άπειρον, απ' ό,τι και αν είναι πολύτιμον και σπάνιον, — κι' απ' την ζωήν αυτήν μου, κι' ας την στολίξη ευμορφιά, χάρις, τιμή κ' υγεία! Σε αγαπώ' όσον παιδί αγάπησε ποτέ του, ή όσον αγαπήθηκε ποτέ 'ς την γην πατέρας! Γλώσσα δεν είναι ικανή κι' αναπνοή δεν φθάνει την άμετρην αγάπην μου με λόγια να εκφράση.

ΚΟΡΔ. (καθ' εαυτήν). Κ' η Κορδηλία τι να 'πή : Ας αγαπά εκείνη κι' ας σιωπά.

ΛΗΡ Από εδώ έως αυτήν την άκρην, όλην την έκτασιν αυτήν με τα πυκνά της δάση, με τους μεγάλους ποταμούς, με τους πλουσίους κάμπους. τ' απέραντα λιβάδια της, την δίδω εις εσένα και εις τους απογόνους σου διά παντός! — Τι λέγει και η δευτέρα κόρη μου, η ακριβή Ρεγάνη, της Κορνούαλλης δούκισσα; — Ομίλησε, Ρεγάνη.

ΡΕΓ. Είμεθ' απ' ένα μέταλλον κ' εγώ και η αδελφή μου όσον εκείνην εκτιμάς, τόσον κ' εγώ αξίζω. Τα λόγια της το αίσθημα εκφράζουν της καρδιάς μου, αλλά δεν είπε αρκετά πόσον εγώ εντός μου αισθάνομαι ότι μισώ κάθ' ευτυχίαν άλλην και μόνον την αγάπην σου έχω απόλαυσίν μου!

ΚΟΡΔ. (καθ' εαυτήν). Ω Κορδηλία, τι πτωχή που είσαι συ! Αλλ' όχι! 'Στα λόγια είν' η πτώχεια μου, δεν είναι 'ς την αγάπην!

ΛΗΡ Ιδού· του βασιλείου μου το τρίτον εις εσένα κ' εις την κληρονομίαν σου διά παντός θ' ανήκη! Εις πλούτον, 'ς ωραιότητα κ' εις έκτασιν αξίζει όσον και το μερίδιον της Γονερίλης. — Τώρα εσύ χαρά μου,

κόρη μου υστερογέννητή μου, αλλ' όχι υστεροάκριβη, εσύ 'πού σε γυρεύουν της Βουργουνδίας οι αγροί, τ' αμπέλια της Γαλλίας, λέγε, τι έχεις να μου' πής, ώστε το μερτικόν σου να γίνη πλουσιώτερον παρά των αδελφών σου;

ΚΟΡΔ. Τίποτ', αυθέντα.

ΛΗΡ Τίποτε!

ΚΟΡΔ. Τίποτε.

ΛΗΡ Δεν εβγαίνει τίποτε απ' το τίποτε. Ομίλησε και πάλιν.

ΚΟΡΔ. Ν' ανασηκώσω δεν 'μπορώ 'ς τα χείλη την καρδιάν μου, η δυστυχής! — Σε αγαπώ, αυθέντα, κατά χρέος, ως κόρη σου· 'λιγώτερον ή περιπλέον, όχι!

ΛΗΡ Πώς είπες; πώς; — Διόρθωσε τα λόγια σου ολίγον, να μη χαλάση η τύχη σου.

ΚΟΡΔ. Αυθέντα σεβαστέ μου, μ' εγέννησες, μ' ανέθρεψες, μ' αγάπησες εμένα· κ' εγώ το ό,τι χρεωστώ σου το ανταποδίδω: σε αγαπώ, σε σέβομαι, — σου είμ' υποταγμένη. Και διατί να 'πανδρευθούν λοιπόν αι αδελφαί μου, αν, καθώς λέγουν, αγαπούν εσένα κι' όχι άλλον; Εγώ, ανίσως 'πανδρευθώ, ο άνδρας 'πού με πάρη και την μισήν αγάπην μου, και το μισό μου χρέος και την μισήν φροντίδα μου εκείνος θα τα έχη. Αν είναι τον πατέρα μου και μόνον να λατρεύω, εγώ δεν υπανδρεύομαι ποτέ.

ΛΗΡ Αυτά τα λέγεις με την καρδιάν σου;

ΚΟΡΔ. Μάλιστα, αυθέντα σεβαστέ μου.

ΛΗΡ Τι νέα και αναίσθητη!

ΚΟΡΔ. Κ' ειλικρινής, αυθέντα.

ΛΗΡ Λοιπόν, να έχης προίκα σου την ειλικρίνειάν σου! Διότι, μα τας ιεράς ακτίνας του Ηλίου (5), μα της Εκάτης τ' άγια μυστήρια, μα όλην των άστρων την ενέργειαν, απ' όπου εξαρτάται και θάνατός μας και ζωή, εδώ σ' αποκηρύττω! Σ' αρνούμαι κάθε πατρικήν φροντίδα, σου αρνούμαι και αίματος συγγένειαν και σχέσιν, κ' από τώρα εις την καρδιάν μου έγινες και εις εμένα ξένη διά παντός! Καλλίτερα τον βάρβαρον τον Σκύθην, καλλίτερα τον άνθρωπον, 'πού τρώγει το παιδί του να χορτασθή, — καλλίτερα αυτούς να ελεήσω, και να τους δώσω συνδρομήν, και να τους αγκαλιάσω, παρά εσέ, που κόρην μου ένα καιρόν σε είχα!

ΚΕΝΤ. Καλέ αυθέντα!...

ΛΗΡ Σώπα, Κεντ! Ανάμεσα του δράκου και της οργής του μη χωθής! Πλειότερον απ' όλαις την αγαπούσα, κ' ήλπιζα παρηγοριάν να εύρω μια μέρα 'ς την αγάπην της. — Να μη σε βλέπω· φύγε! 'Σ τον τάφον μου ανάπαυσιν κ' ειρήνην να μην έχω, αν του πατρός της την καρδιάν ποτέ την ξαναεύρη! — Ποιος είν' εκεί; — Πηγαίνετε να φέρετε τον Γάλλον. Να έλθη και ο Βουργουνδός. — Αγαπητοί γαμβροί μου, 'ς των δύο θυγατέρων μου την προίκα και της τρίτης ας χωνευθή το μερτικόν· η δε αυθάδειά της, που λέγει ειλικρίνειαν, η προίκα της να είναι! Το κράτος μου ς' τους δύο σας μεταβιβάζω τώρα με τας τιμάς, που την πομπήν του χρόνου συνοδεύουν. Μόνον ιππότας εκατόν εγώ κρατώ κοντά μου, διά να μου τους τρέφετε και να τους συντηρήτε και με αυτούς θα κατοικώ 'ς εσάς με την αράδα, τον ένα μήνα 'ς

του ενός, τον δεύτερον 'ς του άλλου. Τον τίτλον και το όνομα θα έχω βασιλέως, αλλά εσείς θα έχετε, αγαπητοί γαμβροί μου, κυβέρνησιν και δύναμιν και πλούτη κ' εξουσίαν. Ιδού· εις επικύρωσιν μοιράσετε εις δύο αυτό το στέμμα μου.

(Τοις εγχειρίζει το διάδημα αυτού)

KENT. Ω Ληρ, πορφυρογεννημένε, εσύ, οπού σ' ετίμησα ως βασιλέα πάντα, κι' ως δούλος σ' υπηρέτησα, και σ' είχα ως πατέρα, εσύ, που προστάτην μου 'ς την προσευχήν μου σ' είχα...

ΛΗΡ Το τόξον μου ετέντωσα· τραβήξου απ' το βέλος!

KENT Ας πεταχθή καλλίτερα κι' ας έμβη 'ς την καρδιάν μου! Αφού ο Ληρ είναι τρελλός, ας είν' ο Κεντ αυθάδης! Τι θέλεις, γέρε; Τι ζητείς; Θαρρείς ότι το χρέος θα φοβηθή να ομιλή, ενώ η κολακεία εξαπατά την δύναμιν; Να ομιλή με τόλμην είναι το χρέος της τιμής, εάν η εξουσία γυρνά 'ς την τρέλλαν. — Πρόσμεινε· μη την καταδικάζης· σκέψου καλά· χαλίνωσε την βίαν την φρικτήν σου. Η κεφαλή να μου κοπή, αν η μικρή σου κόρη σε αγαπά 'λιγώτερον εκείνη απ' ταις άλλαις. Άδεια δεν είναι η καρδιά που δεν αντιβουίζει με κούφια λόγια!

ΛΗΡ Σώπα, Κεντ, αν θέλεις την ζωήν σου!

KENT Δεν την εψήφησα ποτέ εμπρός εις τους εχθρούς σου, κι' ούτε ποτέ θα φοβηθώ μη τύχη και την χάσω, ενόσω τρέχεις κίνδυνον εσύ!

ΛΗΡ Να μη σε βλέπω!

KENT. Ω! άνοιξε καλλίτερα τα 'μάτια, κι' άφησέ με να μ' έχη πάντοτε, ω Ληρ, το βλέμμα σου σημάδι.

ΛΗΡ Τώρα, μα τον Απόλλωνα...

KENT Τι τους επικαλείσαι
εις μάτην τώρα τους θεούς;

ΛΗΡ σύρων το ξίφος.
Ω άπιστε προδότη!

ΔΟΥΞ ΑΛΒΑΝΙΑΣ και ΚΟΥΡΝΟΥΑΛΛΗΣ
Ησύχασε, αυθέντα μου!

KENT Φόνευσε τον ιατρόν σου να ιατρευθή το πάθος σου(6)! Πάρε τα δώρα 'πίσω, ή όσον 'βγαίνει μια φωνή από τον λάρυγγά μου θα κράζω: Έκαμες κακά!

ΛΗΡ Προδότη, άκουσέ με!

Εζήτησες τους όρκους μου να τους καταπατήσω,
πράγμα που δεν το έκαμα ποτέ εις την ζωήν μου,
κ' ετόλμησες μ' αυθάδειαν μεγάλην ν' αψηφήσης,
επίβουλε, το κράτος μου και την απόφασίν μου!
Κι' η φύσις μου κ' η θέσις μου αυτό δεν το σηκώνει.
Την έπαρσίν σου τιμωρώ, κ' ιδού η πληρωμή σου (7)
Πέντε και μόνον ημερών σου δίδω προθεσμίαν

να πορισθής τα χρήσιμα εις τα δεινά του βίου,
εις δε την έκτην γύρισε την μισητήν σου ράχην
και φύγε απ' το κράτος μου. Εάν εις την δεκάτην
εδώ ακόμη ευρεθή, εις το βασίλειόν μου,
το άνομον κ' εξόριστον κορμί σου, θάνατός σου
θα είν' εκείνη η στιγμή! Να φύγης! Μα τον Δία,
αυτήν μου την απόφασίν δεν θα την πάρω 'πίσω!

KENT Υγίαине. Αν φέρεσαι, ω Ληρ, μ' αυτόν τον τρόπον, ελευθερία είν' αλλού, κ' edώ είν' εξορία! Ω
Κορδηλία, οι θεοί 'ς την σκέπην των να σ' έχουν, εσέ, που σκέπτεσαι σωστά και δίκαια τα λέγεις!

(Προς την Ρεγάλην και την Γονερίλην).

Σεις, είθε με τα λόγια σας να συμφωνούν τα έργα κ' η γλύκα από τα χείλη σας καλούς
καρπούς να φέρη!

(Προς τους δούκας).

Μ' αυτά, ω άρχοντες, ο Κεντ υγείαν σας αφίνει και νέους τόπους θα πατή, πλην τρόπους δεν
αλλάζει!

(Αναχωρεί).

(Εισέρχεται ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ της ΓΑΛΛΙΑΣ, ο ΔΟΥΞ της ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ, ο ΓΛΟΣΤΕΡ
προπορευόμενος και συνοδεία).

ΓΛΟΣΤ. Ιδού, αυθέντα, έρχονται οι δύο ηγεμόνες.

ΛΗΡ 'Σ εσένα πρώτον στρέφομαι, της Βουργουνδίας δούκα, που έρχεσαι αντίζηλος αυτού του βασιλέως,
και μου ζητείς την κόρην μου. Τι προίκα περιμένεις, κι' αλλέως αποσύρεσαι, αν δεν την δώσω;

ΒΟΥΡΓ. Μόνον

ό,τι μου έταξες ζητώ, και ούτε περιμένω
να δώσης ολιγώτερον.

ΛΗΡ Ω Βουργουνδέ γενναίε, αλήθεια τόσον ήξιζεν, όταν την αγαπούσα, αλλ' από τότε εξέπεσε. Ιδού,
εμπρός σου στέκει. Αν βλέπης τίποτ' αρεστόν ς' το υποκείμενόν της, ή κι' αν ολόκληρη αυτή σ' αρέση,
προικισμένη με όχι άλλο τίποτε παρά με την οργήν μου. είν' ιδική σου, πάρε την!

ΒΟΥΡΓ. Τι να ειπώ δεν 'ξεύρω.

ΛΗΡ Ψεγαδιασμένη, έρημη και αποκηρυγμένη, με προίκα την κατάραν μου, αντί μ' ευχήν μ' οργήν μου,
εάν την θέλεις πάρε την· αν όχι, άφησέ την.

ΒΟΥΡΓ. Αυθέντα μου, συμπάθησε, αλλά μ' αυτούς τους όρους μ' αλλάζεις την απόφασιν.

ΛΗΡ Λοιπόν παραίτησέ την, διότι, μα τον Πλάστην μου, άλλην δεν έχει προίκα. Και συ, μεγάλε
βασιλεύ, το άδικον να κάμω δεν θέλω 'ς την φιλίαν μας, να σε παρακινήσω την θυγατέρα που μισώ
γυναίκα να την πάρης. Να στρέψης την αγάπην σου εκεί οπού τ' αξίζει, και όχι ς' ένα σίχαμα, που τόχλει

εντροπήν της κ' η φύσις πώς την έπλασε!

ΒΑΣ. ΤΗΣ ΓΑΛ. Απίστευτον μου είναι, αυτή, των γηρατειών σου το βάλσαμον ως τώρα που λόγια μόλις εύρισκες να μου την επαινέσης, η ζηλευτή, η εκλεκτή, η ακριβή σου κόρη, να έπταισε διά μιας ενώπιόν σου τόσον και ν' αναποδογύρισε τόσαις αγάπης δίπλαις! Το πταίσιμόν της βέβαια θα είναι παρά φύσιν, εκτός αν εξεθώρισε η παλαιά στοργή σου. Αλλ' ότι τόσον έπταισεν αυτή δεν το πιστεύω, ούτε ο νους μου το χωρεί, εκτός αν από θαύμα!

ΚΟΡΔ. Παρακαλώ, αφού εγώ την τέχνην δεν την έχω άλλα να έχω εις τον νουν και εις την γλώσσαν άλλα, κι' αφού το ό,τι σκέπτομαι πριν το ειπώ το κάμνω, παρακαλώ και δέομαι φανέρωσε, αυθέντα, ότι δεν μ' απαρνήθηκες την χάριν κ' εύνοιάν σου διότι μ' εκηλίδωσε φόνος ή έγκλημα' άλλο, ή άσεμνον ατόπημα ή στραβοπάτημά μου, αλλά διότι είμαι πτωχή — αν και το έχω πλούτον, — ώστε μου λείπει κ' η 'ματιά που 'ξεύρει να ζητεύη, κ' η γλώσσα... οπού καύχημα το έχω να μου λείπη. κι' αν χάνω την αγάπην σου, διότι δεν την έχω!

ΛΗΡ Ποτέ μην είχες γεννηθή παρά να με πικράνης!

ΒΑΣ. ΓΑΛ. Το πταίσιμόν της είν' αυτό λοιπόν, — ο
[δισταγμός της
του να κηρύξη φανερά ό,τι διανοείται;

(Προς τον Βουργουνδόν).

Ειπέ, τι έχεις να ειπής, αυθέντα μου, 'ς την νέαν; Αγάπη δεν λογίζεται αγάπη ενωμένη μ' άλλης λογής λογαριασμούς, εις την αγάπην ξένους. Την θέλεις; Προίκα είν' αυτή και μόνη!

ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΟΣ (προς τον Ληρ.)

Ω αυθέντα,
την προίκα, όσην μόνος σου είχες προτείνει, δος την
κ' ευθύς, ιδού το χέρι μου, η κόρη σου θα γίνη
της Βουργουνδίας δούκισσα.

ΛΗΡ Το είπα· δεν αλλάζω!

ΒΟΥΡΓ. Λυπούμαι· αφού έχασες πατέρα, εξ ανάγκης χάνεις και άνδρα.

ΚΟΡΔ. Ο Θεός, ω Βουργουνδέ, μαζί σου. Δεν γίνομαι γυναίκα του εκείνου, που ζυγίζει με πλούτη την αγάπην του.

ΒΑΣ. ΓΑΛ. Ωραία Κορδηλία, η πτώχεια είναι πλούτος σου! Αφού σ' αποκηρύττουν σε βλέπω πλέον εκλεκτήν· και καταφρονημένη μου είσαι ακριβότερη. Σε θέλω ιδικήν μου κ' εσένα και ταις χάραις σου. Ιδού, εγώ το παίρνω, εγώ το απορριξιμιό! Η περιφρόνησίς σας μ' αυξάνει περισσότερο κ' υπόληψιν κι' αγάπην. Η κόρη σου η άπροικη 'ς τον κλήρον μου πεσμένη, ιδού, είν' η βασίλισσα κ' εμού και των 'δικών μου και της καλής Γαλλίας μου! Όλοι της γης οι δούκες αυτόν εδώ τον θησαυρόν, που δεν τον εκτιμάτε, από εμέ δεν ημπορούν να τον εξαγοράσουν! Αν και σε διώχνουν, άφες τους υγείαν, Κορδηλία. Χάνεις εδώ, όμως αλλού καλλίτερα θα εύρης.

ΛΗΡ Την 'πήρες, έχε την! Εγώ κόρην μου δεν την θέλω, ούτε ποτέ θα ξαναϊδώ, ποτέ, το πρόσωπόν της!

Λοιπόν να φύγετ' απ' εδώ χωρίς ευχήν κι' αγάπην, χωρίς την ευλογίαν μου! — Ω Βουργουνδέ γενναίε, έλα(8).

Σάλπιγγες. Εξέρχονται ΛΗΡ, οι ΔΟΥΚΕΣ της ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΙΑΣ, της ΑΛΒΑΝΙΑΣ και της ΚΟΡΝΟΥΑΛΗΣ, ο ΓΛΟΣΤΕΡ και οι συνοδεία αυτών.

ΒΑΣ. ΓΑΛ. Αποχαιρέτισε τας δύο αδελφάς σου.

ΚΟΡΔ. Αποχωρίζετ' από σας, διαμάντια του πατρός μας, η Κορδηλία η πτωχή με δάκρυα 'ς τα μάτια. Ηξεύρω τι αξίζετε· αλλ' αδελφή σας είμαι· με τ' όνομά των να ειπώ τα ελαττώματά σας δεν θέλω. 'Σ τον πατέρα μας φιλόστοργα φερθήτε. Ας είναι η αγάπη σας κατά την καύχησίν σας. Εμένα τώρα', αλλοίμονον, δεν θέλει να με 'ξεύρη, ειδέ απ' άλλην σύστασιν ανάγκην δεν θα είχε. Ώρα καλή!

ΡΕΓ. Τα χρέη μας δεν θα μας τα διδάξης.

ΓΟΝΕΡ. Προσπάθησε καλλίτερα να μη δυσαρεστήσης τον άνδρα 'πού σ' ελέησε και σ' έστειλεν η Μοίρα. Από το σέβας έλειψες 'πού χρεωστείς, κ' αξίζεις να χάσης ό,τι έχασες.

ΚΟΡΔ. Τι κρύπτει η πονηρία θα τ' αποδείξη ο καιρός. Την σκεπαστήν κακίαν η Εντροπή θα την ιδή και θα την ξεσκεπάση. Ευδαιμονείτε!

ΒΑΣ. ΤΗΣ ΓΑΛ. Φεύγωμεν, ωραία Κορδηλία!

(Απέχονται Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ και η ΚΟΡΔΗΛΙΑ).

ΓΟΝΕΡ. Αδελφή, έχω πολλά να σου ομιλήσω διά μίαν υπόθεσιν, η οποία μας ενδιαφέρει πολύ και τας δύο. Ο πατέρας μας αναχωρεί απ' εδώ απόψε.

ΡΕΓ. Και βέβαια· τώρα θα τον έχετε σεις, και τον ερχόμενον μήνα ημείς.

ΓΟΝΕΡ. Τον βλέπεις τον γέροντα, πώς αλλάζει γνώμην; Μας το απέδειξε σήμερα με το παρεπάνω: Η πλέον αγαπημένη του ήτον η αδελφή μας, και όμως ιδέ, πώς χωρίς νόημα την αποκηρύττει.

ΡΕΓ. Του πταίουν τα γηράματα· μολονότι δα ποτέ του δεν ήξευρε να κρατηθή.

ΓΟΝΕΡ. Και εις τα καλά του ο θυμός τον εκυρίευε· ώστε πρέπει να το πάρωμεν απόφασιν, ότι θα υποφέρωμεν τώρα όχι μόνον τα φυσικά του ελαττώματα, αλλά κοντά εις αυτά και την ανησυχίαν και την παραξενιάν οπού φέρνουν μαζί των τα αρρωστημένα και χολιασμένα γηράματα.

ΡΕΓ. Θα μας παραζαλίζη κάθε ολίγον με τους θυμούς του, καθώς αυτήν την εξορίαν του Κεντ.

ΓΟΝΕΡ. Δεν λέγεις και τον τρόπον, με τον οποίον εχωρίσθηκε από τον Βασιλέα της Γαλλίας; Πρέπει να τα συμφωνήσωμεν μεταξύ μας. Αν αφήσωμεν την εξουσίαν εις τα χέρια του, κατά το κεφάλι οπού έχει θα μας έβγη ανάποδα το τελευταίον του χάρισμα (9).

ΡΕΓ. Να μελετήσωμεν καλά τι πρέπει να γίνη.

ΓΟΝΕΡ. Κάτι πρέπει να κάμωμεν, και μάλιστα ενόσω είναι ακόμη ζεστόν το πράγμα.

(Απέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Αίθουσα εν τω μεγάρω τον Κόμητος Γλόστερ. Εισέρχεται ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ κρατών εις χείρας επιστολήν

ΕΔΜ. Φύσις θεά μου είσαι συ! (10) Τον νόμον σου λατρεύω! Της συνηθείας διατί να γίνωμαι το θύμα και ν' αδικούμ' απ' των εθνών την πρόληψιν, διότι 'λίγα φεγγάρια προ εμού ήλθ' ένας αδελφός μου; Τι θα πη νόθος κι' αγενής; — Μήπως κ' εγώ δεν έχω σώμα γερόν, μορφήν καλήν και την ψυχήν γενναίαν, 'σάν κάθε άλλο γέννημα κυρίας τιμημένης; Τι νόθος; Έδγαρ γνήσιε, τον κλήρον σου τον θέλω. Τον νόθον απ' τον γνήσιον η πατρική αγάπη δεν τον χωρίζει. Γνήσιος! Ωραιοτάτη λέξις! Ω γνήσιε, το γράμμα μου να επιτύχη μόνον, και ξεπερνά τον γνήσιον ο αγενής Εδμόνδος. Θηριεύω τότε κ' ευτυχώ! Λοιπόν, θεοί, ελάτε, τους νόθους προστατεύετε!

Εισέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ.

ΓΛΟΣΤ. Ο Κεντ εξωρισμένος! Και ωργισμένος έφυγεν ο Γάλλος! Και απόψε έφυγ' ο Ληρ! Παραίτησε και θρόνον κ' εξουσίαν κι' αρκείται με μηνιάτικο! Και έγιναν τα πάντα διά μιας εξαφνικά! — Εσύ, Εδμόνδε, είσαι; Τι νέα έχεις;

ΕΔΜΟΝΔΟΣ (κρύπτων δήθεν την επιστολήν)

Τίποτε, αυθέντα, δεν γνωρίζω.

ΓΛΟΣΤ. Τι κρύπτεις αυτό το γράμμα με τόσην βίαν;

ΕΔΜ. Δεν ηξεύρω τίποτε νέον, αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Τι χαρτί edιάβαζες;

ΕΔΜ. Τίποτε, αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Τίποτε; Τι εχρειάζετο λοιπόν τόση βία να μου το κρύψης; Το τίποτε δεν έχει ανάγκην από τόσον κρύψιμον. Φέρε να ιδώ. Δος το. Αν είναι &τίποτε&, δεν θα χρειασθώ τα υαλιά μου.

ΕΔΜ. Συμπάθησέ με, αυθέντα μου, σε παρακαλώ. Είναι γράμμα του αδελφού μου. Δεν το εκαλοδιάβασα ακόμη, αλλά από ό,τι είδα, βλέπω ότι δεν είναι διά τα 'μάτια σου.

ΓΛΟΣΤ. Δος μου το γράμμα, σου λέγω.

ΕΔΜ. Θα κάμω άσχημα και αν σου το δώσω, και αν δεν σου το δώσω. Τα περιεχόμενά του, όσον ημπόρεσα να τα εννοήσω, είναι αξιοκατάκριτα.

ΓΛΟΣΤ. Να ιδώ, να ιδώ.

ΕΔΜΟΝΔΟΣ (εγχειρίζων την επιστολήν). Ελπίζω, χάριν του αδελφού μου, ότι μου τα έγγραψε μόνον διά να με δοκιμάση.

ΓΛΟΣΤΕΡ (αναγινώσκων).

«Η διαγωγή μας και το σέβας μας προς τα γηρατεία
»μας κάμνουν να χάνωμεν την ηδονήν της ζωής,
»τώρα οπού είναι ο καιρός μας, και μας στερούν τώρα
»την περιουσίαν μας, διά να την απολαύσωμεν, όταν
»δεν θα ήμεθα πλέον εις ηλικίαν να την χαρώμεν.
»Αρχίζει να μου φαίνεται ανόητη και περιττή δουλεία
»η τόση υποταγή μας εις την τυραννίαν ενός γέροντος,
»ο οποίος μας κυβερνά, όχι διότι έχει την
»δύναμιν, αλλά διότι τον αφίνομεν να την έχη.
»Έλα να μ' ενταμώσης διά να σου ειπώ περισσότερα.
»Αν ήτο τρόπος ν' αποκοιμηθή ο πατέρας μας, έως
»που να τον εξυπνίσω εγώ, θα εγίνετο διά παντός
»ειδική σου η μισή του περιουσία, και θα ήσο ο
»αγαπημένος του αδελφού σου, Έδγαρ».

Α! Συνωμοσία! «Ν' αποκοιμηθή, έως ου να τον εξυπνίσω». — Θα εγίνετο ιδική σου η μισή του περιουσία. — Ο Έδγαρ, ο υιός μου! Είχε χέρι να τα γράψη αυτά! Είχε καρδίαν να τα σκεφθή! — Πότε το έλαβες αυτό; Ποίος σου το έφερε;

ΕΔΜ. Δεν μου το έφερε κανείς. Εδώ ήτον η τέχνη. Το ηύρα πεταγμένον μέσα από το παράθυρόν μου.

ΓΛΟΣΤ. Γνωρίζεις το γράψιμον του αδελφού σου;

ΕΔΜ. Αν έγγραφε καλά πράγματα, θα έπαιρνα όρκον ότι είναι το γράψιμόν του. Τώρα όμως εύχομαι να μην είναι ιδικόν του.

ΓΛΟΣΤ. Ιδικόν του είναι!

ΕΔΜ. Το έγγραψε με το χέρι του, αυθέντα μου, αλλ' όχι και με την καρδίαν του ελπίζω.

ΓΛΟΣΤ. Δεν σου έκαμεν άλλοτε ομιλίαν δι' αυτήν την υπόθεσιν;

ΕΔΜ. Ποτέ, αυθέντα μου. Αλλά τον ήκουσα συχνά να υποστηρίζη, ότι όταν τα παιδιά ηλικιωθούν και οι πατέρες γηράσουν, πρέπει το παιδί να κηδεμονεύη τον πατέρα και να παίρνη εις τα χέρια του την περιουσίαν.

ΓΛΟΣΤ. Ω, τον αχρείον! Αυτό είναι το νόημά του και εις το γράμμα! Ω, τον κακούργον! Το τέρας! Το θηρίον! Χειρότερος από θηρίον! Πήγαινε να μου τον εύρης. θέλω να τον συλλάβω τον αχρείον! Πού είναι;

ΕΔΜ. Δεν ηξεύρω, αυθέντα μου. Εάν θέλη να κάμης υπομονήν και να μη ξεσπάση η οργή σου εναντίον του αδελφού μου, παρά αφού βεβαιωθής τι σκοπούς έχει, νομίζω ότι αυτό θα είναι το καλλίτερον. Ενώ, αν βιασθής και τον τιμωρήσης, και έπειτα ιδής έξαφνα ότι είχες λάθος και τον παρενόησες, τότε και εις την ιδικήν σου τιμήν θα κάμης άδικον, και την ιδικήν υποταγήν θα την κόψης σύρριζα. Το κεφάλι μου βάζω ότι αυτά μου το έγγραψε διά να με δοκιμάση, αν σε αγαπώ, και όχι με άλλον κακόν σκοπόν.

ΓΛΟΣΤ. Νομίζεις;

ΕΔΜ. Αν το εγκρίνης, να σε κρύψω εις μέρος, όπου να μας ακούσης να τα λέγωμεν, ώστε να πεισθής με τ' αυτιά σου. Και απόψε μάλιστα, χωρίς να τ' αναβάλωμεν περισσότερον.

ΓΛΟΣΤ. Δεν ημπορεί να είναι τόσον τέρας...

ΕΔΜ. Όχι, βέβαια δεν είναι!

ΓΛΟΣΤ. Να θέλη το κακόν του πατρός του, ο οποίος τόσον τον αγαπά! Γη και Ουρανέ! — Πήγαινε να τον εύρης, [Εδμόνδε. Κύτταξε να τον εξετάσης. Κατάφερε τα, όπως σε φωτίση ο νους σου. Έδιδα ό,τι και αν έχω διά να βεβαιωθώ την αλήθειαν.

ΕΔΜ. Πηγαίνω, αυθέντα μου, αμέσως. Θα προσπαθήσω να καταφέρω το πράγμα, όπως ημπορέσω καλλίτερα, και σε πληροφορώ ευθύς.

ΓΛΟΣΤ. Αυταί αι τελευταίαι εκλείψεις του Ηλίου και της Σελήνης δεν μας προμηνύουν τίποτε καλόν. Μολονότι η φυσική επιστήμη μας εξηγεί αυτά τα φαινόμενα κατά ένα ή άλλον τρόπον, τα επακόλουθά των όμως κάμνουν άνω κάτω την φύσιν. Η αγάπη ψυχραίνεται· η φιλία παύει· τα αδέρφια χωρίζονται· ταραχαί εις τας πόλεις, διχόνοιαι εις τα έθνη, προδοσίαι εις τα παλάτια· και ραγίζονται δεσμοί μεταξύ πατρός και υιού. Του αχρείου υιού μου η διαγωγή είναι μέσα εις αυτά τα προμηνύματα! Ο υιός εναντίον του πατρός του! — Ο δε βασιλεύς καταπατεί και αυτός τους νόμους της φύσεως! Εκεί ο πατέρας είναι εναντίον του παιδιού του! — Επέρασε και 'πάγει ο καλός μας ο καιρός! Τώρα συνωμοσίαι, απιστίαι, προδοσίαι και καταστροφάι μας ταραίζουν και μας συνοδεύουν έως τον πάτον! — Πήγαινε να τον εύρης, Εδμόνδε, τον κακούργον. Δεν θα ζημιωθής εσύ από τούτο. Πρόσεχε καλά τι θα κάμης. — Και ο αγαθός και πιστός Κεντ εξόριστος! Και τι είναι το πταίσμα του; Η τιμιότης! Παράδοξα πράγματα!

(Απέρχεται).

ΕΔΜ. Τι μάταιος ο άνθρωπος! Άμα η Τύχη του αρρωστήση (και συχνά την αρρωστά μόνος του από το πολύ παραχόρτασμα), αμέσως θα εύρη, ότι του πταίει ο ήλιος ή η σελήνη ή τα άστρα! Ωσάν να γινώμεθα αχρείοι εξ ανάγκης· ωσάν να μας κάμνη ανοήτους η πίεσις των ουρανών ωσάν να μας κάμνη των σφαιρών η ενέργεια κακοήθεις, κλέπτας και προδότας· ή ωσάν να μας βιάζη των πλανητών η δύναμις να γινώμεθα μέθυσοι, ψεύσται και πόρνοι! Ό,τι κακόν έχομεν μέσα μας θεία είναι η καταγωγή του! Περίφημα το σοφίζεται ο αισχρογεννημένος άνθρωπος, να φορτώνη εις τα άστρα κάθε του κτηνώδη ορμήν! Ο πατέρας μου τα εταίριαζε με την μητέρα μου κάτω από τον αστερισμόν του Δράκοντος, κ' εγώ έτυχε να γεννηθώ κάτω από τον αστερισμόν της Μεγάλης Άρκτου, άρα, είμαι θηριώδης και ασελγής. Σιγά! Θα ήμουν, όπως είμαι, και αν το πλέον παρθενικόν άστρον του στερεώματος ελαμπύριζεν εκεί

επάνω την ώραν οπού μ' εγεννοβολούσαν!

(Εισέρχεται ο ΕΔΓΑΡ).

ΕΔΜ. (καθ' εαυτόν).

Ιδού· εξεφύτρωσε με την ώραν του, καθώς η λύσις
των παλαιών κωμωδιών! (11) Ας κάμω τον μελαγχολικόν
και ας αρχίσω με αναστεναγμούς! — Αχ!
αι εκλείψεις τα πταίουν και καταστρέφουν την
αρμονίαν μας! Φα, σολ, λα, μι (12).

ΕΔΓΑΡ Τι έπαθες, Εδμόνδε αδελφέ; Τι είσαι τόσον συλλογισμένος;

ΕΔΜ. Συλλογίζομαι, αδελφέ, μίαν προφητείαν, την οποίαν εδιάβασα ταις προάλλαις, το τι θα μας
φέρουν αι εκλείψεις αυτά.

ΕΔΓΑΡ Με αυτά τα πράγματα χάνεις τον καιρόν σου;

ΕΔΜ. Σε βεβαιώνω ότι κατά δυστυχίαν όλα τα κακά, όσα προλέγεις γίνονται. Ήγουν, μαλλώματα
μεταξύ γονέων και παιδιών, θάνατοι, πείνα, διαλύσεις παλατιών, φιλιών, διχόνοιαι εις το κράτος,
φοβέραι και κατάραι εναντίον βασιλέων και αρχόντων, δυσπιστίαι χωρίς λόγον, εξορίαί φίλων, διασπορά
στρατευμάτων, χαλάσματα γάμων, και δεν ηξεύρω τι ακόμη!

ΕΔΓΑΡ Από πότε έπεσες εις την σπουδήν της αστρολογίας;

ΕΔΜ. Έλα, έλα! Από πότε έχεις να ιδής τον πατέρα μου;

ΕΔΓΑΡ Τον είδα χθες βράδυ.

ΕΔΜ. Του μίλησες;

ΕΔΓΑΡ Συνωμιλούσαμεν δύο ώραις.

ΕΔΜ. Εχωρισθήκατε αγαπημένοι; Δεν σου έδειξε δυσαρέσκειαν, είτε με λόγια είτε με τον τρόπον του;

ΕΔΓΑΡ Διόλου!

ΕΔΜ. Συλλογίσου τι έκαμες να τον θυμώση. Το καλόν οπού σε θέλω, απόφευγέ τον, έως ου να κρυώση
ο θυμός του. Τώρα είναι τόσον αναμμένος εναντίον σου, ώστε δεν θα τον ησύχαζε άλλο τι παρά να σ'
έβλεπε να κακοπάθης.

ΕΔΓΑΡ Κανείς αχρείος θα μ' εσυκοφάντησε.

ΕΔΜ. Το υποπτεύομαι. Έχε υπομονήν, έως ου να μετριασθή η έξαψίς του. Κάμε ό,τι σου λέγω. Κλείσου
εις την κατοικίαν μου και θα σου εύρω τρόπον ν' ακούσης τον πατέρα μας τι λέγει. Πήγαινε, σε
παρακαλώ. Πάρε το κλειδί μου· κύτταξε, αν τύχη και σαλεύσης απ' εκεί, να ήσαι ωπλισμένος.

ΕΔΓΑΡ Ωπλισμένος, αδελφέ!

ΕΔΜ. Αδελφέ, σε συμβουλεύω διά το καλόν σου. Να μην είμαι τίμιος άνθρωπος, αν δεν τρέχης κίνδυνον. Σου είπα ό,τι είδα και ό,τι άκουσα· αλλά δεν σου είπα κάθε τι· δεν σου είπα πόσον φοβερά είναι τα πράγματα! Φύγε σε παρακαλώ.

ΕΔΓΑΡ Θα σε δω γρήγορα;

ΕΔΜ. Έχω την φροντίδα σου.

(Απέρχεται ο ΕΔΓΑΡ)

Πατέρας ευκολόπιστος και αδελφός αθώος! Απ' το να κάμη το κακόν αυτός απέχει τόσον, ώστε δεν υποπτεύεται κακίαν εις τους άλλους. Θα παίξω με την τέχνην μου την αγαθότητα του! Η γέννησίς μου μ' αδικεί — ας με πλουτίση ο νους μου. Τολμώ τα πάντα, μου αρκεί να κάμω τους σκοπούς μου. (13)

(Απέρχεται)

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Αίθουσα εν τω μεγάρω του Δουκός της Αλβανίας· (Εισέρχονται η ΓΟΝΕΡΙΛΗ και ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

ΓΟΝΕΡ. Τον έδειρε ο πατέρας μου τον άνθρωπόν μου λέγεις διότι του εμάλλωνε τον γελωτοποιόν του;

ΟΣΒΑΛ. Ναι!

ΓΟΝΕΡ. Βάσανόν μου είν' αυτός και νύκτα και ημέραν! Νέον ξεσπάνει άτοπον κάθε στιγμήν και ώραν και όλους μας αιώνια μας έχει άνω κάτω! Αυτό δεν υποφέρεται! Κατήνητησαν αυθάδεις οι άνθρωποί του, αυτός δε οργίζεται μαζί μας εις κάθε ψύλλου πήδημα! Να τον ιδώ δεν θέλω, όταν απ' το κυνήγι του θα επιστρέψη τώρα. — Αν τα θελήματά [του δεν τα ψηφάς κάμνεις καλά· επάνω μου το παίρνω και μη σε [μέλει!

Σάλπιγγες έσωθεν.

ΟΣΒΑΛ. Έρχεται, κυρία, τον ακούω.

ΓΟΝΕΡ. Και συ κ' οι άλλοι κάμετε ότι τον αμελείτε, κι' ας μου το παραπονεθή. Εάν δεν του αρέση, 'ς της αδελφής μου ημπορεί, αν θέλη, να κοπιάση. Εγώ το ξεύρω: είμεθα κ' αι δύο μας μια γνώμη και δεν θα τον αφήσωμεν να μας καβαλλικεύση. Ανόητον γερόντιον! Και πώς; Την εξουσίαν αφού μας την εχάρισε, την θέλει να την έχη! Μα την ζωήν μου, καταντούν ωσάν μωρά οι γέροι, κ' αν βλάβπη το καλόπιασμα, τους πρέπει αυστηρότης. Το τι σου είπα μη ξεχνάς!

ΟΣΒΑΛ. Πολύ καλά, κυρία.

ΓΟΝΕΡ. Και κρύα τους υπότας του μεταχειρίζεσθέ τους. Ειπέ το 'ς τους συνδούλους σου. Ας έβγη, ό,τι

έβγη! Άλλο δεν ήθελα κ' εγώ ή αφορμήν να εύρω να του ειπώ την γνώμην μου. — Θα γράψω 'στην Ρεγάνην να του φερθή, όπως κ' εγώ. — Ετοίμασε το γεύμα.

(Εξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Αυλή εν τω αυτώ μεγάρω. (Εισέρχεται KENT μετημφιεσμένος.)

KENT Εάν και ήχον δανεικόν 'μπορέσω ν' αποκτήσω, ως κ' η φωνή μου να κρυφθή, τότε εκτελείται ίσως ο αγαθός μου ο σκοπός που μ' έκαμε ν' αλλάξω μορφήν και πρόσωπον. — Λοιπόν, ω Κεντ, εξωρισμένε, εκεί όπου σ' επαίδευσαν, αν σε δεχθούν ως δούλον, ο σεβαστός σου κύριος ακούραστον θα σ' εύρη!

(Εισέρχεται ο ΛΗΡ ακολουθούμενος υπό ΙΠΠΟΤΩΝ και συνοδείας).

ΛΗΡ Να μην αργοπορήση ούτε στιγμήν το γεύμα μου. Ετοιμάσατέ μου το αμέσως. — Ποιος είσαι συ;

KENT Είμ' ένας άνθρωπος, αυθέντα μου.

ΛΗΡ Τι θέλεις εδώ; Τι επαγγέλλεσαι;

KENT Τι επαγγέλλομαι; Να μην είμαι χειρότερος από ό,τι φαίνομαι — να υπηρετώ πιστά όποιον μ' εμπιστεύεται· ν' αγαπώ τους καλούς — να τα ταιριάζω με τους φρόνιμους και με όσους έχουν τα λόγια των ολίγων· να φοβούμαι τον νόμον· να πολεμώ, όταν δεν ημπορώ να το αποφύγω, και να μην τρώγω ψάρι (14).

ΛΗΡ Τι είσαι;

KENT Είμαι ένας άνθρωπος καλόκαρδος, και πτωχός..
ωσάν βασιλεύς.

ΛΗΡ Αν είσαι ως υπήκοος ίσα με τον βασιλέα πτωχός,
είσαι πτωχός και τω όντι! Και τι ζητείς;

KENT Να δουλεύσω.

ΛΗΡ Και ποίον θέλεις να δουλεύσης;

KENT Εσένα.

ΛΗΡ Με γνωρίζεις, άνθρωπε;

KENT Όχι. Όμως έχεις εις το πρόσωπον κάτι, το οποίον μου δίδει την όρεξιν να σε κάμω κύριόν μου.

ΛΗΡ Και τι είναι αυτό;

KENT Μεγαλείον!

ΛΗΡ Και τι ηξεύρεις να κάμνης;

KENT Ηξεύρω να κρατώ μυστικά, να καβαλλικεύω, να τρέχω, να λέγω άνοστα μίαν νόστιμην ιστορίαν και στραβά ένα ίσιον μήνυμα. Ό,τι ημπορεί να κάμη ένας συνηθισμένος άνθρωπος, ημπορώ κ' εγώ να το καταπιασθώ. Και το καλλίτερόν μου προτέρημα είναι η καλή θέλησις.

ΛΗΡ Πόσων χρόνων είσαι;

KENT Δεν είμαι ούτε τόσον νέος, ώστε να ερωτεύωμαι κάθε γυναίκα, οπού μου τραγουδήση, ούτε τόσον γέρος, ώστε να τα χάνω διά κάθε γυναίκα με το τίποτε. Έχω τους σαράντα οκτώ εις την ράχην.

ΛΗΡ Έλα μαζί μου. Αν και αφού γευθώ δεν μου φανής χειρότερος από τώρα, σε παίρνω εις την δούλευσίν μου. Μείνε κοντά μου εν τοσούτω. — Το γεύμα! Αι, το γεύμα! — Πού είναι το παιδί; Πού είναι ο τρελλός μου; — Πήγαινε συ να μου τον φέρης.

(Εξέρχεται εἰς υπηρέτης. Εισέρχεται ὁ ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

ΛΗΡ Εσύ, — εσένα λέγω, πού εἶναι ἡ κόρη μου;

ΟΣΒ. Με συμπάθειον...

(Απέρχεται).

ΛΗΡ Τι λέγει αὐτός ἐκεῖ; Φέρε μου τὸν ἐδῶ! Τὸ κνώδαλον!

Εξέρχεται εἰς ΙΠΠΟΤΗΣ.

Πού εἶναι ὁ τρελλός μου; Αποκοιμήθηκε ὁ κόσμος ὅλος ἐδῶ;

Επιστρέφει ὁ ΙΠΠΟΤΗΣ.

Αἰ, λοιπόν; Πού εἶναι αὐτός ὁ μούλος;

ΙΠΠΟΤ. Λέγει, αὐθέντα μου ὅτι δὲν εἶναι καλὰ ἡ κόρη σου.

ΛΗΡ Καὶ πῶς δὲν ἦλθεν οπίσω, τὸ ζῶον, ὅταν τὸν ἐκραξα;

ΙΠΠΟΤ. Μου το εἶπεν ὀλοστρόγγυλα, αὐθέντα μου· δὲν θέλει νὰ ἔλθῃ!

ΛΗΡ Δὲν θέλει!

ΙΠΠΟΤ. Αὐθέντα μου, δὲν ἠξεύρω τι τρέχει· ἀλλὰ δὲν βλέπω πλέον ἐδῶ τὴν συνηθισμένη περιποίησιν διὰ τὴν Μεγαλειότητά σου. Μου φαίνεται νὰ ὀλιγόστευσεν ἡ προθυμία ὅχι μόνον τῶν υπηρετῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς θυγατρὸς σου.

ΛΗΡ Α! Σου φαίνεται;

ΙΠΠΟΤ. Παρακαλῶ νὰ με συμπαθήσης, αὐθέντα μου, ἀν ἔκαμα λάθος. Αλλὰ τὸ θεωρῶ χρέος μου νὰ μὴ σιωπῶ, ὅταν νομίζω ὅτι σου γίνεται ἀδίκον.

ΛΗΡ Μου ἐνθυμίζεις πράγμα, τὸ ὁποῖον μου ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νουν κ' ἐμένα. Τὸ παρατήρησα, ὅτι κάπως με ἀμελοῦν ἐδῶ τώρα τώρα. Αλλὰ τὸ ἀπέδωκα εἰς ἰδικὴν μου παραξενιά καὶ ὅχι εἰς κακὴν πρόθεσιν ἰδικὴν τῶν. Θὰ τὸ ἐξετάσω καλλίτερα. — Αλλὰ πού εἶναι ὁ τρελλός μου; Ἐχῶ δύο ἡμέρας νὰ τὸν ἰδῶ.

ΙΠΠΟΤ. Εἶναι καταλυπημένος, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησε διὰ τὴν Γαλλίαν ἡ κόρη σου.

ΛΗΡ Ἀρκεῖ. Τὸ παρατήρησα κ' ἐγώ. — Πήγαινε συ καὶ εἰπέ τῇ κόρῃ μου ὅτι θέλω νὰ τῇ ομιλήσω.

Εξέρχεται ὁ υπηρέτης.

Καὶ συ, πήγαινε νὰ μου φέρῃς ἐδῶ τὸν τρελλόν μου. Εξέρχεται εἰς υπηρέτης. Επιστρέφει ὁ

ΟΣΒΑΛΛΔΟΣ.

ΛΗΡ Έλα εδώ εσύ, κύριε· έλα εδώ. Ποιος είμαι εγώ;

ΟΣΒ. Ο πατέρας της κυρίας μου.

ΛΗΡ Ο πατέρας της κυρίας σου! Παληόδουλε του κυρίου σου! Βρωμόσκυλε! Αχρείε!

ΟΣΒ. Δεν είμαι τίποτε από όλ' αυτά, αυθέντα, με συμπάθειον.

ΛΗΡ Τολμάς να με βλέπης 'ς το πρόσωπον, αυθάδη!

Τον ραπίζει.

ΟΣΒ. Δεν θέλω να με κτυπάς, αυθέντα.

KENT (ρίπτων αυτόν καταγής).

Κάμε λοιπόν μίαν κουτροβάλαν, παληάνθρωπε!

ΛΗΡ Ευχαριστώ, παλληκάρι μου! Μου έκαμες δούλευσιν και σε αγαπώ.

KENT Έλα· σήκω και ξεκουμπίσου! Να σου μάθω εγώ να σέρνεσαι! Φύγε απ' εδώ! Έχεις όρεξιν να ξαναπάρης καταγής το μέτρος σου, ζών; Φύγε, σου λέγω· αν έχης γνώσιν, φύγε!

(Τον σπρώχνει απερχόμενον).

ΛΗΡ (δίδων χρήματα εις τον Κεντ). Ευχαριστώ, φίλε. Σε παίρνω εις την δούλευσίν μου. Να ο αρραβώνας σου.

(Εισέρχεται ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ).

ΓΕΛΩΤ. Να του δώσω κ' εγώ αρραβώνα. Ιδού· πάρε τον σκούφον μου.

Προσφέρει τω ΚΕΝΤ τον κωδωνοφόρον αυτού πύλον.

ΛΗΡ Καλώς το παιδί μου! Τι γίνεσαι;

ΓΕΛΩΤ. (Προς τον Κεντ). Άκουσέ με, σου λέγω, και πάρε τον σκούφον μου.

KENT Διατί, τρελλέ;

ΓΕΛΩΤ. Διατί; Διότι πηγαίνεις με τους ξεπεσμένους. Αν δεν ηξεύρης να γελάς εκεί, από όπου ο αέρας φυσά, θ' αρπάξης γρήγορα κρυολόγημα. Να, πάρε τον σκούφον μου. — Αυτός που βλέπεις εξώρισε τας δύο κόρας του, κ' έδωκε εις την τρίτην την ευχήν του, χωρίς να το θέλη. Αν μείνης κοντά του, σου πρέπει ο σκούφος μου. — Τι νέα, παππού; — Κρίμα να μην έχω δύο σκούφους και δύο κόρας.

ΛΗΡ Διατί, παιδί μου;

ΓΕΛΩΤ. Αν εχάριζα ό,τι και αν είχα εις τας κόρας μου, θα εκρατούσα δι' εμένα και τους δύο σκούφους. Να· πάρε τον ιδικόν μου, και ζήτησε άλλον ένα από τας κόρας σου.

ΛΗΡ Πρόσεχε, κύριε, να μη παίξη ξύλον.

ΓΕΛΩΤ. Η αλήθεια είναι μία σκύλα και της πρέπει ν' αλυσοδένεται και να τρώγη ξύλον, ενώ τα χαδευμένο σου σκυλάκι βρωμολογά, 'ξαπλωμένο εμπρός εις την φωτιά.

ΛΗΡ Αυτά τα λέγεις να με πειράξης!

ΓΕΛΩΤ. Άκουσε να σου μάθω ένα γνωμικό.

ΛΗΡ Λέγε.

ΓΕΛΩΤ. Άκουε, παππού:

Έχε πλειότερα απ' όσα ξοδεύεις,
λέγε λιγώτερα απ' όσα γνωρίζεις,
βάστα πλειότερα απ' όσα δανείζεις,
μην περιπατής όταν ημπορής να καβαλικεύης,
άκουε πολλά κ' ολίγα να πιστεύης,
όλα σου τα κέρδη μη τα κινδυνεύεις,
μη μεθοκοπάς ούτε να πορνεύης,
κάθου και ησύχαζε, κ' έτσι θα κερδίζης
εις τα κάθε είκοσι, δέκα δυο φοραίς.

ΚΕΝΤ Αυτό και το τίποτε είναι ένα, τρελλέ.

ΓΕΛΩΤ. Και τι συμβουλήν περιμένεις από απλήρωτον δικηγόρον; Τι μου επλήρωσες, εσύ; — Ημπορείς, παππού, να 'βγάλης κάτι από το τίποτε :

ΛΗΡ Όχι παιδί μου. Από το τίποτε δεν' βγαίνει τίποτε.

ΓΕΛΩΤ. προς τον Κεντ. Ειπέ του, σε παρακαλώ, ότι άλλο τόσον' βγάζει από τα βασίλειά του. Αν του το ευχή ο τρελλός, δεν θα τον πιστεύση.

ΛΗΡ Α, κακέ τρελλέ!

ΓΕΛΩΤ. Ποία είναι η διαφορά μεταξύ ενός κακού και ενός καλού τρελλού; Ηξεύρεις, παλληκάρι μου;

ΛΗΡ Όχι, αγόρι μου· μάθε μου την.

ΓΕΛΩΤ. _Όποιος είν' αυτός, που είχε σοφισθή κ' είπε να χαρίσης τα βασίλειά σου, φέρε τον εδώ, κοντά μου να σταθή· ή εσύ δι' εκείνον στάσου. Δυο τρελλοί θα είναι τότε· εδώ εμπρός, ο κακός ο ένας κι' άλλος ο καλός. Παρδαλά φορεί ένας, ο σκουφάτος· και ο άλλος νά τος!

ΛΗΡ Τρελλόν με λέγεις εμένα;

ΓΕΛΩΤ. Όλους σου τους άλλους τίτλους τους παραίτησες. Αυτόν τον έχεις εκ γενετής σου.

KENT Αυτά οπού λέγει δεν είναι όλα τρέλλα, αυθέντα μου.

ΓΕΛΩΤ. Όχι βέβαια! Πού με αφήνουν οι μεγάλοι και οι τρανοί να έχω όλην την τρέλλαν εγώ; Αν την είχα μονοπώλιον, θα μου εγύρευαν κ' εκείνοι μερτικόν. Και αι αρχόντισσας δεν θα μου την άφιναν να την έχω εγώ όλην· θα μου την ήρπαζαν (15). Παππού, δος μου έν αυγό, να σου δώσω δύο κορώναις.

ΛΗΡ Τι κορώναις θα μου δώσης;

ΓΕΛΩΤ. Εκείναις οπού θ' απομείνουν, αφού σπάσω το αυγό εις την μέσην και φάγω ό,τι έχει μέσα. Όταν την έσπασες εις δύο την βασιλικήν σου κορώνα κ' εχάρισες τα δύο κομμάτια, εφόρτωσες τον γάδαρον εις την ράχην σου να τον περάσης επάνω από ταις βρώμαις. Πού τα είχες τα μυαλά σου, όταν την εχάριζες την χρυσήν σου κορώνα; Αν σου ειπή κανείς, ότι ο τρελλός σου λέγει τρέλλαις, δος του ξύλο.

(άδει:)

Η χρονιά εφέτος είναι των τρελλών έγιναν οι φρόνιμοι κουτοί,
και κανείς δεν ξεύρει τι χορόν κρατεί, και σου κάμνουν όλοι
άλλα των αλλών.

ΛΗΡ Από πότε έγινες τόσον του τραγουδιού, κύριε;

ΓΕΛΩΤ. Από τον καιρόν όπου οι θυγατέρες σου έγιναν μητέρες σου παππού. Διότι από τότε οπού έβαλες εις τα χέρια των το ξύλο και συ κατέβασες τα βρακιά σου, από τότε.

(άδει:)

Απ' την χαρά τους κλαίουν εκείναι
και απ' την λύπην εγώ τραγουδώ,
τον βασιλέα μου πως να ιδώ
όπως παιδάκι μωρόν να είναι

Παρακαλώ, παππού, πάρε μου δάσκαλον να με μάθη να λέγω ψεύματα. Πώς ήθελα να μάθω να λέγω ψεύματα!

ΛΗΡ Αν ειπής ψεύμα. κύριε, θα σε ξυλίσω.

ΓΕΛΩΤ. Δεν ημπορώ να καταλάβω τι συγγένειαν έχεις με ταις κόραις σου. Εκείναις με ξυλίζουν, διότι λέγω την αλήθειαν· εσύ θέλεις να με ξυλίσης, αν ειπώ ψεύμα. Κάποτε ταις τρώγω, διότι δεν λέγω τίποτε. Ήθελα να είμαι κάθε άλλο παρά τρελλός. Δεν ήθελα όμως να είμαι ο Ληρ, παππού. Εξεφλούδισες το καύκαλό σου και από τα δύο μέρη, και δεν σου έμεινε μέσα τίποτε. — Ιδού, έρχεται το ένα ξεφλούδισμα,

Εισέρχεται η ΓΟΝΕΡΙΑΗ.

ΛΗΡ Τι έχεις, κόρη μου; Τι θέλει αυτό το σούφρωμα εκεί; Ωσάν να τα πολυσουφρώνης τώρα τώρα τα φρύδια σου.

ΓΕΛΩΤ. Καλά την είχες, όταν δεν σ' έμελλε είτε τα σουφρώνει είτε όχι. Τώρα έγινες ένα μηδενικόν χωρίς τίποτε απ' εμπρός του. Πάλιν καλλίτερός σου εγώ. Εγώ είμαι τουλάχιστον τρελλός. Εσύ δεν είσαι τίποτε.

Προς την Γονερίλην.

Βέβαια, βέβαια· θα την μαζεύσω την γλώσσαν μου. Μου το προστάζει η ματιά σου, αν και δεν λέγης λέξιν. Βούβα, Βούβα!

Αν σου λείπει του ψωμιού η ψίχα και η κόρα απ' εκεί που χόρταινες, θα σου έλθει πείνα τώρα

Να ένα ξεκουκκισμένο ρεβίθι. (Δείχνει τον Ληρ).

ΓΟΝΕΡ. Δεν φθάνει μόνον ο τρελλός αυτός σου ο αυθάδης αλλά κ' οι αναιδέστατοι ακόλουθοί σου όλοι μαλλοκοπούν και πιάνονται κάθε στιγμήν και ώραν και είναι ανυπόφορα τα ατακτήματά των! Ενόμιζα πως έφθανε το πράγμα να το μάθης διά να παύση το κακόν. Αλλ' ύστερον απ' όλους τους λόγους και τους τρόπους σου αρχίζω να φοβούμαι ότ' είναι με το θέλημα και με την άδειάν σου. Αν η αλήθεια είν' αυτή, ιδού 'πού σου το λέγω: δεν ημπορεί με σιωπήν το πράγμα να περάση, και ούτε η διόρθωσις η πρέπουσα θα λείψη. Ίσως βαρύ θα σου φανή εκείνο που θα γίνη, κ' ίσως θα είναι εντροπή· αλλ' όμως η ανάγκη ως μέτρον της φρονήσεως θα το υπαγορεύση.

ΓΕΛΩΤ. Διότι 'ξεύρεις, ω παππού.

τόσον καιρόν τον έτρεφε τον κούκκον ο σπουργίτης ως που του κούκου τα παιδιά έφαγαν τον σπουργίτην.

Κ' εκεί ο λύχνος έσβυσε, κ' εμείναμεν 'ς το σκότος (16).

ΛΗΡ Είσαι η κόρη μου;

ΓΟΝΕΡ. Αρκεί! θέλω να κάμνης χρήσιν του λογικού, που βέβαια διόλου δεν σου λείπει, κι' αυτούς τους θυμούς οπού σε κάμνουν τώρα να γίνεσ' άλλος άνθρωπος παρά το φυσικόν σου.

ΓΕΛΩΤ. Μήπως το γαϊδούρι δεν βλέπει πότε το αμάξι σέρνει το άλογο; Εμπρός! Τράβα να μου ζήσεις.

ΛΗΡ Ποιος θα μου πη ποιος είμ' εγώ; Ο Ληρ αυτός δεν είναι. Ο Ληρ εδώ περιπατεί; Αυτά ο Ληρ τα λέγει; Τι έγιναν τα μάτια του; Ή μη αδυνατίζει κ' εις λήθαργον ευρίσκεται ο νους του; — Ή κοιμάται; Α! Όχι! — Δεν θα μου ειπή κανείς εδώ ποιος είμαι;

ΓΕΛΩΤ. Ίσκιος του Ληρ!

ΛΗΡ Ποιος είμ' εγώ, ειπήτε μου. Διότι
μ' επλάνεσε κι ο θρόνος μου, κ' η κρίσις μου κι ο νους
[μου
και μ' είχαν κάνει να φρονώ πως έχω θυγατέρας.

ΓΕΛΩΤ. Κι' αιταίς πατέρα ευπειθή ηθέλησαν να έχουν.

ΛΗΡ Ωραία μου αρχόντισσα, μου λέγεις τ' όνομά σου :

ΓΟΝΕΡ. Κ' η απορία σου αυτή ταιριάζει μ' όλα τάλλα. Παρακαλώ, τους λόγους μου καλά εννόησέ τους. Αν είσαι γέρος σεβαστός, και γνωστικός να είσαι. Εδώ μας έχεις εκατόν ιππότας, ένα κ' ένα, δοσμένους 'ς το ξεφάντωμα κι' αυθάδεις και ατάκτους τόσον, 'που έκαμαν εδώ 'σάν χάνι την αυλήν μας! Με τα αισχρά φερσίματα και την αναίδειάν των φαίνεται μάλλον καπηλειό παρά σεμνό παλάτι! Είναι το πράγμα εντροπή και θέλει θεραπείαν. Κάμε την χάριν το λοιπόν 'ς εκείνην, η οποία ό,τι ως χάριν σου ζητεί 'μπορεί και να το πάρη, τον αριθμόν των ιπποτών να τον ολιγοστεύσης· κι όσους κρατήσης απ' αυτούς κοντά σου, διάλεξέ τους να είναι όλοι ταιριαστοί με τα γεράματά σου, και άνθρωποι να εννοούν ποιοι είναι και ποιος είσαι.

ΛΗΡ Φωτιά και λαύρα! — Τ' άλογα σελλώσετε αμέσως! Να έλθη η συνοδεία μου! — Εσύ, ξεντροπιασμένη, δεν θα σου δώσω πείραξιν. Μου μένει κι' άλλη κόρη!

ΓΟΝΕΡ. Μου δέρνεις τους ανθρώπους μου, ενώ τα σκύβαλά σου τους ανωτέρους των εδώ τους θεωρούν' σαν δούλους!

(Εισέρχεται ο ΔΟΥΞ της ΑΛΒΑΝΙΑΣ)

ΛΗΡ Αλλοίμονον, εάν αργά κανείς μετανοήση,

Προς τον δούκα.

Α ήλθες συ! Τα συγχωρείς εσύ αυτά; Ομίλει! Σελλώσετέ μου τ' άλογα ευθύς! — Αχαριστία, ω στρίγλα μαρμαρόκαρδη, εις την καρδιάν μιας κόρης φρικωδεστέρα φαίνεσαι κι' από πελάγους δράκον!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τι έχεις; Σε παρακαλώ, αυθέντα, μη θυμώνης

ΛΗΡ Κατηραμένη, ψεύδεσαι! Οι άνθρωποί μου όλοι είναι καλοί και διαλεκτοί· τα χρέη των τα 'ξεύρουν δεν εντροπιάζουν την τιμήν και το αξίωμά των. — Ω Κορδηλία, διατί το ελαφρόν σου πταίσμα να μου φανή τόσον φρικτόν; Και πώς να μου στρεβλώση το φυσικόν, και την καρδιάν να μου την ξετοπίση, και εις χολήν την τόσην μου αγάπην να γυρίση;

(Κτυπών το μέτωπον).

Ω Ληρ, ω Ληρ! Κτύπα εδώ, ν' ανοίξη, Ληρ, η θύρα να έμβη η τρέλλα και ο νους να φύγη! Άνθρωποί μου ας φύγωμεν! Ας φύγωμεν!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εγώ ούτε σου πταίω αυθέντα ούτε ξεύρω καν τι πράγμα σε συγχύζει.

ΛΗΡ Ίσως δεν 'ξεύρεις — Άκουσε, ω Φύσις, άκουσέ με. Εισάκουσέ μ' αγαπητή Θεά! Εάν την είχες να γίνη γόνιμη αυτή, ν' αλλάξης τον σκοπόν σου· Τα όργανα του τοκετού εντός της μάρανέ τα, και στείρευσε τα σπλάγχνα της! Εις το αισχρόν της [σώμα να μη χαρίσης την τιμήν να της βλαστήση βρέφος! Κι αν κάμη σύλληψιν ποτέ, να πλάσης το παιδί της από χολήν, ώστε να ζη διά να καταντήση να είναι τυραννία της και βάσανον! Να σκάψουν χαράκια εξ αιτίας του το νέον μέτωπόν της, τα μάγουλά της ρεύματα δακρύων ν' αυλακώσουν! Κάθε της πόνος μητρικός και μητρική λαχτάρα να στρέψη 'ς αναγέλασμα και καταφρόνησίν της! Ώστε κ' αυτή να αισθανθή τι σπαραγμός και πόνος είναι τ' αχάριστον παιδί· πώς την καρδιάν ξεσχίζει από το δόντι του φιδιού πλέον σκληρά... Να φύγω!

(Εξέρχεται)

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Μα τους θεούς που προσκυνώ, τι έπαθε; Ειπέ μου!

ΓΟΝΕΡ. Εις μάτην βασανίζεσαι την αφορμήν να μάθης. Ας ξεθυμάνη ως εκεί 'που ημπορεί να 'πάγη το ξαναμώραμά του.

ΛΗΡ (επιστρέφων). Πώς! Διά μιας πενήντα από τους ακολούθους μου, — εις δύο εβδομάδας;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τι έχεις, ω αυθέντα μου;

ΛΗΡ Να σου ειπώ τι έχω...

Προς τον Γονερίνην).

Ιδέ με! το εντρέπομαι την δύναμιν να έχης να φέρης τόσον κλονισμόν 'ς το ανδρικόν μου στήθος, Τα δάκρυά μου τα θερμά, που τρέχουν άθελά μου, να χύνωντ' εξ αιτίας σου το έχω εντροπήν μου, Ω να σε πάρη η καταχνιά και η ανεμοζάλη! Η αθεράπευτη πληγή της πατρικής κατάρας να καταφάγη σύρριζα την ύπαρξίν σου όλην! — Πτωχά μου 'μάτια γέρικα, αν κλαίετε ακόμη, σας ξερριζώνω μόνος μου να σας πετάξω κάτω 'ς το χώμα, να ζυμώσετε με δάκρυα την λάσπην! — Καλά, καλά! Μου έμεινε ακόμη μία κόρη. Εκείνη τον πατέρα της θα τον παρηγορήση, και όταν μάθη όλ' αυτά, ω βέβαια, θα έλθη, θα έλθη με τα 'νύχια της να σου καταξεσχίση το πρόσωπόν σου, λύκαινα! 'Σ τα χέρια μου και πάλιν την εξουσίαν θα ιδής εκείνην, που νομίζεις ότι εγώ την άφησα διά παντός!

(Εξέρχονται ο ΛΗΡ, ο ΚΕΝΤ και η συνοδεία του.)

ΓΟΝΕΡ. Τον είδες;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Δεν ημπορώ αληθινά διόλου, Γονερίλη, όσον και αν σε αγαπώ, να δικαιολογήσω...

ΓΟΝΕΡ. Παρακαλώ, ησύχασε. — Οσβάλδε, αι, Οσβάλδε! — Εσύ, τρελλέ ή πονηρέ, καλλίτερα να φύγης να εύρης τον αυθέντην σου!

ΓΕΛΩΤ. Παππού, παππού Ληρ, στάσου μη τρέχης να έλθη μαζί σου και ο τρελλός σου.

Μια αλεπού αν τσακωθή ή τέτοια θυγατέρα πρέπει ευθύς να
κρεμασθή Το δε σχοινί ν' αγορασθή κι' η κάπα μου ας
πωληθή.

Μ' αυτά τα λόγια ο τρελλός σας λέγει καλή 'σπέρα.

Αναχωρεί).

ΓΟΝΕΡ. Ωραία το εσκέφθηκε! Με εκατόν υπότας! Πολύ θα ήτο γνωστικόν, αλήθεια, να τον έχης εδώ να μένη μ' εκατόν ανθρώπους οπλοφόρους, κ' εις κάθε φαντασίαν του, εις κάθε όνειρόν του, εις κάθε του παράπονον ή δυσαρέσκειάν του, να προστατεύη με αυτούς το ξαναμώραμά του, η δε ζωή μας και των δυο 'ς τα χέρια του να είναι! Οσβάλδε!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Με τους φόβους σου θαρρώ το παρακάμνεις.

ΓΟΝΕΡ. Καλλίτερα οι φόβοι μου παρά το ξέννοιασμά σου. Να προλαμβάνω προτιμώ το πράγμα 'πού φοβούμαι ή να φοβούμαι μη αυτό εμένα με προλάβει! Τι έχει μέσα 'ς την καρδιάν το ξέρω. Όσα είπε, με γράμμα τώρα τα μηνώ εγώ 'ς την αδελφήν μου. Αφού της τον απέδειξα τον κίνδυνον, αν θέλη να τον κράτηση μ' εκατόν υπότας του...

Εισέρχεται ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ.

Οσβάλδε, 'ς την αδελφήν μου· έγραψες εκείνα 'πού σου είπα;

ΟΣΒ. Τα έγραψα, κυρία μου.

ΓΟΝΕΡ. Ξεκίνησε αμέσως· πάρε μαζί σου μερικούς ανθρώπους μου. Επέ της τους φόβους μου, και πρόσθεσε και ιδικούς σου λόγους, ώστε το πράγμα δι' αυτήν χειροπιαστόν να γίνη. Ξεκίνησε. Και κύτταξε αμέσως να γυρίσης. —

Απέρχεται ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ.

Α! όχι όχι· πίστευσε, με τους γλυκούς σου τρόπους και με την καλωσύνην σου την τόσην... Δεν σου λέγω ότι αυτά είναι κακά. Αλλά, συμπάθησέ με, σου πρέπει μάλλον μάλλωμα, ότι σου λείπει γνώσις ή έπαινος, αν φέρεσαι με γλύκαν που σε βλάπτει.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εγώ δεν βλέπω έως πού το 'μάτι σου πηγαίνει. Αλλ' όταν τα καλλίτερα κανείς πολυγυρεύη και ό,τι στέκεται καλά συχνά το καταστρέφει.

ΓΟΝΕΡ. Τότε λοιπόν...

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Καλά, καλά. Τα τέλη να ιδούμεν.

Εξέρχονται.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Αυλή έμπροσθεν του αυτού μεγάρου. Εισέρχονται ο ΛΗΡ, ο ΚΕΝΤ και ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ.

ΛΗΡ (προς τον Κεντ). Πήγαινε συ εμπρός να δώσης αυτά τα γράμματα. Μην ειπής εις την κόρην μου τίποτε από όσα ηξεύρεις, εκτός αν σε ερωτήση εκείνη, αφού αναγνώση, το γράμμα. Αν δεν κάμης γρήγορα, θα είμαι εκεί, προτού φθάσης εσύ.

ΚΕΝΤ Δεν θα κλείσω μάτι αφέντη μου πριν της δώσω τα γράμματα.

Απέρχεται.

ΓΕΛΩΤ. Αν είχε κανείς το μυαλό εις ταις φτέρναις του, δεν θα ήτο φόβος μη ξεπαγιάση;

ΛΗΡ Και βέβαια, παιδί μου.

ΓΕΛΩΤ. Καλά την έχεις λοιπόν. Ο νους σου δεν θα χρειασθή ποτέ συρτοπάπουτσα.

ΛΗΡ Χα, χα, χα!

ΓΕΛΩΤ. Θα το ιδής, τι καλά θα σου φερθή και η άλλη σου κόρη. Αν και η μία ομοιάζη με την άλλην 'σάν τ' αχλάδι με τ' απίδι, έχω όμως να σου ειπώ...

ΛΗΡ Τι έχεις να μου ειπής;

ΓΕΛΩΤ. Ότι αφού τας δοκιμάσης, θα ιδής ότι είναι αχλάδια και αι δύο. Ηξεύρεις να μου 'πής, διατί η μύτη είναι εις την μέσην του προσώπου;

ΛΗΡ Όχι.

ΓΕΛΩΤ. Διά να έχη κανείς από κάθε μέρος της μύτης και ένα 'μάτι, ώστε ό,τι δεν ημπορεί να μυρισθή να ημπορή να το βλέπη.

ΛΗΡ (καθ' εαυτόν). Την αδίκησα!

ΓΕΛΩΤ. Ηξεύρεις πώς κάμνει το στρείδι το καύκαλόν του;

ΛΗΡ Όχι.

ΓΕΛΩΤ. Ούτ' ηγώ. Ηξεύρω όμως, διατί έχει το καυκί του ο σάλιαγκος.

ΛΗΡ Διατί;

ΓΕΛΩΤ. Διά να χώνη μέσα το κεφάλι του· όχι διά να το
δίδη χάρισμα εις τας θυγατέρας του και ν' αφήνη
ολόγυμνα τα κέρατά του.

ΛΗΡ (καθ' εαυτόν).
Θέλω να λησμονήσω το φυσικόν μου! — Εγώ, ο τόσον
καλός πατέρας!... Είναι έτοιμα τα άλογά μου;

ΓΕΛΩΤ. Τα γαϊδούρια σου σου τα ετοιμάζουν. — Έχει τον
λόγον του, ότι οι επτά αστέρες δεν είναι περισσότεροι
από επτά.

ΛΗΡ Διότι δεν είναι οκτώ;

ΓΕΛΩΤ. Εύγε σου! Τι καλόν τρελλόν θα έκαμνες!

ΛΗΡ (καθ' εαυτόν).
Να το πάρη, λέγει, διά της βίας! Τέρας αχαριστίας!

ΓΕΛΩΤ. Αν σε είχα τρελλόν μου, παππού, θα σου έδιδα
ξύλο, διότι εγήρασες πριν της ώρας σου.

ΛΗΡ Πώς τούτο;

ΓΕΛΩΤ. Πρώτα έπρεπε να βάλης γνώσιν, και ύστερα να
γηράσης.

ΛΗΡ Να μη μου φύγη, ω θεοί, ο νους! Να μη μου φύγη!
Ω! δότε μου υπομονήν! Να τρελλαθώ δεν θέλω!

(Εισέρχεται εις ΙΠΠΟΤΗΣ).

ΛΗΡ Τα άλογα;

ΙΠΠΟΤ. Είν' έτοιμα.

ΛΗΡ (προς τον γελωτοποιόν). Έλα, καλό παιδί μου.(18)

(Απέρχονται).

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Αυλή εντός του μεγάρου του κόμητος Γλόστερ Εισέρχονται εκατέρωθεν ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ και ο ΚΟΥΡΑΝ.

ΕΔΜ. Καλώς τον Κουράν !

ΚΟΥΡ. Καλώς σας ηύρα, κύριέ μου. Έρχομαι από του πατρός σου. Τον ειδοποίησα, ότι ο δούκας της Κορνουάλλης και η δούκισσά του η Ρεγάνη, έρχονται εδώ απόψε.

ΕΔΜ. Πώς τούτο ;

ΚΟΥΡ. Δεν ηξεύρω κ' εγώ. Δεν ήκουσες τα νέα ; δηλαδή αυτά, τα όποια ψιθυρίζονται, διότι ακόμη κρυφομιλήματα είναι.

ΕΔΜ. Όχι. Τι τρέχει ; σε παρακαλώ.

ΚΟΥΡ. Δεν ήκουσες, ότι είναι λόγος να τα χαλάσουν οι δούκες της Αλβανίας και της Κορνουάλλης ;

ΕΔΜ. Δεν ήκουσα τίποτε.

ΚΟΥΡ. Δεν θ' αργήσης να τ' ακούσης. Έχε υγείαν !

(Απέρχεται.

ΕΔΜ. Απόψ' ο δούκας είν' εδώ! Καλλίτερα ! Ας έλθη ! Ωραία συμβιβάζεται με τους σκοπούς μου τούτο. Τον Έδγαρ ο πατέρας μου γυρεύει να τον πάση κ' εμένα κάτι δύσκολον μου μένει να του παίξω. Εμπρός, λοιπόν. Ας μην αργώ. Βοήθησέ με, Τύχη! — Δυο λόγια έχω να σου 'πω. Καταίβα, αδελφέ μου.

Εισέρχεται ο ΕΔΓΑΡ.

Ω Έδγαρ, ο πατέρας μου σε κυνηγά. Να φύγης! Πού κρύπτεσαι το έμαθε. Θα σ' εύρη. Ωφελήσου από το σκότος της νυκτός και φύγε! — Μήπως είπες ποτέ σου τίποτε κακόν κατά του Κορνουάλη; Εδώ απόψ' εξαφνικά προσμένεται ο δούκας, μαζί του και η δούκισσα. Θυμήσου, μήπως είπες κανένα λόγον κατ' αυτού; Εφάνηκες να παίρνης το μέρος του συγγάμβρου του;

ΕΔΓΑΡ Ποτέ μου. Ούτε λέξιν!

ΕΔΜ. Ακούω τον πατέρα μου. Θα σ' εύρη! Αδελφέ μου, θα καμωθώ επίτηδες πως τάχα ξεσπαθώνω.

Έξω αμέσως το σπαθί και συ, και προσποιήσου ότι υπερασπίζεσαι, και φύγε.

(Μεγάλη τη φωνή).

Παραδόσου!

Εἰς τον πατέρα μου εμπρός να έλθης! Φώτα! Φώτα!

(Φύγε, ω Έδγαρ!) Φως εδώ! — (Ωρα καλή σου. Φύγε!)

(Εξέρχεται Ο ΕΔΓΑΡ).

Καλόν θα είναι να χυθή ολίγον αίμα, ώστε ο πόλεμός μας να φανή φρικτότερος ακόμη.

(Πληγώνεται).

Αἰ! Εἶδα και χειρότερα να κάμνουν μεθυσμένοι διά παιγνίδι.

Κράζει.

Πιάστε τον! Βοήθεια! Πατέρα!

Εισέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ και υπηρέται δαδούχοι.

ΓΛΟΣΤ. Εδμόνδε ήλθα, έφθασα! Πού είναι ο κακούργος;

ΕΔΜ. Ήτον εδώ 'ς τα σκοτεινά, με το σπαθί 'ς το χέρι κ' ετραύλιζε το στόμα του δαιμονισμένα μάγια, και ήθελε μ' εξορκισμούς να κάμη την Σελήνην να τον συνδράμη.

ΓΛΟΣΤ. Αλλ' αυτός τι έγινε; Πού είναι;

ΕΔΜ. Ιδέ με, πώς μ' επλήγωσε.

ΓΛΟΣΤ. Πού είναι ο αχρείος;

ΕΔΜ. Εξέφυγε από εκεί. Ενώ επροσπαθούσε...

ΓΛΟΣΤ. (Προς τους υπηρέτας). Συλλάβετέ τον! Τρέξετε! — Και τι επροσπαθούσε;

ΕΔΜ. Εἰς την δολοφονίαν σου κ' εγώ να συμφωνήσω. Του έλεγα, ότ' οι θεοί ρίχνουν φωτιάν και καίουν τους πατροκτόνους· έλεγα πόσοι δεσμοί ενώνουν με τον πατέρα το παιδί. Κ' εκείνος, όταν είδε ότι εγώ θ' αντισταθώ εἰς τους φρικτούς σκοπούς του, ορμά και χύνεται γοργός με το γυμνόν σπαθί του, και πριν εγώ προφυλαχθώ μ' επλήγωσε 'ς το χέρι. Αλλ' όταν ήναψε κ' εμέ το αίμα μου, και είδε ότι θα μ' εύρη τολμηρόν 'ς το δίκαιόν μου, — είτε διότι τον εξίππασα με τα ξεφωνητά μου, — εστράφη κ' έφυγ' απ' εδώ.

ΓΛΟΣΤ. Να κρημνισθή! Να φύγη! Εδώ αν μείνη, κ' ευρεθή κρυμμένος, να τον πιάσουν, κι' άμα τον πιάσουν, θάνατος! Ο ευγενής ο δούκας, ο κύριός μου κι' αρχηγός, έρχετ' εδώ απόψε, και επ' ονόματι αυτού θα προκηρύξω, ότι όποιος τον φέρη ζωντανόν τον μιαρόν κακούργον 'ς τα χέρια του δημίου του, ανταμοιβήν θα λάβη· κ' όποιος τον κρύψη θάνατος!

ΕΔΜ. Αφού του κάκου είδα

ότι με λόγια προσπαθώ την γνώμην του ν' αλλάξω,
τον εφοβέρισα κ' εγώ ότι θα τον προδώσω.

Κ' εκείνος απεκρίθηκε: «Ξεκληρισμένε νόθε,
»εάν αντίκρυ σου σταθώ και σε κηρύξω ψεύτην,
»ποια είναι η αξία σου και ποια η αρετή σου,
»ώστε τα λόγια που θα 'πής κανείς να τα πιστεύση;
»Όχι· τα πάντα θ' αρνηθώ, και αν το γράψιμόν μου
»το φέρης ως απόδειξιν θα τ' αρνηθώ τα πάντα,
»ή θ' αποδώσω κάθε τι 'ς την παρακίνησίν σου,
»εις την δολοπλοκίαν σου κ' εις τα τεχνάσματά σου.
»Πρέπει κουτόν παρά πολύ τον κόσμον να τον έχης,
»από τον νουν αν σου περνά πως θα τον καταπείσης
»ότι δεν είχες αφορμήν τον λάκκον μου να σκάψης
»και ότι του θανάτου μου δεν σ' έσπρωξε το κέρδος».

ΓΛΟΣΤ. Αισχρός και αδιόρθωτος κακούργος! Και το γράμμα θα τ' αρνηθή ; Όχι! Αυτός δεν είναι γέννημά μου.

(Σάλπιγγες έσωθεν).

Ιδού! Ο δούκας έρχεται. Τι θέλει δεν γνωρίζω. — Θα κλείσω τους λιμένας μας, μη τύχη και ξεφύγη ο μιαρός. Την άδειαν ο δούκας θα την δώση. Θα στείλω δε κοντά, μακράν, και την περιγραφήν του, ώστε παντού, όπου φανή, να τον αναγνωρίζουν. Ως προς εσένα, έννοια σου, κ' εγώ θα εύρω τρόπον να γίνης κληρονόμος μου εσύ, καλό παιδί μου.

Εισέρχονται ο ΔΟΥΞ ΚΟΡΝΟΥΑΛΗΣ, η ΡΕΓΑΝΗ και η συνοδεία αυτών.

ΚΟΡΝ. Πώς είσαι, φίλε μου καλέ; Ακόμη μόλις ήλθα,
και πράγματα παράδοξα κι' ανήκουστα μανθάνω.

ΡΕΓ. Αν είν' αλήθεια ένοχος, ολίγον του θα είναι
όσον και αν τιμωρηθή, — Αυθέντα μου, πώς είσαι;

ΓΛΟΣΤ. Κυρία μου, ερράγισε — ερράγισ' η καρδιά μου!

ΡΕΓ. Πώς; Ο υιός σου 'θέλησε να πάρη την ζωήν σου,
ο Έδγαρ, ο βαπτιστικός του βασιλέως; (19)

ΓΛΟΣΤ. Είθε,
είθε να ήτο δυνατόν το αίσχος μου να κρύψω ;

ΡΕΓ. Δεν ήτο σύντροφος μ' αυτούς τους αναιδείς υπότας,
που έχει ο πατέρας μου μαζί του;

ΓΛΟΣΤ. Δεν γνωρίζω.
Ω! φρίκη!

ΕΔΜ. Μάλιστα· 'ς αυτήν την συντροφιάν ανήκει.

ΡΕΓ. Τότε λοιπόν δεν απορώ με την διαγωγήν του. Εκείνοι θα τον έβαλαν τον γέρον να φονεύση, με την ιδέαν να χαρούν τα εισοδήματά του. Έλαβ' απόψε δι' αυτούς της αδελφής μου γράμμα και με προειδοποίησε τα μέτρα μου να λάβω. Ανίσως έλθουν εις εμέ να τους φιλοξενήσω, εγώ θα λείπω.

ΚΟΡΝ. Ούτ' εγώ, Ρεγάνη, δεν θα μείνω. Εδμόνδε, 'ς τον πατέρα σου εφέρθηκες μου είπαν, ωσάν φιλόστοργος υιός.

ΕΔΜ. Το χρέος μου, αυθέντα.

ΓΛΟΣΤ. Αυτός μου εξεσκέπασε τους πονηρούς σκοπούς του, κ' ενώ του αντιστέκετο, 'πληγώθηκε όπως βλέπεις.

ΚΟΡΝ. Τον κυνηγούν τον Έδγαρ;

ΓΛΟΣΤ. Ναι.

ΚΟΡΝ. Αν τον συλλάβουν, τότε δεν έχει φόβον 'ς το εξής άλλο κακόν να κάμη! Να τον παιδεύσης ημπορείς ό,τι παιδείαν θέλεις. — Ως προς εσέν' απέδειξες την σήμερον, Εδμόνδε, και αρετήν κ' υποταγήν. Σε θέλω ιδιόν μου. Από πιστούς καθώς εσέ ανθρώπους έχω χρείαν.

ΕΔΜ. Θα είμαι δούλος σου πιστός, κι' αν 'ς άλλο δεν αξίζω.

ΓΛΟΣΤ. Διά την καλωσύνην σου ευχαριστώ, αυθέντα.

ΚΟΡΝ. Το τι μας έφερεν εδώ ακόμη δεν το ξεύρεις...

ΡΕΓ. Τόσον αργά και πάρωρα, εις της νυκτός το σκότος συμβαίνουν, Γλόστερ, πράγματα σπουδαία, κ' είναι χρεία να έχωμεν την γνώμην σου. Η αδελφή μου γράφει, μου γράφει κι' ο πατέρας μου. Εμάλλωσαν οι δύο. Ενόμισα καλλίτερον να μη τους απαντήσω από το σπίτι μου. Εδώ οι άνθρωποι προσμένουν να πάρουν την απάντησιν και εις τα δύο μέρη. Αρχαίε φίλε και πιστέ, παρηγορήσου πλέον και δος μας την πολύτιμον την συμβουλήν σου τώρα, διότι μας χρειάζεται.

ΓΛΟΣΤ. 'Σ τους ορισμούς σας είμαι. Εδώ καλώς ωρίσατε, αυθένται σεβαστοί μου.

(Εξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Έμπροσθεν του μεγάρου του Γλόστερ. Εισέρχονται ο ΚΕΝΤ και ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ

ΟΣΒ. Καλό ξημέρωμα, φίλε. Είσαι του σπιτιού άνθρωπος;

ΚΕΝΤ Ναι.

ΟΣΒ. Πού να βάλωμεν τ' άλογά μας;

ΚΕΝΤ Εις την λάσπην.

ΟΣΒ. Παρακαλώ, ειπέ μου, αν μ' αγαπάς.

ΚΕΝΤ Δεν σε αγαπώ! (20)

ΟΣΒ. Τι τρόπος είναι αυτός; Δεν σε γνωρίζω, άνθρωπε!

ΚΕΝΤ Σε γνωρίζω εγώ.

ΟΣΒ. Ποίος είμαι λοιπόν;

ΚΕΝΤ Είσαι ένας παληάνθρωπος, ένας κατεργάρης, ένας χαμερπής ξυλοϋπερήφανος, ένας σιχαμένος ζητιάνος, είσαι ένας στρεψόδικος, ένας ξετσιπωμένος αγυιογδύτης· ένας που κάμνεις και τον μαυλιστήν να πουλήσης δούλευσιν, — ένας κατεργάρης και ζητιάνος και άνανδρος και μαυλιστής όλα μαζί και ανακατωμένα· ένας σκρόφας υιός και κληρονόμος· ένας που θα σου δώσω ξύλον να ξεφωνίζης από τον πόνον, αν τολμήσης να μου ειπής, ότι δεν σου ταιριάζει και μία συλλαβή από όσα σου αράδιασα!

ΟΣΒ. Τι βρωμάνθρωπος είσαι συ, να υβρίζης ένα, που ούτε σε γνωρίζει ούτε τον γνωρίζεις;

ΚΕΝΤ Και δεν εντρέπεσαι να το λέγης, ότι δεν με γνωρίζεις; Δεν σ' εκουτροβάλισα εγώ και δεν σ' εξυλοφόρτωσα προ δύο ημερών, κ' εμπρός εις τον βασιλέα; Τράβα το σπαθί σου, αχρείε! Ας είναι νύκτα. Λάμπει το φεγγάρι. Έλα να του ταις φέξω εγώ, σκρόφας υιέ, ξεσπάθωσε!

(Σύρει το ξίφος)

ΟΣΒ. Έχε με παραιτημένον. Δεν έχω να πάρω ή να δώσω μαζί σου, εγώ.

ΚΕΝΤ Ξεσπάθωσε, κατεργάρη! Ήλθες εδώ να φέρης γράμματα εναντίον του βασιλέως· παίρνεις το μέρος της φουσκωμένης της κούκλας εναντίον του βασιλέως του πατρός της! Ξεσπάθωσε, σκύλε, ει δε μη, θα σου κοπανίσω τα μηριά! Έξω το σπαθί σου! Κουνήσου!

ΟΣΒ. Βοήθεια! Μ' εσκότωσε! Βοήθεια!

KENT (ραβδίζων αυτόν). Ξεσπάθωσε, αχρείε! Υπερασπίσου, παληάνθρωπε. Έξω το σπαθί σου, βρωμόδουλε!

ΟΣΒ. Βοήθεια! Μ' εσκότωσε! Βοήθεια!

(Εισέρχονται ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ, ο ΚΟΡΝΟΥΑΛΗΣ, η ΡΕΓΑΝΗ ο ΓΛΟΣΤΕΡ και υπηρέται).

ΕΔΜ. Τι είν' αυτό; Τι έχετε; Τι τρέχει; — Χωρισθήτε!

KENT Με την αράδα σου και συ. Αν θέλεις να κοπιάσης, σου διορθώνω το πετσί. Έλ' αρχοντόπουλό μου

ΓΛΟΣΤ. Γυμνά σπαθιά! Τι έτρεξε;

KORN. Σταθήτε! Το προστάζω! Σταθήτε! Τον εσκότωσα, όποιοι σηκώση χέρι!

ΡΕΓ. Οι άνθρωποι της αδελφής και του πατρός μου είναι.

KORN. Τι πολεμάτε; Λέγε συ.

ΟΣΒ. Επιάσθηκ' η φωνή μου, αυθέντα μου.

KENT Βέβαια! Εκουράσθηκε από την μεγάλη του παλληκαριά! Άκαρδον κτήνος! Η φύσις σε αποκηρύττει. Ράπτης ήτον οπού σ' έκαμε.

KORN. Τι αλλόκοτος άνθρωπος είσαι συ! Διατί τον έκαμε ράπτης;

KENT Ράπτης τον έκαμε. Αν τον έκαμνε ζωγράφος ή πετροπελεκητής, και εις δύο ώραις μέσα να τον έκαμναν, δεν θα ήτο τόσοι κακοκαμωμένος.

KORN. Λέγε μου, διατί εμαλλώσατε;

ΟΣΒ. Αυτός ο παληόγερος, αυθέντα μου, που να μου χρωστά την ζωήν του εις τ' άσπρα γένεια του...

KENT Ω σκρόφας υιέ, ω παληο-ωμέγα, άχρηστον φηφίον, εσύ! — Αυθέντα μου, αν είναι με την άδειάν σου, να τον κοπανίσω αυτόν τον απελέκητον κατεργάρην, να τον κάμω λάσπην, ν' αλείψω τους τοίχους των αναγκαίων! Τα γένειά μου ελυπήθηκες εσύ, σουσουράδα;

KORN. Σιώπα, κτήνος! Λησμονείς το σέβας που μου πρέπει;

KENT Δεν λησμονώ. Πλην κ' η οργή προνόμιον δεν έχει;

KORN. Και διατί να οργισθής;

KENT Διότι ένας δούλος,
ωσάν αυτόν, φορεί σπαθί, ενώ τιμήν δεν έχει.
Οι κατεργάρηδες αυτοί, με ψευτοχαμογέλια

τα ιερώτερα δεσμά 'σάν ποντικοί τα τρώγουν,
όσον κι' αν 'δέθηκαν σφικτά και λύσιμον δεν έχουν.
Τα πάθη των κυρίων των αυτοί τ' αναγριώνουν
και ρίχνουν λάδι'ς την φωτιάν και εις τον πάγον χιόνι,
και λένουν όχι, λένουν ναι, και 'σάν τας αλκυόνας (21)
την μύτην στρέφουν και γυρνούν με κάθε τρικυμίαν,
με κάθε αλλαξοκαιριάν εκείνου 'πού δουλεύουν,
και μόνον 'ξεύρουν, σαν σκυλιά, κατόπιν του να τρέχουν.

Προς τον Οσβάλδον

Ανάθεμα τα μούτρα σου τα σεληνιασμένα! Τι με ακουείς και γελάς; 'Ξεύρω εγώ τι λέγω. Τι χάσκεις, χήνα; 'Σύχασε, μη τύχη και σε στείλω να χαχλανίζης άσχημα εκεί απ' οπού ήλθες!

KOPN. Είσαι τρελλός, παληόγερε.

ΓΛΟΣΤ. Τι τρέχει μεταξύ σας; Ειπέ μου, τι μαλλώνετε;

KENT Τα άκρα εναντία 'ταιριάζουν περισσότερο, παρά εγώ και τούτος ο κατεργάρης.

KOPN. Διατί τον λέγεις κατεργάρη; Τι σ' έπταισε;

KENT Τα μούτρα του διόλου δεν μ' αρέσουν.

KOPN. Και τα 'δικά μου πιθανόν επίσης δεν σ' αρέσουν, ή τα 'δικά του ή αυτής.

(Δεικνύει τον ΕΔΜΟΝΔΟΝ και την ΡΕΓΑΝΗΝ).

KENT Αυθέντα, συνηθίζω να ομιλώ ειλικρινώς. Εις τον καιρόν μου είδα και πρόσωπα καλλίτερα από αυτά που έχουν κάτι κορμιά εδώ κοντά.

KOPN. Αυτόν εδώ βεβαίως
κανείς θα τον επαίνεσε πως στρογγυλά τα λέγει,
και διά τούτο προσπαθεί τον τολμηρόν να κάμη,
κι' απ' την πολλήν προσπάθειαν το παρακάμνει πλέον.
Ειλικρινής είναι αυτός, ορθά κοπτά τα λέγει,
να κολακεύση δεν 'μπορεί, και λέγει την αλήθειαν!
Αν έχη πέρασιν, καλά· ει δε... αυτός είν' ίσιος!
Τους 'ξέρω τους παμπόνηρους! Μ' αυτήν των την ισιάδα
σκεπάζουν αχρειότητα και κρύπτουν πονηρίαν,
που δεν την έχουν είκοσι δουλοπρεπείς κηφήνες
συνηθισμένοι ταπεινώς να κάμνουν υποκλίσεις.

KENT Ειλικρινώς και ταπεινώς, αυθέντα σεβαστέ μου, αν είναι με την άδειαν του υψηλού σου κράτους, οπού η δόξα σου, καθώς το φως που στεφανώνει με φλογερόν διάδημα το μέτωπον του Φοίβου...

KOPN. Τι είν' αυτά !

KENT Αφού η γλώσσα μου δεν σου αρέσει, την αλλάζω. Εγώ βέβαια κόλακας δεν είμαι. Αν κανείς

άλλος σου ωμίλησε ορθοκαταίβατα και σ' εγέλασε, ήτο κατεργάρης ορθοκαταίβατος. Εγώ ούτε είμαι ούτε θα γίνω τέτοιος, και αν ήτο να σε ξεθυμώσω με αυτό.

ΚΟΡΝ. (προς τον Οσβάλδον). Τι αφορμήν του έδωκες;

ΟΣΒ. Ποτέ, ποτέ, καμμίαν. Δεν μ' εκαλοκατάλαβε προχθές ο κύριός του, ο βασιλεύς, κ' εσήκωσε το χέρι να με δείρη· κι αμέσως τούτος, πρόθυμος να δείξη κολακείαν, ήλθ' απ' οπίσω μου κρυφά και μ' έκαμε να πέσω, κι άμα με είδε καταγής, με ταις φωναίς αρχίζει να κάμνη τον παλληκαρά. Το ανδραγάθημά του, (που ήτο να καταπιασθή ένα ξαρματωμένον), Βασιλικά εγκώμια τον έκαμε ν' ακούση. Και από το κατόρθωμα εκείνο φουσκωμένος, και τώρα εξεσπάθωσε κ' επάνω μου εχύθη.

KENT Δειλόν δεν έχει κι' άνανδρον, οπού να μη σου κάμη σκουπίδι και τον Αίαντα!

KORN. Ο φάλαγγας πού είναι; (22)
Παληόγερ' αδιάντροπε κι' αυθάδη, θα σου μάθω...

KENT Να μάθω τώρα είν' αργά 'ς αυτήν την ηλικίαν. Τον φάλαγγά σου άφες τον. Του βασιλέως είμαι ακόλουθος, και μ' έστειλεν εκείνος εις εσένα. Ολίγον σέβας — και πολλή θα είν' αψηφησία 'ς το ιερόν του πρόσωπον κ' εις το αξίωμά του, αν τον απεσταλμένον του 'ς τον φάλαγγα τον βάλης

KORN. Φέρετ' εδώ τον φάλαγγα αμέσως! Να μην έχω ούτε ζωήν ούτε τιμήν, αν ως το μεσημέρι δετός δεν μείνη.

PEG. Διατί έως το μεσημέρι;
Έως το βράδυ άφες τον, κι' ολόκληρην την νύκτα.

KENT Κ' εις του πατρός σου βέβαια, κυρία μου, τον σκύλον αυτό δεν θα το έκαμνες!

PEG. Σ ' τον δούλον του το κάμνω.

(Φέρουσι τον φάλαγγα υπηρέται).

ΓΛΟΣΤ. Αυθέντα μου, παρακαλώ αυτό να μη το κάμης. Είναι το παιΐσμα του βαρύ, αλλά ο κύριός του, ο αγαθός ο βασιλεύς, θα του το τιμωρήση. Είναι το πράγμα που ζητείς ποινή εντροπιασμένη, και τιμωρούνται με αυτήν αισχροί και τιποτένιοι, μόνον οι κλέπται και λησταί ή ποταποί κακούργοι. Θα του φανή πολύ βαρύ του βασιλέως τούτο· | θα το νομίση προσβολήν, εάν ο άνθρωπός του τόσον σκληρά τιμωρηθή.

KORN. Επάνω μου το παίρνω.

PEG. 'Σ την αδελφήν μου θα φανή βαρύτερον ακόμη, τον άνθρωπόν της να κτυπούν εδώ και να υβρίζουν, μόνον και μόνον επειδή κάμνει το θέλημά της. 'Σ τον φάλαγγα τα πόδια του!

Τίθεται ο KENT εις τον φάλαγγα

Πηγαίνωμεν, αυθέντα.

Απέρχονται η PEGANH, ο ΔΟΥΞ της KORNΟΥΑΛΛΗΣ και υπηρέται.

ΓΛΟΣΤ. Λυπούμαι, φίλε. Αλλ' αυτό είναι η προσταγή του, κι' όταν ο δούκας θέλη τι, ο κόσμος όλος 'ξεύρει,

ότι κανείς δεν μπορεί να του αλλάξει γνώμη.
Αλλά εγώ προς χάριν σου θα τον παρακαλέσω.

KENT Αυθέντα, μη, παρακαλώ. Είμαι 'ξαγρυπνισμένος
και τόσον δρόμον έκαμα, ώστ' ύπνος θα μου έλθη,
και να σφυρίζω ημπορώ, ενόσω δεν κοιμούμαι·
Έχε υγείαν.

ΓΛΟΣΤ. Άτοπα εφέρθηκεν ο δούκας.

(Αναχωρεί).

KENT Ιδού, τελείται το ρητόν, ω Ληρ, και μεταβαίνεις από την λάμψιν τ' ουρανού 'ς την καύσιν του
Ηλίου. (23) Έλα, φανάρι συ της γης, πλησίασε και δος μου μιαν σου ακτίνα φιλικήν το γράμμα να
διαβάσω. Τα θαύματα δεν γίνονται παρά 'ς την δυστυχίαν. (24) Της Κορδηλίας είν' αυτό το γράμμα. Το
γνωρίζω. Καθώς με ανεκάλυψε 'ς την σκοτεινήν ζωήν μου, θα κατορθώση κ' εις αυτά τα τωρινά δεινά
μας να φέρη την διόρθωσιν. — Ω κατακουρασμένα κι' αγρυπνισμένα 'μάτια μου, 'μάτια βαρειά,
κλεισθήτε να μη τον βλέπετε αυτόν της εντροπής τον θρόνον. Αι, Τύχη, καλή νύκτα σου. Μίαν φοράν
ακόμη, ω Τύχη, χαμογέλασε, και κύλα τον τροχόν σου.

Αποκοιμάται

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Εξοχή.

ΕΔΓΑΡ (εισερχόμενος.)

Την κεφαλήν μου ήκουσα να μου την προκηρύξουν
και μόλις ηύρα να κρυφθώ 'ς το κούφωμα ενός δένδρου.
Όπου λιμένας και κλειστός· εις κάθε μονοπάτι
φυλάγουν άγρυπνοι φρουροί και με παραμονεύουν.
Αν τους ξεφύγω, θα σωθώ! Είν' η απόφασίς μου
σχήμα να λάβω ταπεινόν και ξεπεσμένον τόσον
όσον 'μπορεί τον άνθρωπον τον εξευτελισμένον
να τον κρημνίση η συμφορά, και να τον κάμη κτήνος.
Χράμι 'ς την μέσην θα ζωσθώ, θα λερωθώ με λάσπην,
με το κορμί ολόγυμνο και τα μαλλιά 'μπλεγμένα
την τρικυμίαν θ' αψηφώ και την ανεμοζάλην.
Καθώς εκείνους τους τρελλούς θα γίνω τους ζητιάνους,
που με κραυγαίς και βογκητά, εις τ' αχαμνά των χέρια
εμπήγουν ξύλα και καρφιά, κλωνιά δενδρολιβάνου,
και 'ς ταις καλύβαις, 'ς τα χωριά, 'ς ταις μάνδραις
[και 'ς τους μύλους.
γυμνοί γυρίζουν και ζητούν την ελεημοσύνην,

πότε με φοβερίσματα, πότε με παρακάλια. (25)
Κάτι να είμαι ως τρελλός· ως Έδγαρ τι αξίζω;

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Έμπροσθεν του μεγάρου του Γλόστερ. Ο KENT εις τον φάλαγγα. Εισέρχονται ο ΛΗΡ, ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ και εις ΙΠΠΟΤΗΣ.

ΛΗΡ Παράδοξον! Πώς έφυγαν, χωρίς να στείλουν 'πίσω
τον άνθρωπόν μου!

ΙΠΠΟΤ. Και σκοπόν προτήτερα δεν είχαν
να φύγουν, καθώς έμαθα.

KENT Σε χαιρετώ, αυθέντα.

ΛΗΡ Α! Διεσκέδαζες εδώ μ' αυτήν την κατασχύνην;

KENT Όχι, αυθέντα μου, εγώ.

ΓΕΛΩΤ. Α, α! Κακά βρακοπόδια φορεί! Τα άλογα τα δένουν από το κεφάλι, τα σκυλιά και ταις
αρκούδαις από τον λαιμό, τους πιθήκους από την μέσην, και τους ανθρώπους από τα πόδια. Όταν ένας
άνθρωπος έχη ανήσυχα πόδια, του φορούν ξύλινα βρακιά.

ΛΗΡ Ποιος είν' αυτός 'πού 'ξέχασε ότ' είσαι ιδικός μου
και σ' έβαλε 'ς τον φάλαγγα;

KENT Ήτον αυτός κ' εκείνη,
και ο γαμβρός κ' η κόρη σου.

ΛΗΡ Όχι!

KENT Ναι!

ΛΗΡ Όχι, λέγω!

KENT Ναι, λέγω.

ΛΗΡ Δεν θα τώκαμναν!

KENT Το έκαμαν, σου λέγω.

ΛΗΡ Ω! Μα τον Δία!

KENT Ναι, ναι, λέγω, μα την Ήραν!

ΛΗΡ Δεν γίνεται! Δεν μπορούν! Δεν ήθελαν τολμήσει! Χειρότερη ασέβεια θα ήτο κ' από φόνον! Εξήγησέ μου σύντομα τι έκαμες ν' αξίζης, εσύ, απεσταλμένος μου, αυτήν την ατιμίαν!

KENT Τους ήυρα εις το σπίτι των, κ' εκεί τα γράμματά σου τα έδωκα 'ς τα χέρια των, γονατιστός εμπρός των, Ακόμη εγονάτιζα το σέβας μου να δείξω, κ' εμβαίνει έξαφνα εκεί τρεχάτος ταχυδρόμος λαχανιασμένος, βιαστικός, ιδροπερεχυμένος. και από την κυρίαν του, την Γονερίλην, φέρνει χαιρετισμούς και γράμματα. Με άφησαν εμένα κ' εδιάβασαν το γράμμα της. Και μόλις το διαβάζουν, μαζεύουν τους ανθρώπους των, και 'ς τάλογα, και [φεύγουν. Κ' εμένα με διέταξαν να τους ακολουθήσω, κι' απόκρισιν 'ς το γράμμα σου εδώ να περιμένω. Αλλά μ' εστραβοκύτταζαν. — Και με τον ταχυδρόμον συναπαντήθηκα εδώ της κόρης σου εκείνον, που με την παρουσίαν του μ' επότισε φαρμάκι. Ήτον ο ίδιος, που προχθές ετόλμησεν εμπρός σου ν' αυθαδιάση. Έδειξα ανδρείαν κι' όχι γνώσιν, κ' έσυρα έξω το σπαθί. Εσήκωσε τον κόσμον με άνανδρα ξεφωνητά εκείνος. Ο γαμβρός σου, κ' η κόρη του το πταίσμα μου τόσον βαρύ το ήυραν, ώστε μ' αυτήν να παιδευθώ την κατασχύνην.

ΓΕΛΩΤ. Δεν επέρασε ακόμη ο χειμώνας, αν πετούν απ' εκεί αγριόχηνες.

Αν οι πατέρες κουρελιασμένοι, τότε θα έχουν παιδιά τυφλά. Κι αν η σακκούλα των γεμισμένη, και τα παιδιά των είναι καλά. Η βρωμο-Τύχη, σκρόφας κόρη, κλειδώνει έξω τους πτωχούς.

Και με όλα αυτά, αι θυγατέρες σου θα σε κάμουν να πληρώσης περισσότερα από όσα ημπορείς να λογαριάσεις (26)

ΛΗΡ Ω φουσκωμένη μου καρδιά, μη ραγισθής ακόμη! (27) Πού είν' αυτή... η κόρη μου; Πού είναι;

KENT Είναι μέσα.

ΛΗΡ Μην έλθετε κατόπιν μου. Εδώ προσμένετέ με.

ΙΠΠΟΤ. Το πταίσιμόν σου είν' αυτό, και όχι τίποτ' άλλο;

KENT Μόνον αυτό. Πώς γίνεται ο βασιλεύς να έχη τόσον ολίγους οπαδούς;

ΓΕΛΩΤ. Αν σ' έβαλαν εις τον φάλαγγα, διότι έκαμες αυτήν την ερώτησιν, καλά να πάθης.

KENT Διατί, τρελλέ;

ΓΕΛΩΤ. Πρέπει να έμβης εις το σχολείον των μυρμηγκιών, να μάθης ότι τον χειμώνα δεν γίνεται δουλειά. Όποιος δεν είναι τυφλός και ακολουθεί την μύτην του, οδηγείται από τα 'μάτια του, και μέσα εις είκοσι μύταις δεν θα εύρης μίαν να μυρίζεται το ψοφίμι. — Αν σου τύχη εμπρός σου μεγάλος τροχός να κυλά τον κατήφορον, μακρυά τα χέρια σου! Αν θελήσης να τον σταματήσης, θα σου σπάση τα κόκκαλα. Αλλ' αν ο τροχός ανεβαίνει τον ανήφορον, αγκάλιασέ τον να σε σύρη κ' εσένα επάνω. — Αν εύρης σοφόν να σου δώση πλέον σωστήν συμβουλήν, δος μου οπίσω την ιδικήν μου. Αφού είναι συμβουλή τρελλού, ας την ακολουθήσουν οι ανόητοι.

Όποιος κοπιάζει διά να κερδίσει, κι' όποιος αγαπά προς το θεαθήναι, θα το στρήψη άμα η βροχή αρχίση. Εις την

τρικυμίαν συ, αν θέλῃς, μείνε, Ἀλλ' ἐγὼ δεν φεύγω. Ο τρελός
θα μείνη και ας φύγη ὅποιος εἶναι γνωστικός. Ο τρελλός αν
φύγη, παίγνιον θα γίνη Παίγνιον δεν εἶναι ὅμως ο τρελλός.

KENT Πού τα έμαθες αυτά, τρελλέ;

ΓΕΛΩΤ. Όχι εις τον φάλαγγα, ανόητε.

(Επιστρέφει ο ΛΗΡ μετά του ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΛΗΡ Δεν θέλουν λέγει να με ιδούν; 'ταξειίδεuan την νύκτα; 'κουράσθηκαν; εἰν' ἀρρωστοι; — αυτά
προφάσεις εἶναι, σημεία ὅτι μ' αμελούν κ' εσήκωσαν κεφάλι. Φέρε μ' ἀπόκρισιν σωστήν.

ΓΛΟΣΤ. Αγαπητέ αυθέντα,
συ του δουκός το φυσικόν το 'ξεύρεις, πώς ανάπτει,
και πόσον εἶναι σταθερός εις την απόφασίν του...

ΛΗΡ Εκδίκησις! Καταστροφή! Θανατικόν να πέση
Ανάπτει, λέγει! Φυσικόν! Ακούεις, Γλόστερ — Γλόστερ.
τον δούκα θέλω να ιδώ, ευθύς, και την Ρεγάνην!

ΓΛΟΣΤ. Του το επληροφόρησα, αυθέντα μου καλέ μου.

ΛΗΡ Τους το επληροφόρησες! Δεν εννοείς τι λέγω ω άνθρωπε!

ΓΛΟΣΤ. Αυθέντα μου!

ΛΗΡ Ο βασιλέας θέλει
της Κορνουάλλης να ιδή τον δούκα! Ο πατέρας
ο ακριβός, την κόρην του να ομιλήση θέλει!
Τους το επληροφόρησες αυτό; — Μα την ζωήν μου!
Ανάπτει, λέγει! Να ειπής τον δούκα, που ανάπτει...
Ἀλλ' ὄχι. Όχι· ἄφησε. Ίσως καλά δεν εἶναι,
Όταν κανένας ασθενής παραμελεί τα χρέη
που ὅταν εἶναι υγιής να λησμονή δεν πρέπει·
και ὅλοι μας αλλάζομεν, ὅταν βιάζη η φύσις
και την ψυχὴν μας να πονή μαζί με το κορμί μας.
Πρέπει κ' ἐγὼ υπομονήν να ἔχω, και λυπούμαι,
πώς να με πάρη ο θυμός, και πώς να λογαριάσω
την φυσικὴν παραξενιάν ενός αρρωστημένου,
ωσάν να ἦτον υγιής...

(Παρατηρὼν τον Κεντ).

Ο θάνατος να πάρη.... Τι μου τον έβαλαν εκεί; Αυτό με πείθει ὅτι μου κρύπτονται
εξεπίτηδες κ' εκείνη και ο δούκας! — Τον ἀνθρωπὸν μου δότε μου! — Πήγαιν' ευθύς 'ς τον
δούκα κ' εις την γυναίκα του, κ' ειπέ έξω εδὼ να ἔλθουν να τους ιδώ. Τώρα ευθύς να ἔλθουν
να μ' ακούσουν! Ειδέ, πηγαίνω και βροντώ 'ς την θύραν 'πού κοιμούνται, ως 'που να γίνη

θάνατος ο ύπνος και των δύο!

ΓΛΟΣΤ. Ω! Ας μου ήτο δυνατόν να σας συμφιλιώσω!

ΛΗΡ Τι μου φουσκώνει την καρδιάν; Κάτω, καρδιά μου, κάτω!

ΓΕΛΩΤ. Κράξε της καρδιάς σου, παππού, καθώς έκραζε η μαγείρισσα, όταν έβαζε τα χέλια ζωντανά μέσα εις την πίττα. Εκτυπούσε τα κεφάλια των με τον κόπανο και έκραζε « Κάτω, σιχαμένα, κάτω!» Ο αδελφός της ήτον, οπού από αγάπην διά το άλογό του, εβουτύρωνε το άχυρον. (28)

(Εισέρχονται ο ΔΟΥΞ ΚΟΡΝΟΥΑΛΛΗΣ, η ΡΕΓΑΝΗ, ο ΓΛΟΣΤΕΡ και υπηρέται).

ΛΗΡ Καλή σας 'μέρα και τους δυο.

ΚΟΡΝ. Σε προσκυνώ, αυθέντα.

(Ελευθερούται ο ΚΕΝΤ).

ΡΕΓ. Μετά χαράς, αυθέντα μου, σε βλέπω.

ΛΗΡ Το πιστεύω.

Έχω, Ρεγάνη, αρκετούς να το πιστεύω λόγους.
Εάν εσύ μετά χαράς δεν μ' έβλεπες κοντά σου,
εχώριζα την μάννα σου, κι' ας είν' αποθαμένη,
και θάλεγα πως έθαψα μιαν άτιμην γυναίκα! —

(Προς τον Κεντ).

Α! Είς' ελεύθερος εσύ; Ας είναι! Άλλην ώραν το εξετάζομεν αυτό. — Αγαπητή Ρεγάνη, η αδελφή σου η κακιά... Μέσα εδώ, Ρεγάνη, εχώθηκ' η κακία της και με κατασπαράζει 'σάν γύπας! Ούτε ημπορώ κ' ούτε θα το πιστεύσης αν σου ειπώ πόσον αισχρά μ' εφέρθηκε, Ρεγάνη!

ΡΕΓ. Υπομονή, αυθέντα μου. Αλλά φοβούμαι μάλλον ότι εσύ την αδικείς και την παραγνωρίζεις, παρ' ότι έλειψέ ποτε 'ς τα χρέη της εκείνη.

ΛΗΡ Τι πράγμα; Πώς το εξηγείς;

ΡΕΓ. Εγώ δεν το πιστεύω ότι αμέλησέ ποτε τα χρέη της εκείνη. Εάν τους ακολούθους σου θέλη να βάλη εις τάξιν, έχει νομίζω αφορμήν και λόγους έχει τόσους, ώστε κανείς δεν ημπορεί να την κατηγορήση.

ΛΗΡ Να έχη την κατάραν μου!

ΡΕΓ. Αυθέντα, είσαι γέρος· η φύσις πλέον σ' έφερε 'ς του δρόμου της την άκρην. Είναι καιρός να σ' οδηγούν και να σε κυβερνήσουν εκείνοι, οπού το σωστόν καλλίτερά σου 'ξεύρουν. 'Σ της αδελφής μου γύρισε, παρακαλώ, κ' ειπέ της ότ' είχες άδικον.

ΛΗΡ Εγώ, συγγνώμην να ζητήσω! Ιδέ, αυτό που μου ζητείς, ιδέ πώς μας αρμόζει:

(Γονατίζει).

« Ω κόρη μου, θα της ειπώ, αλήθεια είμαι γέρος, » κ' είναι οι γέροι περιττοί. Εμπρός σου γονατίζω· » ελέησέ με· φαγητόν, ρούχα, κρεβάτι δος μου».

ΡΕΓ. Φθάνουν οι άνοστοι αύτοι αστείσμοί, αυθέντα. 'Στης αδελφής μου πήγαινε.

ΛΗΡ (εγειρόμενος).

Ποτέ, ποτέ, Ρεγάνη!

Τους εκατόν υπότας μου τους έκαμε πενήντα,

αν σου ειπώ πόσον αισχρά μου εφέρθηκεν!

μ' έρριξε άγριαις ματιαίς, μου έχυσε φαρμάκι

'σάν φίδι με την γλώσσαν της 'ς τα φύλλα της καρδιάς μου,

Όσαις κι' αν έχη ο Θεός παιδείαις και κατάραις,

'ς τ' αχάριστο κεφάλι της όλαις μαζί να πέσουν!

Αέρα, φύσα επάνω της μιάσματα γεμάτος

και κτύπησέ την, να πιασθούν τα νέα κόκκαλά της!

ΚΟΡΝ. Ω! σώπα, σώπα!

ΛΗΡ Αστραπή, ρίξε φωτιάν και φλόγα 'ς τα ξεπαρμένα 'μάτια της και τύφλωσε το φως της! Ω Ήλιε, ρούφα τους ατμούς, οπού γεννά ο βάλτος, και χύσε το φαρμάκι των 'ς τα κάλλη της επάνω, που να της έλθη μαρασμός μέσ' 'ς το καμάρωμά της!

ΡΕΓ. Να μη σ' ακούσουν οι θεοί! Την ίδιαν την κατάραν εάν σε πάρη ο θυμός, θα δώσης κ' εις εμένα.

ΛΗΡ Όχι· κατάραν μου εσύ, Ρεγάνη, δεν θα λάβης. Εσένα η ευαίσθητη καρδιά σου δεν σ' αφήνει να πέσης 'ς την σκληρότητα. Τα 'μάτια της εκείνης είν' άγρια· παρηγορούν, δεν καίουν τα 'δικά σου. Εσύ δεν έχεις την καρδιάν κάθ' ευχαρίστησίν μου να την φιλαργυρεύεσαι· να μου περιορίσης την συνοδείαν ή ποτέ να μου αυθαδιάσης· ή να μου κόψης την τροφήν, και ύστερον απ' όλα να κλείσης και την θύραν σου μη τύχη κ' έμβω μέσα! Συ εννοείς πολύ καλά τα φυσικά σου χρέη, δεν λησμονείς τι απαιτεί και η φιλοστοργία, τι θέλει κ' η ευγένεια και η ευγνωμοσύνη. Και το μισό βασίλειον, οπού επήρες προίκα δεν το ξεχνάς.

ΡΕΓ. Παρακαλώ, εις την ουσίαν έλα.

ΛΗΡ Ποιος έβαλε 'ς τον φάλαγγα τον άνθρωπον αυτόν μου;

(Σάλπιγγες έσωθεν).

ΚΟΡΝ. Τι είναι τα σαλπίσματα;

ΡΕΓ. Θα είν' η αδελφή μου. Μου έγγραψε ότι εδώ να έλθη δεν θ' αργήση.

(Εισέρχεται ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

ΡΕΓ. Ήλθ' η κυρία σου;

ΛΗΡ Αυτός ένας αχρείος είναι, που 'γέμισε αυθάδειαν κ' επάνω του το 'πήρε, αφ' ότου η κυρία του του

έδωκεν αέρα. Να μη σε βλέπω, σκύβαλον!

ΚΟΡΝ. Τι είν' αυτά, αυθέντα;

ΛΗΡ. Ποίος τον έβαλε αυτόν 'ς τον φάλαγγα; — Ρεγάνη, εσύ δεν το εγνώριζες, ελπίζω... — Ποίος ήλθε;

(Εισέρχεται η ΓΟΝΕΡΙΛΗ).

Ω Ουρανέ, αν αγαπάς τους γέρους, — αν το θέλεις να έχουν σέβας τα παιδιά, γέρος και συ αν είσαι, Βοήθησέ με Ουρανέ, και ρίξε την φωτιά σου!

(Προς την Γονερίλην).

Ειπέ μου, δεν εντρέπεσαι τα γένειά μου να βλέπης;... Τι έκαμες! Το χέρι σου της έδωκες, Ρεγάνη!

ΓΟΝΕΡ. Μη έπταισα εις τίποτε διά να μη το δώση; Το ξαναμώραμα συχνά κ' η ασυλλογισία φαντάζονται πταισίματα εκεί όπου δεν είναι.

ΛΗΡ. Γερά που είσθε, στήθη μου! Αντέχετε ακόμη;...

Πώς έγινε 'ς τον φάλαγγα να είν' ο άνθρωπός μου;

ΚΟΡΝ. Εγώ τον έβαλα, εγώ, αυθέντα μου — αλλ' όμως λίγο του ήτο και αυτό, κατά το φέρσιμόν του,

ΛΗΡ. Εσύ τον έβαλες; εσύ;

ΡΕΓ. Παρακαλώ, πατέρα,

αφού δεν είσαι δυνατός, τον δυνατόν μη κάμνεις.

Αν θέλεις πρώτα τους 'μισούς υπόταξ σου να διώξης

'ς της αδελφής μου γύρισε, εκεί να τελειώσης

τον ένα μήνα, κ' έρχεσαι κατόπιν εις εμένα.

Τώρα δεν είμ' εγώ εκεί, και ούτε είναι τρόπος

την πρέπουσαν υποδοχήν να σου προετοιμάσω.

ΛΗΡ. Να επιστρέψω εις αυτήν, μου λέγεις, και να διώξω πενήντ' ανθρώπους! Προτιμώ να μείνω χωρίς στέγη να πολεμώ με την βροχήν και την ανεμοζάλην, ταις κουκουβάγιας συντροφιάν να έχω και τους λύκους να με δαγκάνη προτιμώ αλύπητη Ανάγκη! Να επιστρέψω εις αυτήν; Καλλίτερα πηγαίνω 'ς τον Γάλλον τον ακράτητον, που 'πήρε χωρίς προίκα το αποπαίδι μου, κ' εκεί, γονατιστός εμπρός του να του ζητήσω δούλον του να μ' έχη, να με τρέφη, ενόσω σέρνω την ζωήν! 'Σ αυτήν να επιστρέψω; Να 'μου ειπής καλλίτερα ο σκλάβος και το κτήνος αυτού εδώ του δούλου της του μισητού να γίνω!

(Δεικνύει τον ΟΣΒΑΛΔΟΝ).

ΓΟΝΕΡ. Κάμ' όπως θέλεις.

ΛΗΡ Κόρη μου, μη με αποτρελλαίνεις. Εγώ, παιδί μου, πείραξιν δεν θέλω να σου δώσω! Ώρα καλή! Άλλην φοράν δεν θα ανταμωθούμεν ούτε ποτέ θα ξαναδεί ο ένας μας τον άλλον. Πλην σ' έχω θυγατέρα μου και σάρκα μου και αίμα... ή της σαρκός μου είσαι συ αρρώστια, κι εξ ανάγκης είσαι 'δική μου. Φάγαιναν και πρήξιμον σε είχα. εξάνθημα 'ς το αίμα μου το κακοφορμισμένο! Ας είναι! Δεν επιθυμώ εγώ να σ' επιπλήξω. Οπότεν θέλ' η εντροπή ας έλθη μοναχή της· δεν την γυρεύω· δεν ζητώ τον κεραυνόν να πέση ούτε σκοπεύω να κλαυθώ 'ς τον Δία να σε κρίνη. Άλλαξε, όταν δυνηθής, μετάνοιωσ', όταν θέλῃς. Έχω εγώ υπομονήν. Θα μείνω 'ς της Ρεγάνης, μαζί με τους ιππότας μου τους εκατόν.

ΡΕΓΑΝΗ Α! όχι

ακόμη δεν σ' επρόσμενα· να σε δεχθώ όπως πρέπει
δεν είμ' ακόμη έτοιμη. Άκουσ' αυτό που λέγει
η αδελφή μου· επειδή αυτοί που κατορθώνουν
με γνώσιν και με φρόνησιν ν' ακούουν τους θυμούς σου
επήραν την απόφασιν ότ' είσαι γέρος, ώστε...
Αλλ' άκουσέ την και αυτή γνωρίζει το τι κάμνει.

ΛΗΡ Με τα σωστά σου ομιλείς;

ΡΕΓ. Με όλα τα σωστά μου. Πενήντ' ακόλουθοι! Και πώς! Τι θέλεις παρεπάνω; Δεν φθάνουν τόσοι; Και αυτούς δεν 'ξεύρω τι τους θέλεις; Έξοδον είναι περιττόν και κίνδυνος μεγάλος, και είναι δύσκολον πολύ εις ένα σπίτι μέσα τόσοι πολλοί να μαζευθούν και δυο να τους ορίζουν χωρίς συχνά μαλλώματα. Αδύνατον το βλέπω!

ΓΟΝΕΡ. Και διατί, αυθέντα μου, να μη σε φθάνη τάχα να έχῃς υπηρέτας σου τους ιδικούς της δούλους ή τους δικούς μου;

ΡΕΓ. Διατί, αυθέντα μου, τω όντι; Εάν τους εύρης αμελείς, τους βάζομεν εις τάξιν. Αν τύχη κ' έλθῃς εις εμέ, (και 'σάν να το φοβούμαι) εικοσιπέντε μοναχά παρακαλώ να φέρῃς. Περισσότερους δεν χωρεί.

ΛΗΡ Σας έδωκα τα πάντα...

ΡΕΓ. Κι' αλήθεια με την ώραν σου.

ΛΗΡ Σας έκαμα να είσθε οι κηδεμόνες μου εσείς, εσείς οι φύλακές μου, με μόνην επιφύλαξιν να έχω συνοδείαν, τόσοις ιππότας μου. Λοιπόν εικοσιπέντε μόνον να έχω τώρα συγχωρείς, Ρεγάνη; Μου το είπες;

ΡΕΓ. Το ξαναλέγω. Δεν χωρούν πλειότεροι 'ς εμένα.

ΛΗΡ Κοντά εις τον χειρότερον μας φαίνεται να είναι και ο κακός καλόκαρδος· κ' είδος επαίνου είναι αν ημπορή κανείς 'να 'πή: έχει χειρότερόν του.

(Προς την Γονερίλην).

Εἶν' οἱ πενήντα σου διπλοὶ ἀπ' τοὺς εἰκοσιπέντε, καὶ μ' ἀγαπᾷς διπλὰ ἐσύ.

ΓΟΝΕΡ. Αὐθέντα, ἀκουσέ με. Εἰκοσιπέντε οπαδοὶ ἢ δέκα ἢ καὶ πέντε, εἰς τι θα σοὺ χρειάζωνται, ἀφοῦ θα ζῆς μαζί μας, ὅπου θα ἔχῃς τοὺς διπλοὺς 'ς τοὺς ορισμούς σου πάντα;

ΡΕΓ. Καὶ ἓνας τι χρειάζεται;

ΛΗΡ Μὴ θέλεις νὰ μετρήσῃς τὸ πόσον μας χρειάζεται. Κι' ὁ πᾶμπτωχος ζητιάνος κάτι θα ἔχῃ περιττόν, ὅσον πτωχὸς κ' ἂν εἴναι. Ὅσον ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, ἂν δώσῃς εἰς τὴν φύσιν, τότε 'ς τὸν ἄνθρωπον ἀρκεῖ ὅ,τι ἀρκεῖ 'ς τὸ ζῶον. Ἐσύ, εἶσαι ἀρχόντισσα· εἴν' διὰ τὸ κρῦον με τόσῃν πολυτέλειαν τὸ σῶμα σοὺ στολίζῃς. ἡ φύσις δὲν χρειάζεται τὰ πλούσια στολίδια αὐτά, ποὺ εἶναι περιττὰ διὰ νὰ σε ζεστάνουν. Ἀν εἶν' ὅ,τι χρειάζεται καὶ μόνον, δώσετέ μου υπομονήν, ὦ οὐρανοί! Ὑπομονή μου λείπει! Ἐμπρὸς σὰς στέκω, ὦ θεοί, δυστυχησμένος γέρονς, ἀπὸ τὴν λύπην μου βαρὺς, καθὼς κι' ἀπὸ τὰ χρόνια, καὶ εἰς τὰ δυο ἐλεεινός. Ἀν εἶναι θέλημά σας, ἂν εἰσθε σεῖς ποὺ τὴν καρδιάν αὐτῶν τῶν θυγατέρων τὴν στρέφετ' ἐναντίον μου, μὴ θέλετε καὶ τόσον νὰ με ἀπομαράνετε, ὥστε νὰ υποφέρω ἀνάνδρως. — Ὅχι! Μ' ευγενή θυμόν γεμίσετέ με! Μὴ θέλετε με δάκρυα, τῶν γυναικῶν τὰ ὅπλα, τὰ μάγουλά μου τ' ἀνδρικά νὰ κηλιδώσω τώρα! Ὅχι, ὦ στρίγλαις! Ἐχέτε νὰ πάθῃτ' ἀπ' ἐμένα, θα σὰς παιδεύσω καὶ τὰς δυο, ὥστε ὁ κόσμος ὅλος... θα κάμω πράγματα ἐγώ... Δὲν 'ξεύρω τι θα εἶναι, ἀλλὰ θα εἶναι πράγματα, οποῦ ἡ γῆ νὰ φρίξῃ! Νὰ κλαύσω περιμένετε; Αἱ! ὄχι, δὲν θα κλαύσω. Νὰ κλαίω ἔχω ἀφορμὴν. Ἀλλὰ κομμάτια χίλια νὰ τὴν ἰδῶ καλλίτερα νὰ γίνῃ τὴν καρδιάν μου, παρὰ νὰ κλαύσω! — τρελλέ, ὁ νους μου θα μου φύγῃ!

Ἐξέρχονται ὁ ΛΗΡ, ὁ ΓΛΟΣΤΕΡ καὶ ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. (Ἀκούεται τρικυμία μακρόθεν).

ΚΟΡΝ. Ἡ τρικυμία προχωρεῖ. Εἰς τὰ σκεπὰ ἐλάτε.

ΡΕΓ. Ἐδῶ τὸ σπίτι εἶναι μικρόν με ὅλον τοῦτον κόσμον!
δὲν τὸν χωρεῖ τὸν γέροντα.

ΓΟΝΕΡ. Εἴν' στενοχωρῆται
ποιὸς πταίει; — Πταίει μόνος τοῦ, ὥστε καλὰ νὰ πάθῃ.

ΡΕΓ. Μετὰ χαρὰς θα τὸν δεχθῶ, ἀνίσως ἔλθῃ μόνος,
χωρὶς κανέν' ἀκόλουθον.

ΓΟΝΕΡ. Αὐτὸ κ' ἐγὼ θα κάμω.
Ποῦ 'πῆγε ὁ Γλόστερ;

ΚΟΡΝ. Με τὸν Ληρ. Νὰ, ἐρχεται ὀπίσω.

ΓΛΟΣΤ. (ἐπιστρέφων) Ἐξω φρενῶν ὁ βασιλεὺς ἀπ' τὸν θυμόν τοῦ εἶναι.

ΚΟΡΝ. Καὶ ποῦ πηγαίνει;

ΓΛΟΣΤ. Τ' ἄλογα ἐπρόσταξε νὰ φέρουν
πλὴν ποῦ πηγαίνει, τ' ἀγνοῶ.

ΚΟΡΝ. Ἀς κάμῃ, ὅπως θέλει.
Εἶναι ὁ κύριος αὐτός.

ΓΟΝΕΡ. (προς τον Γλόστερ).

Μη τον παρακινήσης
να μείνη, ω αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Η νύκτα θα πλακώση,
ο άνεμος ελύσσιασε και φοβερά βοΐζει,
κ' εδώ ούτε χαμόδενδρον δεν έχει να τον κρύψη.

ΡΕΓ. Τον εαυτόν του αδικεί εκείνος που πεισμώνει, κι' αν πάθη, τα παθήματα μαθήματ' ας του γίνουν!
Κλείσε την θύραν σου καλά, αυθέντα μου, διότι έχει μαζί του φοβερούς κ' άγριους ακολούθους και, —
ευκολοαπάτητος εκείνος καθώς είναι. — να τους αφήση είν άξιοι να κάμουν ό,τι θέλουν, ώστε δεν είναι
γνωστικόν κανείς να μη φοβήται.

ΚΟΡΝ. Κλείσε, αυθέντα μου. Σωστά σου είπε η Ρεγάνη. Τι τρικυμία φοβερά! Εις τα σκεπά ελάτε!

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Εξοχή άδενδρος. Τρικυμία, αστραπαί και βρονταί. (Εισέρχονται εκατέρωθεν Ο ΚΕΝΤ και
είς ΙΠΠΟΤΗΣ).

ΚΕΝΤ Ποιος είν' εδώ; Ποιος παρεκτός απ' την κακοκαιρίαν;

ΙΠΠΟΤ. Ένας, που έχει 'ς την ψυχήν κ' εκείνος τρικυμίαν.

ΚΕΝΤ Σ' αναγνωρίζω, κύριε. — Ο βασιλεύς πού είναι;

ΙΠΠΟΤ. Με τα στοιχεία πάνεται τα εξαγριωμένα· κράζει 'ς τον άνεμον την γην να την καταποντίση, ή τ'
αφρισμένα κύματα να τα υψώση τόσον, ώστε ν' αλλάξη ή να χαθή το σύμπαν! — Ξερριζώνει τα
κάτασπρά του μαλλιά, — και η ανεμοζάλη τ' αρπάζει απ' τα χέρια του, τυφλή από την λύσσαν, και τα
σκορπά εδώ κ' εκεί! Εις τον μικρόκοσμόν του(29) να ξεπεράση προσπαθεί την πάλην των στοιχείων.
Την νύκτ' αυτήν, που 'ς την σπηληά με άδεια τα [βυζιά της μένει η αρκούδα ήσυχη, — κ' οι πεινασμένοι
λύκοι κ' οι λέοντες απ' την βροχήν την τρίχα των φυλάγουν, εκείνος περιφέρεται μ' ασκέπαστο κεφάλι
και εύχεται να ήρχετο συντέλεια του κόσμου!

ΚΕΝΤ Μόνος του είναι;

ΙΠΠΟΤ. Ο τρελλός με λόγια του αστεία πασχίζει διασκέδασιν 'ς τον πόνον του να φέρη.

ΚΕΝΤ Γνωστός μου είσαι και τολμώ, διότι σε γνωρίζω, κάτι πολύ σημαντικόν να πιστευθώ σ' εσένα. Οι
δύο δούκες σύγγαμβροι τα έχουν χαλασμένα, αν και ακόμ' οι πονηροί την έχθραν των σκεπάζουν. Αλλ'

έχουν δούλους πονηρούς — (και ποίος δεν τους έχει εάν θελήση τ' άστρο του να τον υψώση εις θρόνον;) Αυτοί, κατάσκοποι κρυφοί, πληροφορούν τον Γάλλον τι γίνεται ς' το κράτος μας, πώς τρώγονται οι δούκες, πώς τυραννούν τον αγαθόν γέροντα βασιλέα, και ίσως τον πληροφορούν κι' άλλους κρυφούς σκοπούς των. Αλλ' εν τοσούτω έρχεται με δύναμιν ο Γάλλος εις το βασίλειον αυτό το κατασπαραγμένον. Η απρονοησία μας γίνετ' ωφέλειά του, πολλούς λιμένας μας κρυφά τους έχει πατημένους, και δεν θ' αργήση φανερά σημαίαν να υψώση. Αν θέλεις εις τα λόγια μου να δώσης, φίλε, πίστιν, αμέσως τώρα κίνησε και πήγαινε 'ς το Δούβρον. Κάποιος εκεί θα σε δεχθή και θα σε ευχαριστήση, όταν ειπής καταλεπτώς τα όσα υποφέρει ο βασιλεύς: τι βάσανα, τι λύπαις, τι φαρμάκια! Εγώ, που βλέπεις, γέννημα και θρέμμα είμ' αρχόντων και κάτι 'ξεύρω, που αυτήν την εντολήν σου δίδω.

ΙΠΠΟΤ. Σε ξαναβλέπω.

KENT Όχι! Μη! — Διά να σ' αποδείξω ότ' είμ' εγώ καλλίτερος απ' ό,τι με νομίζεις, άνοιξ' αυτό μου το πουγγί και ό,τι έχει πάρτο. — Την Κορδηλίαν αν ιδής, καθώς ελπίζω, φίλε, το δακτυλίδι δείξε της αυτό εδώ, και τότε το άγνωστόν μου όνομα θα μάθης απ' εκείνην. Τι τρικυμία φοβερά! Θέλω τον Ληρ να εύρω.

ΙΠΠΟΤ. Δος μου το χέρι, φίλε μου. Άλλο να 'πής δεν έχεις;

KENT. Ολίγα έχω να ειπώ κ' έχω πολλά να κάμω. Εγώ πηγαίνω απ' εδώ, πήγαιν' απ' άλλον δρόμον, κι' όποιος τον Ληρ πρωτοϊδή τον άλλον ας φωνάξη.

(Απέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Έτερον μέρος της αυτής αδένδρου εξοχής. Η τρικυμία εξακολουθεί. (Εισέρχονται ο ΛΗΡ και ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ).

ΛΗΡ Φύσ', άνεμε, και μάνιζε, σκάσε τα μάγουλά σου! Σεις, καταρράκται τ' ουρανού, ανοίξετε, χυθήτε, και πνίξετε τους πύργους μας και τα καμπαναριά μας! Και σεις, γοργαί 'σάν λογισμοί, φωτιαίς θειαφωμέναις του δενδροσχίστη κεραυνού πρόδρομοι σεις, ελάτε, ελάτε, καψαλίσετε τα κάτασπρά μου γένεια! Και συ, του κόσμου χαλαστή, συ κεραυνέ, κατáίβα, κτύπα να κάμης πλακωτήν της γης την στρογγυλάδα, και ράγισε της φύσεως και σπάσ' τα τα καλούπια, ώστε η ζύμη να χυθή και σπόρος να μη μείνη, και άνθρωπος αχάριστος να μη ξαναφυτρώση!

ΓΕΛΩΤ. Τι φωνάζεις, παππού να πέση και άλλη βροχή ενώ γυρίζομεν έξω; Πήγαινε καλλίτερα μέσα να ζητήσης να σ' ευλογήσουν οι θυγατέρες σου. Ούτε τρελλόν ούτε φρόνιμον δεν λυπάται ο καιρός απόψε.

ΛΗΡ Πέφτε, βροχή! Χύνου, φωτιά! Αστροπελέκι, βρόντα! Συ αστραπή κι εσύ βροντή και συ ανεμοζάλη, δεν είσθε θυγατέρες μου. Με σας εγώ, Στοιχεία, εάν με κατατρέχετε παράπονον δεν έχω. Εις σας εγώ δεν έδωκα βασίλεια και θρόνον παιδιά δεν σας ωνόμασα· δεν μου χρωστάτε χάριν. Ελάτε, ξεθυμάνετε λοιπόν 'ς την κεφαλήν μου. Ιδού, διασκεδάσατε! Στέκομ' εδώ εμπρός σας, άρρωστος, έρημος, πτωχός και καταφρονημένος. Αλλ' όμως καταμαρτυρώ την δουλοπρέπειάν σας διότι ενωθήκετε με δυο αχρείαις

κόραις και κατατρέχετε και σεις και καταπολεμάτε το παραγηρασμένο μου και κάτασπρο κεφάλι Ω!
Εντροπή σας (30)

ΓΕΛΩΤ. Όποιος έχει σπίτι να σκεπάση το κεφάλι του, έχει καλό σκιάδι.

(Αδει).

Αν βάλης την ουρά σου 'ς τα ακεπά και ασκέπαστο αφήσεις το κεφάλι, θα σου τα πάρη τα δυο η ζάλη, κι' αέρας το κορμί σου θα κτυπά. Ανίσως το ποδάρι σου προσέχης και να φροντίζης την καρδιάν ξεχνάς, και πόνους εις τους κόλπους σου θα έχης, Κι' αντί να έχεις ύπνο, θ' αγρυπνάς.

Διότι ακόμη δεν έγινε εύμορφη γυναίκα να μη κάμη μορφασμούς εις τον καθρέπτην.

ΛΗΡ Όχι! Παράδειγμα εγώ υπομονής να γίνω και ούτε λέξιν θα ειπώ.

(Εισέρχεται ο KENT).

KENT Ποιος είν' εκεί;

ΓΕΛΩΤ. Ποιος είναι; Ένας σοφός κι ένας τρελλός.

KENT Αυθέντα, εδώ είσαι; Ως εκ του σκότους τα στοιχειά φοβούνται τέτοιαν [νύκτα. Και τα θηρία, που γυρνούν 'ς τα σκότη, ως κ' εκείνα ο θυμωμένος ουρανός τα έχει τρομαγμένα κ' εκρύφθηκαν 'ς τα σπήλαια! Ποτέ δεν ενθυμούμαι τέτοιαις βρονταίς και αστραπαίς κι' αστροπελέκια [τέτοια, τόσην ροήν και βογκητόν βροχής κι' ανεμοζάλης! Να υποφέρη δεν 'μπορεί το σώμα του ανθρώπου τόσον πολύν κατατρεγμόν, ούτε τρομάρα τόσην!

ΛΗΡ Οι παντοδύναμοι θεοί, αυτοί που κάμνουν τούτον τον τρομερόν κατακλυσμόν 'ς τους Ουρανούς επάνω, ας ξεχωρίσουν εις την γην και τους εχθρούς των τώρα! Εσύ, κακούργε που κρατείς εγκλήματα εντός σου κρυμμένα κι' αμαστίγωτα από τον νόμον, τρέμε! Κρύψου και συ, που έβαψες το χέρι σου 'ς το αίμα! Και συ, επίορκε! Και συ, μοιχέ, όπου λαμβάνεις το πρόσχημα της αρετής! Ραγίσου από φόβον εσύ, που παραμόνευες κ' εκαιροφυλακτούσες, επίβουλε, εις άνθρωπον το χέρι να σηκώσης! Εβγάτ' απ' τον κρυψώνα σας, εγκλήματα κρυμμένα, και ήμαρτον φωνάζετε εμπρός 'ς τους κατηγορούς αυτούς εδώ τους φοβερούς! — Εγώ είμ' ένας γέρος 'λιγώτερον αμαρτωλός παρά αδικημένος!

KENT Αλλοίμονον! Μ' ολόγυμνην την κεφαλήν!..Αυθέντα, εδώ κοντά ευρίσκεται μία καλύβα, όπου θα εύρης καταφύγιον απ' την ανεμοζάλην. Έλα εκεί ν' αναπαυθής. Εγώ δε εις το σπίτι πηγαίνω πάλιν το σκληρόν, — σκληρότερον ακόμη κι' απ' τους λιθίνους τοίχους του, και όπου τώρ' ακόμη απ' έξω μ' έκλεισαν, ενώ να σ' εύρω εξητούσα, την θύραν του την άξενην 'πάγω να την ανοίξω διά της βίας!

ΛΗΡ Ήρχισε ο νους μου να σαλεύη.

(Προς τον Γελωτοποιόν).

Έλα εδώ, αγόρι μου. — Εκρύωσες, παιδί μου; Κ' εγώ κρυώνω. Τ' άχυρο πού είναι; Δείξε μας το. Είναι παράξενη πολύ η τέχνη της Ανάγκης· τα τιποτένια πράγματα πολύτιμα τα

κάμνει. Πού είναι η καλύβα σου; Πτωχέ τρελλέ μου, έλα. Έχω μια κώχην 'ς την καρδιά, που σε πονεί, τρελλέ μου!

ΓΕΛΩΤ. (άδων).

Όποιος έχει ολίγον νουν, κι αν τον έχη,
όταν πέφτη η βροχή κι ο αέρας μπουμπουνά,
πρέπει 'ς την κακή του Μοίρα με υπομονήν ν' αντέχη,
επειδή χωρίς βροχή ούτε 'μέρα δεν περνά.

ΛΗΡ Καλά το είπες, ω τρελλέ. — Οδηγεί 'ς την καλύβα.

(Εξέρχονται ο ΛΗΡ και ο ΚΕΝΤ).

ΓΕΛΩΤ. Ας ειπώ πριν φύγω μίαν προφητείαν.

*Χρήματα παπάδες όταν δεν θα παίρνουν, όταν το κρασί δεν θα
το δολώνουν όταν δεν θ' αλλάζουν τους συρμούς οι ράπται, κι
όλ' οι δικηγόροι δίκαια θα λέγουν, και κανένας νέος δεν θα
κάμνη χρέη κι' ούτε καμμιά γλώσσα θα κακολογή, κι' όπου
τρέχει κόσμος δεν θα τρέχουν κλέπται, κι' όταν θα σκορπίζουν
χρήματα 'ς τους δρόμους, κι' όταν εκκλησίας μαυλισταί θα
κτίζουν, σύγχυσις μεγάλη τότε θα επέλθη εις της Αλβιόνος το
βασίλειον. Όποιος ζήση τότε έχει να ιδή ότι με τα πόδια θα
βαδίζουν τότε. θα τα προφητεύση ο Μερλίνος ταύτα. (31) Πριν
εκείνος έλθη, έζησα εγώ.*

(Εξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Θάλαμος εν τω μεγάρω του Γλόστερ. (Εισέρχονται Ο ΓΛΟΣΤΕΡ και ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

ΓΛΟΣΤ. Αλλοίμονον, Εδμόνδε, αυτά τα φερσίματα είναι παρά φύσιν. Όταν τους εξήτησα την άδειαν να τον ευσπλαγχνισθώ, μου αφήρεσαν πάσαν εξουσίαν μέσα εις το σπίτι μου. Μ' επρόσταξαν να μη αναφέρω ούτε το όνομά του, να μη μεσιτεύσω δι' αυτόν ούτε ποτέ να τον βοηθήσω με κανένα τρόπον ει δε μη, θα χάσω διά παντός την εύνοιάν των.

ΕΔΜ. Και τω όντι παρά φύσιν και απάνθρωπα!

ΓΛΟΣΤ. Μη σε μέλει! — Μη τύχη και ειπής λέξιν. Οι δούκες εμάλλωσαν. Τρέχει και κάτι χειρότερον ακόμη. Έλαβα γράμμα απόψε.. Να μη μας ακούση κανείς. Το εκλείδωσα το γράμμα. — Έρχεται η ώρα να πληρωθούν τα όσα ο βασιλεύς υπέφερεν απ' αυτούς! Το στράτευμα ήρχισε να φθάνη. Το καθήκον μας είναι να πάρωμεν του βασιλέως το μέρος ημείς. Πηγαίνω να τον εύρω κρυφά και να τον βοηθήσω. Εσύ πήγαινε εις τον δούκα και ομίλησε μαζί του, ώστε να μη το πάρη είδησιν ότι λείπω. Αν σ' ερωτήσει

πού είμαι, ειπέ ότι είμαι άρρωστος και επλάγιασα. — Και με την ζωήν μου αν έχω να το πληρώσω, όπως μ' εφοβέρισαν, θα τον βοηθήσω τον γέροντα κύριόν μου, τον βασιλέα μου! Έχουν να γίνουν παράδοξα πράγματα, Εδμόνδε, πρόσεχε, σε παρακαλώ!

(Εξέρχεται).

ΕΔΜ. Αυτήν σου την ευγένειαν ο δούκας θα την μάθη αμέσως τώρα. Θα του 'πω και δι' αυτό το γράμμα.. Νομίζω η εκδούλευσις ανταμοιβήν ν' αξίζει, του δε πατρός μου ο χαμός είναι 'δικόν μου κέρδος. Ο νέος ανυψώνεται, όταν ο γέρος πέση!

(Εξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Εξοχή. Καλύβη εν τω μέσω αυτής — Η τρικυμία εξακολουθεί. (Εισέρχονται Ο ΛΗΡ, ο ΚΕΝΤ και Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ.)

ΚΕΝΤ Εφθάσαμεν, αυθέντα μου καλέ μου. Έμβα μέσα. Την νύκτα, εις τα ξέσκεπα, με τόσην τρικυμίαν, δεν είναι άνθρωπος ν' αντέχη;

ΛΗΡ Άφησέ με.

ΚΕΝΤ Έμβα, αυθέντα.

ΛΗΡ Την καρδιάν να μου ραγίσης θέλεις;

ΚΕΝΤ Χίλιαις φοραίς καλλίτερα να σπάσω την 'δικήν μου! Έμβα, αυθέντα μου καλέ.

ΛΗΡ Εσύ πολύ το έχεις

η τρικυμία η φρικτή αυτή να μας μουσκεύη.
Και έχεις δίκαιον, εσύ. Αλλ' όμως, όπου είναι
πόνος μεγάλος 'ς της καρδιάς τα βάθη ριζωμένος,
ο πόνος ο μικρότερος εντύπωσιν δεν κάμνει (32).
Αν 'δής αρκούδα, θα κρυφθής. Αλλ' αν, ενώ την φεύγεις,
αγριευμένον πέλαγος εμπρός σου αντικρίσης,
θα προτιμήσης να στραφής 'ς τα 'δόντια της αρκούδας.
Όπου νους ήσυχος, εκεί ευαίσθητον το σώμα.
Αλλά εγώ εις την ψυχήν ανεμοζάλην έχω,
που κάθε άλλο αίσθημα και πόνον καταπνίγει,
εκτός ενός, οπού πονεί εδώ., Αχαριστία,
αχαριστία των παιδιών προς τον πατέρα! Ήγουν,
σαν νάθελε το στόμα μου το χέρι να σπαράξη,
οπού του δίδει την τροφήν! Αλλά θα τας παιδεύσω!
Δεν χύνω άλλα δάκρυα... Ω! Να με κλείσουν έξω
τέτοιαν νυκτιά!... Πέφτε, βροχή! Πέφτε, βροχή,
[κι' αντέχω!

Τέτοιαν αλύπητην νυκτιά! Ρεγάνη, Γονερίλη,
εμένα; τον πατέρα σας; που μ' όλην την καρδιάν μου
τα πάντα σας εχάρισα;... Ας μη το συλλογούμαι,
μη με αυτήν την συλλογήν χάσω τα λογικά μου!
Αρκεί! Αρκεί!

KENT Παρακαλώ, έμβα εδώ, αυθέντα.

ΛΗΡ Πήγαινε συ ν' αναπαυθής. Εγώ 'ς την τρικυμίαν ευρίσκω διασκέδασιν. Μου 'βγάζει απ' τον νουν
μου εκείνα που θα μ' έβλαπταν πλειότερον ακόμη. Αλλ' ας έμβω.

(Προς τον Γελωτοποιόν).

Έλα συ, παιδί μου· έμβα πρώτος· έλα, ω άστεγε πτωχέ! Θα 'πό την προσευχήν μου και
ύστερα θα κοιμηθώ.

(Εισέρχεται Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ εις την καλύβην).

ΛΗΡ Εσείς, ξεγυμνωμένοι, εσείς, πτωχοί ελεεινοί, που τ' άσπλαγχνα Στοιχεία σας δέρνουν τώρ'
αλύπητα, πώς θα σας προφυλάξουν απ' τον ανεμοστρόβιλον τα τρύπια σας κουρέλια, τα πεινασμένα σας
πλευρά, τ' ασκέπαστα κεφάλια; Ω! Δι' αυτά προτίτερα μου έμελλε ολίγον Πιέ το και συ το ιατρικόν, εσύ,
Μεγαλειότης, — τα όσα πάσχουν οι πτωχοί και συ δοκίμασέ τα, διά να ρίχνης εις αυτούς τα
περισσεύματά σου, και να ιδούν 'ς τον ουρανόν κι' αυτοί δικαιοσύνην!

ΕΔΓΑΡ (εντός της καλύβης). Ω! είναι μια 'μιση οργυιά, μια και μισή! (33)

(Εξέρχεται εκ της καλύβης έντρομος ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ).

ΓΕΛΩΤ. Παππού μου, έχει δαιμόνια εκεί, μη τύχη κ' έμβης μέσα! βοήθεια!

KENT Δος το χέρι σου. — Μέσα εκεί ποιος είναι;

ΓΕΛΩΤ. Δαιμόνιον! Δαιμόνιον!

KENT (προχωρών προς την θύραν της καλύβης). Εσύ τι πράγμα είσαι, που μέσα 'ς τ' άχυρα βογκάς;
Ποιος είσαι; Έβγα έξω!

(Εξέρχεται ο ΕΔΓΑΡ μετημφιεσμένος ως παράφρων).

ΕΔΓΑΡ Φευγιό! φευγιό! Ο Σατανάς μ' επήρε το κατόπιν.

»Μέσ' 'ς τα κλαδιά της μυρσινιάς ο άνεμος σφυρίζει!«

Ζεστοκοπήσου, αν 'μπορής, 'ς το κρύο σου κρεββάτι.

ΛΗΡ Και συ 'ς τας θυγατέρας σου εχάρισες τα πάντα, ώστε κατήντησες εδώ;

ΕΔΓΑΡ Ποίος θα τον ελεήση τον τρελλόν; Τον έκαμαν τα δαιμόνια κ' επέρασε φωτιαίς και φλόγες,
ρευματιές και καταβόθραις, βάλτους και βούρκους. Του έβαλαν μαχαίρια κάτω από το προσκέφαλό του

και σχοινιά κάτω από το στασίδι του (34). Του έρριξαν ποντικοφάρμακο μέσα εις το φαγί του. Του εφούσκωσαν τα μυαλά και τον έκαμαν να καβαλλικεύση κόκκινο άλογο και να περνά γεφύρια, τέσσαρα δάκτυλα στενά, και να κυνηγά τον ίσκιο του, ωσάν να ήθελε να πιάση ένα προδότην. — Ο Θεός να σου φυλάγη και τας πέντε σου αισθήσεις. — Ο τρελλός κρυώνει. Ω! το τέ, το τέ, το τέ! — Ο θεός να σε φυλάγη από ανεμοστρόβιλον, από αστεροκτύπημα και από βάσκαμμα! Ελέησέ τον τον τρελλόν, οπού τον βασανίζουν τα δαιμόνια, Να τα! Εδώ είναι τώρα, κ' εκεί, κ' εδώ! Η τρικυμία εξακολουθεί.

ΛΗΡ Αι θυγατέρες του τον έφεραν και τούτον εις αυτήν την κατάστασιν; — Όλα ταις τα έδωκες; Δεν εκράτησες τίποτε διά τον εαυτόν σου;

ΓΕΛΩΤ. Εκράτησεν ένα χράμι. Ει δε, θα ήτον εντροπή, να τον βλέπωμεν.

ΛΗΡ Όσα κι' αν κρέμανται δεινά επάνω 'ς τον αιθέρα να τιμωρήσουν έτοιμα τα κρίματα του ανθρώπου, να πέσουν εις ταις κόραις σου!

KENT Κόραις αυτός δεν έχει.

ΛΗΡ Σου πρέπει, ψεύτη, θάνατος! Τι άλλο ημπορούσε, εκτός παιδί αχάριστο, εδώ να τον κρημνίση; Συρμός μην είναι, οι γονείς οι αποκηρυγμένοι να μην ευρίσκουν έλεος 'ς την ίδιαν των την σάρκα; Τ' αξίζουν να παιδεύωνται· διότι πελεκάνους (35) εγέννησεν η σάρκα των και όχι θυγατέρας!

ΕΔΓΑΡ Επελεκούσε πέτραις πετροπελεκητής, Αλλοί, αλλού, αλλοί, αλλοί, αλλού! (36)

ΓΕΛΩΤ. Το κρύο το αποψινό θα μας κάμη όλους να τα χάσωμεν.

ΕΔΓΑΡ Φυλάγου από κακά δαιμόνια. Τίμα τους γονείς σου. Βάστα τον λόγον σου. Μη επιορκήσης. Μη μοιχεύσης. Μη επιθυμήσης ματαιότητα... Κρυώνει ο τρελλός.

ΛΗΡ Τι έκαμνες προτίτερα;

ΕΔΓΑΡ Έκαμνα την αγάπην και ήμουν φανταγμένος και σώμα και ψυχήν. Εσγούραινα τα μαλλιά μου, είχα 'ς το σκιάδι μου το χειρόφτι της αγαπητικής μου και ευχαριστούσα τας επιθυμίας της. Κάθε μου λέξις ήτο και όρκος, και τον επατούσα αμέσως ενώπιον του Ουρανού. Αγαπούσα πολύ το κρασί· και ακόμη περισσότερον τα τυχηρά παιγνίδια. Εξεπερνούσα και Τούρκον εις την ερωτομανίαν. Είχα καρδίαν άπιστου, αυτί προδότου, χέρι φονηά. Ήμουν χοίρος εις την ακαμωσιά, αλωπού εις την κατεργαριά, λύκος εις την αχορταγιά, σκύλος εις το λύσσασμα, λέων 'ς το κυνήγημα. Κύτταξε μη σε πλανέση τρίξιμο παπουτσιού ή μεταξωτού φορέματος και πέσης εις χέρια γυναικός. Έχε μακρυά από καταγωγή το ποδάρι σου και το χέρι σου έξω από κατάστιχα τοκογλύφων, και τότε, δεν έχεις να φοβηθής τα δαιμόνια. Και όμως, μέσ' 'ς τα κλαδιά της μυρσινιάς ο άνεμος σφυρίζει. Φωνάζει σουμ, μουμ, νονί! Δέλφινα, παιδί μου, παιδί μου, σέσα! (37) Άφες τον κι' ας τρέχη.

(Η τρικυμία εξακολουθεί).

ΛΗΡ Καλλίτερα να σ' εσκέπαζεν η πλάκα του τάφου, παρά να υποφέρης μ' ασκέπαστο κεφάλι των Ουρανών την καταδρομήν! — Αυτό λοιπόν είναι ο άνθρωπος; Ιδέ τον! Εσύ δεν χρεωστείς ούτε μετάξι εις σκουλήκι ούτε δέρμα εις ζώνον ούτε μαλλί εις πρόβατον ούτε μυρωδικό εις μοσχοποντικόν! Ημείς οι τρεις είμεθα τεχνητοί άνθρωποι. Συ είσαι ο φυσικός! Ο σωστός άνθρωπος είναι καθώς εσένα· είναι ζώνον γυμνόν και κακορρίζικον, — δικράνι και τίποτε περισσότερον! (Σχίζων τα φορέματά του). Έξω, έξω τα

περιττά!· Έλα ξεκούμωσέ με.

ΓΕΛΩΤ. Ησύχασε, παππού. Ησύχασε και δεν είναι καιρός
διά κολύμβημα. Αν είχαμεν ολίγην φωτιάν εις αυτόν
εδώ τον αγριόκαμπον, θα ήτον ωσάν την καρδιάν ενός
παραλυμένου γέρου: — μια μικρή σπίθα εις ένα μέρος
και όλον το επίλοιπον σώμα παγωμένον. — Κύτταξε
εκεί! Μια φωτιά περπατεί κ' έρχεται κοντά μας. (38)

ΕΔΓΑΡ Δαιμόνιον είναι αυτό που έρχεται! Το βλέπεις;
Εβγαίνει έξω, αφού σημάνη ο εσπερινός, και περπατεί
έως, να πρωτοκράξη ο πετεινός. Αυτό φέρνει
τον καταρράκτην και το αλλοιθώρισμα και τα λαγώχειλα.
Αυτό σαπίζει το σιτάρι και βασανίζει τα δυστυχισμένα
πλάσματα της γης! (39)

KENT Πώς είσαι, αυθέντα μου;

(Εισέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ φέρων δάδα).

ΛΗΡ Ποίος είναι αυτός;

KENT Ποίος είν' εκεί; Τι θέλεις εδώ;

ΓΛΟΣΤ. Τι άνθρωποι είσθε σεις; Πώς σας λένουν;

ΕΔΓΑΡ Εγώ είμαι ο καϋμένος ο τρελλός, οπού τρώγει βαθρακούς και σαμιαμίθια· που, όταν τον
βασανίζουν τα δαιμόνια και τον φρενιάζουν, τρώγει την σβουριά και ποντικούς και πνιγμένους σκύλους
και πίνει την πράσινην σκέπην από τα στεκάμενα νερά· που τον διώχνουν με ραβδισμούς από ενορίαν εις
ενορίαν και τον καθίζουν εις τον φάλαγγα και εις την φυλακήν. και όμως ήτο καιρός που είχε τρεις
φορεσιάς ν' αλλάξη κ' έξ υποκάμισα και άλογο να καβαλλικεύη και σπαθί εις την μέσην του.

*Όμως ποντικοί κι άλλα των αλλών τώρα επτά χρόνια τρέφουν
τον τρελλόν*

Φυλάξου από αυτόν, που με κυνηγά. Ησύχασε, δαιμόνιον! Σιώπα!

ΓΛΟΣΤ. 'Σ αυτήν εδώ την συντροφιάν κατήντησες, αυθέντα;

ΕΔΓΑΡ Είναι τρανός και φοβερός ο βασιλεύς του σκότους. Μοδόν τον λένουν και Μαχού! (40)

ΓΛΟΣΤ. Αυθέντα, τα παιδιά μας, η σάρκα και το αίμα μας, επήραν κακόν δρόμον και κατατρέχουν τους
γονείς!

ΕΔΓΑΡ Αχ! ο τρελλός κρυνώνει!

ΓΛΟΣΤ. Έλα μαζί μου. Δεν 'μπορώ εγώ να υπακούσω 'ς τ' απάνθρωπα προστάγματα των δυο σου
θυγατέρων. Μ' επρόσταξαν, αυθέντα μου, να σε αφήσω έξω εις της νυκτός το έλεος και της ανεμοζάλης.
Πλην δεν τας ελογάριασα, κ' ήλθα εδώ να σ' εύρω κ' εις μέρος όπου φαγητόν και ζέστη σε προσμένει να

σ' οδηγήσω.

ΛΗΡ Άφησε να ομιλήσω πρώτα με τούτον τον φιλόσοφον. — Παρακαλώ, ειπέ μου, ο κεραυνός πώς γίνεται;

KENT Την προσφοράν του δέξου και πήγαινε, αυθέντα μου, εκεί όπου σου λέγει.

ΛΗΡ Θα 'πω με τούτον τον σοφόν Θηβαίον δύο λόγια,
— Ειπέ μου, τι εσπούδασες;

ΕΔΓΑΡ Τον διάβολον να φεύγω
και να σκοτώνω ποντικούς.

ΛΗΡ Να σ' ερωτήσω θέλω
κάτι κρυφόν.

KENT (προς τον Γλόστερ). Ω, πείσε τον να σε ακολουθήση, καλέ μου άρχον! Ήρχισε ο νους του να σαλεύη.

ΓΛΟΣΤ. Και μη δεν έχει αφορμήν; Τον θάνατόν του θέλουν αι δύο θυγατέρες του! — Αχ, Κεντ καλέ, πού είσαι; Καλά τα επρομάντευες, εξόριστε καϋμένε! — Του βασιλέως μας ο νους εσάλευσε, μου λέγεις· αλλά κ' εγώ που σου 'μιλώ να τρελλαθώ κοντεύω. Ο υιός μου... πλην τον έδιωξα! Παιδί μου δεν τον [θέλω! Να με σκοτώση 'θέλησε. Τον αγαπούσα, φίλε, δεν δύναται πλειότερον πατέρας ν' αγαπήση! Αληθινά η λύπη μου εσάλευσε τον νουν μου

(Τρικυμία).

Ω! τι νυκτιά! Παρακαλώ, αυθέντα, άκουσέ με

ΛΗΡ Συμπάθησέ με. — Λέγε συ, καλέ φιλόσοφέ μου.

ΕΔΓΑΡ Ω! πώς κρυώνει ο τρελλός!

ΓΛΟΣΤ.(Προς τον Έδγαρ). Εις την καλύβα μέσα πήγαινε συ, να ζεσταθής.

ΛΗΡ Όλοι εκεί ελάτε!

KENT. Έλ' απ' εδώ, αυθέντα μου.

ΛΗΡ Μ' αυτόν εγώ πηγαίνω· μαζί με τον φιλόσοφον.

KENT (προς τον Γλόστερ). Ας γίνη ό,τι θέλει. Άφησ' αυθέντα μου, κι' αυτόν μαζί του να τον πάρη.

ΓΛΟΣΤ. (προς τον Ληρ).
Εάν τον θέλεις, πάρε τον.

KENT (προς τον Έδγαρ).
Έλα και συ μαζί μας.

ΛΗΡ' Ἐλ', Ἀθηναίε!

ΓΛΟΣΤ. Σιωπή! Σιγά, σιγά! Ελάτε!

ΕΔΓΑΡ

*Και ἦτον 'ς τον πύργον σκοτάδι πυκνό,
κ' ἐμβαίνει και κράζει: ὦ φάι, φουμ, φω,
ανθρώπινο αἷμα μυρίζει ἐδῶ!*

(Εξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Θάλαμος ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Γλόστερ. (Εισέρχονται ὁ ΔΟΥΞΗΣ τοῦ ΚΟΡΝΟΥΑΛΛΗΣ καὶ ὁ ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

ΚΟΡΝ. Θα τον ἐκδικηθῶ πρὶν φύγω ἀπ' ἐδῶ!

ΕΔΜ. Τρομάζω, αὐθέντα μου, ὅταν συλλογίζομαι πόσον θα κατηγορηθῶ, διότι ἐθυσίασα εἰς τὸ καθήκον τὰ αἰσθήματά μου.

ΚΟΡΝ. Το βλέπω τώρα, ὅτι δὲν ἦτο μόνον ἡ φυσικὴ τοῦ ἀδελφοῦ σου κακοήθεια, εἴαν ἠθέλησε νὰ σκοτώσῃ τὸν πατέρα του. Ἡ κακία τοῦ πατρός σου τοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν.

ΕΔΜ. Πῶς με κατατρέχει ἡ τύχη! Νὰ μετανοῶ, διότι κάμνω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχω χρέος νὰ κάμω!... Ἰδοὺ τὸ γράμμα, ὁποῦ μου ἔλεγε. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι εἶναι συνεννοημένος καὶ σύμφωνος με τὸν Γάλλον. ὦ θεοί! Ἀς μὴν ἐγίνετο ἡ προδοσία αὕτη. Ἢ τουλάχιστον, ἀς μὴν εἶχα ἐγὼ νὰ τὴν καταδώσω!

ΚΟΡΝ. Ἐλα μαζί μου εἰς τὴν δούκισσαν.

ΕΔΜ. Εἴαν εἶναι ἀληθινὰ ὅσα γράφει ἐδῶ, τὸ πρᾶγμα εἶναι σπουδαῖον.

ΚΟΡΝ. Ἀληθινὰ ἢ ψεύματα, αὐτὰ σ' ἔκαμαν ἐσένα κόμητα τοῦ Γλόστερ. Εξέτασε νὰ μάθῃς πού εἶναι ὁ πατέρας σου διὰ νὰ τὸν συλλάβωμεν.

ΕΔΜ. (καθ' ἑαυτόν).

(Ἀν τὸν εὗρουν, ἐνῶ βοηθεῖ τὸν βασιλέα, θ' αὐξήσουν αἱ υποψίαι ἐναντίον του). — Θα κάμω τὸ χρέος μου, αὐθέντα, ὅσον καὶ ἂν με καίῃ ὁ πόλεμος μεταξύ χρέους καὶ συγγενείας.

ΚΟΡΝ. Ἐχω ὅλα τα πιστά εἰς ἐσένα, καὶ θα εὐρῇς εἰς ἐμὲ πατέρα καλλίτερον ἀπὸ ἐκείνον ὁποῦ σ' ἐγέννησε.

(Ἀπέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Θάλαμος εν οικία αγροτική, πλησίον του μεγάρου Γλόστερ. (Εισέρχονται ο ΓΛΟΣΤΕΡ, ο ΛΗΡ, ο ΚΕΝΤ, ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ και ο ΕΔΓΑΡ).

ΓΛΟΣΤ. Εδώ είναι καλλίτερα παρά έξω εις τ' ανοικτά. Ευχαριστήσου με το ολίγον, αυθέντα μου. Θα προσπαθήσω να σου προμηθεύσω κάποιαν ανάπαυσιν, όπως ειμπορέσω, Δεν θ' αργήσω να επιστρέψω.

ΚΕΝΤ Δεν ημπόρεσε ο νους του ν' αντέξῃ εις τα όσα υπέφερε. — Οι θεοί, φίλε, να σου πληρώσουν την καλωσύνην σου.

(Εξέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΕΔΓΑΡ Ο Σατανάς με φωνάζει και μου λέγει, ότι ο Νέρων ψαρεύει εις την λίμνην του σκότους. — (Προς τον Γελωτοποιόν). Εσύ, αθώε, κάμε την προσευχήν σου και φυλάγου από τα δαιμόνια.

ΓΕΛΩΤ. Ευπέ μου, παππού, τι πράγμα είναι ο τρελλός; Είναι από το αρχοντολόγι ή από τον λαόν;

ΛΗΡ. Είναι βασιλεύς! Βασιλεύς!

ΓΕΛΩΤ. Όχι. Είναι άνθρωπος του λαού, και ο υιός του αρχόνταινε. Διότι μόνον ένας τρελλός ημπορεί ν' αφήσῃ τον υιόν του να γίνῃ άρχοντας προτίτερα από τον πατέρα του.

ΛΗΡ Να είχα χίλιους δαίμονας με σούβλαις πυρωμέναις, με άγρια σφυρίγματα επάνω των να πέσουν!

ΕΔΓΑΡ Μου δαγκάνουν την ράχην τα βρωμοδαιμόνια.

ΓΕΛΩΤ. Τρελλός είναι όποιος εμπιστεύεται εις την ημερότητα του λύκου, εις την υγείαν του αλόγου, εις την αγάπην ενός παιδιού και εις τους όρκους μιας πόρνης.

ΛΗΡ. Το απεφάσισα! Ιδού. Τας εγκαλώ εμπρός σας.

(Προς τον Έδγαρ).

Έλα, σοφέ μου δικαστά. Κάθισ' εδώ να κρίνης.

(Προς τον Γελωτοποιόν).

Συ λογιώτατε, εδώ. — Ελάτε, αλεπούδες!

ΕΔΓΑΡ. Ιδέ τον, πώς εγούρλωσε τα 'μάτια και κυττάζει. Και συ, κυρία, βλέπε τον. — Ποιος θα γελάσῃ πρώτος; (41)

Έλα 'ς το ποτάμι, 'μάτια μου, να μ' εύρης.

ΓΕΛΩΤ Είναι τρυπημένο το μονόξυλό της και να τον φωνάξῃ δεν τολμά να σου 'πή τον λόγον που δεν έρχεται.

ΕΔΓΑΡ Το βρωμοδαιμόνιον κυνηγά τον κακόμοιρον τον τρελλόν και κάμνει την φωνήν του αηδονιού. Ο διάβολος φωνάζει μέσα εις τα έντερα του τρελλού και γυρεύει να του δώσουν δύο ψαράκια να φάγη. Μη φωνάζης, μαύρε άγγελε, και δεν έχω να σου δώσω να φάγης.

ΚΕΝΤ Τι έχεις, ω αυθέντα μου; Τι βλέπεις και θαυμάζεις; Εδώ 'ς το στρώμα πλάγιασε ν' αναπαυθής ολίγον.

ΛΗΡ Την κρίσιν πρώτα να ιδώ. Οι μάρτυρες ας έλθουν!

(Τω Έδγαρ).

Συ, που φορείς κριτού στολήν, 'ς την μέσην να καθίσης.

(Προς τον Γελωτοποιόν).

Εις το πλευρόν του κάθισε και συ, συνάδελφέ του.

(Προς τον Κεντ).

Κάθου 'ς το πλάγι των και συ. Μ' αυτούς και συ θα κρίνης.

ΕΔΓΑΡ Να κάμωμεν δικαιοκρισίαν.

Ξύπνα, βοσκέ μου, και μην κοιμάσαι. Πατούν τα στάχυα τα πρόβατά σου. Δεν τα σφυρίζεις νάλθουν σιμά σου; Ή τον δραγάτην δεν τον φοβάσαι;

Πρρρρ! Η γάτα είναι στακτιά.!

ΛΗΡ Πρώτη αυτή να κριθή. Είναι η Γονερίλη. Ορκίζομαι ενώπιον του σεβαστού τούτου δικαστηρίου, ότι έδιωξε με ταις κλωτσιαίς τον δυστυχή τον βασιλέα τον πατέρα της.

ΓΕΛΩΤ. Πλησίασε, κυρία! Τ' όνομά σου είναι Γονερίλη;

ΛΗΡ Δεν ημπορεί να το αρνηθή.

ΓΕΛΩΤ. Να με συμπαθήσης. Σε πήρα διά σκαμνί.

ΛΗΡ Ιδού κ' η άλλη. Μαρτυρούν τι έχει 'ς την καρδιά της τα βλέμματά της τα λοξά. — Θα φύγη! Πιάσετέ την! 'Σ τα όπλα! Ω! σπαθιά, φωτιά!...Σας έχει πληρωμένους! Διεφθαρμένε δικαστά, πώς άφησες να φύγη;

ΕΔΓΑΡ Να ευλογήσουν οι θεοί τας πέντε σου αισθήσεις!

ΚΕΝΤ Ω θλίψις! Κ' η υπομονή, αυθέντα μου, πού είναι, που εσυχνοκαυχήθηκες ποτέ να μη την χάσης;

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν) Δεν ημπορώ να κρατηθώ από την λύπην πλέον Φοβούμαι μήπως προδοθώ από τα δάκρυά μου.

ΛΗΡ Να τα σκυλάκια! τα σκυλιά! Ιδέ τα, πώς γαυγίζουν!

ΕΔΓΑΡ Τώρα να τα δώση κατακεφαλαιίς ο τρελλός. Έξω απ' εδώ, βρωμόσκυλα (42) Εμπρός! δρόμον! Πηγαίνωμεν εις εορταίς και πανηγύρια! Καϋμένε τρελλέ, εστέγνωσε το βούκινό σου και δεν αξίζει πλέον.

ΛΗΡ Ας την κόψουν λοιπόν την Ρεγάνην, να ιδούν από τι είναι καμωμένη η καρδιά της. Ποίος είναι ο λόγος, οπού σκληρύνεται τόσο η καρδιά της; (Προς τον Έδγαρ). Εσένα σε κρατώ, να είσαι ένας από τους εκατόν μου. Τα φορέματά σου μόνον δεν μου αρέσουν. Θα μου ειπής ότι είναι περσικά. Καλλίτερα όμως να τ' αλλάξης.

KENT Καλέ αυθέντα, πλάγιασε. Ολίγον αναπαύσου.

ΛΗΡ Σιώπα. Μη κάμνεις ταραχήν.

(Κατακλίνεται επί στρωμνής.)

Κουκούλωσέ με τώρα, Καλά καλά! Και αύριον, πρωί πρωί, δειπνούμεν.

ΓΕΛΩΤ. Καλά! Λοιπόν θα κοιμηθώ κ' εγώ το μεσημέρι,

(Επανέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΓΛΟΣΤ. (προς τον KENT). Φίλ', ένα λόγον να σου 'πω. Ο βασιλεύς πού είναι;

KENT Μη τον τaráξης. Είν' εκεί. Χαμένος είν' ο νους του.

ΓΛΟΣΤ. Καλέ μου φίλε, σηκωτόν 'ς τα χέρια να τον πάρης. Τα μυστικά των ήκουσα· να τον σκοτώσουν θέλουν! Φορείον έχω έτοιμον εδώ απ' έξω. Έλα, αμέσως τώρα πάρε τον και πήγαινε 'ς το Δούβρον (43). Θα εύρης και υποδοχήν εκεί και προστασίαν. Σου λέγω, πάρε τον ευθύς! Μη στέκεσαι, διότι και η ζωή του θα χαθή 'ς ολίγον, κ' η ζωή σου, μαζί με όσους ευρεθούν να τον διαφεντεύσουν. Ω! σήκωσέ τον, πάρε τον και ακολούθησέ με σας έχω έτοιμα εδώ τα μέσα της φυγής σας.

KENT Ιδέ. Απεκοιμήθηκε η κουρασμένη φύσις. Θα ήτον ίσως βάλσαμον αυτός ο ύπνος τώρα 'ς τον κλονισμένον του τον νουν. Πώς νάλθη θεραπεία, εάν και περιποίησης κι' ανάπαυσις του λείπη;

(Προς τον Γελωτοποιόν).

Βοήθησέ με συ εδώ να τον ανασηκώσω, Μαζί μας έλα.

ΓΛΟΣΤ. Γρήγορα. Ελάτε! μην αργείτε!

(Εισέρχονται ο KENT, ο ΓΛΟΣΤΕΡ και ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ) φέροντες τον ΛΗΡ).

ΕΔΓΑΡ Όταν πονούν, καθώς ημάς, και οι καλλίτεροί μας, μας φαίνεται' ελαφρότερος ο ιδικός μας πόνος. Αν πάσχη μόνος του κανείς, πονεί διπλά ο νους του, ενώ θυμάται τ' αγαθά της παλαιάς ζωής του. Αλλά το βάρος της ψυχής πολύ ολιγοστεύει, αν έχη η λύπη συντροφιάν κ' ο πόνος έχη ταίρι. Πόσον κ' εγώ υποφερτήν την συμφοράν μου βλέπω, αφού ελύγισε τον Ληρ εκείνο που με γέρνει! Αυτός απέκτησε παιδιά, είχα κ' εγώ πατέρα! Κρύψου, τρελλέ, και κύτταζε τι γίνεται 'ς τον κόσμο. και τότε μόνον να φανής, όταν η ψεύτρα φήμη που τ' όνομά σου το κακόν εξευτελίζει τώρα, πεισθή ότι 'πλανήθηκε και σε καλέση 'πίσω. — Απόψε ό,τι κι' αν συμβή, ο βασιλεύς γλυτώνει. Πρόσεχε τώρα. Προσοχή!

(Απέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

Εν τῷ μεγάρῳ τοῦ Γλόστερ. (Εισέρχονται ὁ ΔΟΥΞ ΚΟΡΝΟΥΑΛΛΗΣ, ἡ ΡΕΓΑΝΗ, ἡ ΓΟΝΕΡΙΛΗ, ὁ ΕΔΜΟΝΔΟΣ καὶ υπηρέται).

ΚΟΡΝ. (πρὸς τὴν Γονερίλην). Μὴ χάνεις καιρόν· πήγαινε νὰ εὕρῃς τὸν ἄνδρα σου, Δείξε του αὐτὸ τὸ γράμμα. Τα γαλλικὰ στρατεύματα ἐφθασαν. — Πηγαίνετε σεις νὰ μου εὕρετε τὸν Γλόστερ τὸν προδότην.

(Εξέρχονται τινες τῶν υπηρετῶν).

ΡΕΓ. Νὰ τὸν κρεμάσῃς ἀμέσως!

ΓΟΝΕΡ. Νὰ τὸν τυφλώσῃς!

ΚΟΡΝ. Αφήσετέ τὸν εἰς τὴν οργὴν μου. — Εδμόνδε, συνόδευσέ τὴν ἀδελφὴν μας. Καλλίτερα νὰ μὴν εἶσαι παρὼν τώρα οπού θὰ ἐκδικηθῶ τὸν προδότην τὸν πατέρα σου! Παρακίνησε τὸν δούκα, ἐκεῖ ὅπου πηγαίνει, νὰ ετοιμασθῇ τὸ ταχύτερον. Εἰς τοῦτο καταγίνομαι κ' ἐγώ. Θα φροντίσω νὰ ἔχωμεν συχνὴν καὶ τακτικὴν συγκοινωνίαν. Υγίαινε, ἀγαπητὴ μου ἀδελφή. Εἰς τὸ καλόν, Γλόστερ.

(Εισέρχεται ὁ ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

Τι νέα; Πού εἶναι ὁ βασιλεὺς;

ΟΣΒ. Τὸν ἐφυγάδεις' ἀπ' ἐδῶ ὁ Γλόστερ. Εἰς τὴν θύραν Ἰππόται τὸν ἐπρόσμεναν, ἕως τριανταπέντε, καὶ μ' ἄλλους ἀρχοντας μαζί ἐπήγαν εἰς τὸ Δούβρον, ὅπου ἐλπίζουν φίλους τῶν νὰ εὕρουν ὠπλισμένους.

ΚΟΡΝ. Τῆς ἀδελφῆς μου τ' ἄλογα ετοίμασε ἀμέσως.

ΓΟΝΕΡ. Υγίαινε, αὐθέντα μου, υγίαν', ἀδελφή μου!

(Απέρχονται ἡ ΓΟΝΕΡΙΛΗ καὶ ὁ ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

ΚΟΡΝ. Πηγαίνετε νὰ εὕρετε τὸν Γλόστερ τὸν προδότην 'σάν κλέπτην νὰ τὸν δέσετε κ' ἐμπρὸς μας φέρετέ τὸν!

(Εξέρχονται υπηρέται τινές).

Δεν ἡμπορῶ εἰς θάνατον νὰ τὸν καταδικάσω, ἀφοῦ δὲν ἔχω πρόσχημα δικαιοσύνης κάπως, ἀλλ' ἡ οργὴ μου ἡμπορεῖ νὰ κορεσθῇ ἀλλέως! Ὁ κόσμος ἴσως με μεμφθῇ, ἀλλὰ νὰ μ' ἐμποδίσῃ δὲν ἡμπορεῖ! Ποιὸς ἐρχεται; — Α! Ὁ προδότης εἶναι!

(Εισέρχονται ΥΠΗΡΕΤΑΙ ὠδηγούντες τὸν ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΡΕΓ. Εκείνος εἶναι! — Αλεπού!

ΚΟΡΝ. Τα χέρια τ' ἀχαμνά του σφικτὰ νὰ τοῦ τα δέσετε!

ΓΛΟΣΤ. Ποιος είναι ο σκοπός σας; Είσθε 'ς το σπίτι μου εδώ· μη το ξεχνάτε, φίλοι. Μη κάμετε το άδικον, ω φίλοι!

ΚΟΡΝ. Δέσετέ τον! Ακούετε;

ΡΕΓ. Σφικτά, σφικτά! — Αναίσχυντε, προδότη!

(Οι υπηρέται δένουν τας χείρας του ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΓΛΟΣΤ. Ω άσπλαγχνη, δεν είμ' εγώ προδότης.

ΚΟΡΝ. Δέσετέ τον εδώ, επάνω 'ς το σκαμνί. Αχρείε θα σε μάθω...

(Η ΡΕΓΑΝΗ σπαράσσει την γενειάδα του ΓΛΟΣΤΕΡ).

ΓΛΟΣΤ. Μα τους θεούς, είν' αίσχος σου να μου τραβάς τα γένεια!

ΡΕΓ. Προδότη! Δεν εντρέπεσαι τας άσπραις σου ταις τρίχες!

ΓΛΟΣΤ. Αι τρίχες, οπού μου τραβάς απ' τ' άσπρα μου τα [γένεια, θα ζωντανεύσουν, άσπλαγχνη, να σε καταδικάσουν! Εδώ σας 'φιλοξένησα! Τα ληστρικά σας χέρια τον φίλον, που σας δέχεται, θα τον κατασπαράζουν; Τι θέλετε;

ΚΟΡΝ. Να μας ειπής τι γράμματα σου ήλθαν
από τον Γάλλον:

ΡΕΓ. Ξάστερα ν' αποκριθής, διότι
τα πάντα τα γνωρίζομεν.

ΚΟΡΝ. Τι συμφωνίας έχεις
με τον εχθρόν, που έφθασε εις τα παράλιά μας;

ΡΕΓ. Εις τίνος χέρια έστειλες τον γέροντα; — Ομίλει!

ΓΛΟΣΤ. Έλαβα γράμματα εδώ, αυτό είν' η αλήθεια αλλά δεν μ' ενοχοποιούν, κι' από εχθρόν δεν ήλθαν, έρχοντ' από ουδέτερον.

ΚΟΡΝ. Ω πονηρέ!

ΡΕΓ. Ω ψεύτη!

ΚΟΡΝ. Και πού τον έστειλες τον Ληρ;

ΓΛΟΣΤ. 'Σ το Δούβρον.

ΡΕΓ. Α! 'ς το Δούβρον! Και πώς το έκαμες αυτό; Δεν είχες προσταγήν μας...

ΚΟΡΝ. Πώς εις το Δούβρον; — Άφες τον ν' αποκριθή εις τούτο.

ΓΛΟΣΤ. Δεμένον χειροπόδαρά μ' έχετ' εδώ! Κτυπάτε!

ΡΕΓ. 'Σ το Δούβρον πώς τον έστειλες και διατί;

ΓΛΟΣΤ. Διότι

δεν ήθελα με τ' άσπλαγχνα τα 'νύχια σου να βλέπω
να ξερριζώνης τα πτωχά, τα γέρικά του 'μάτια!
Και την σκληρήν σου αδελφήν δεν ήθελα ν' αφήσω
εις την χρισμένην σάρκα του να χώνη λύκου 'δόντια!
Την νύκτα την ολόμαυρην, οπού η τρικυμία
'κτυπούσε το ασκέπαστο κεφάλι του, θαρρούσες
πως θα φουσκώσει η θάλασσα ως τ' ουρανού τα ύψη,
να σβήση με τα κύματα τα πυρωμέν' αστέρια!
Αλλά επλήθαιν' η βροχή από τα δάκρυά του!
Αν ήρχοντο 'ς την θύραν σου και λύκοι να ουρλιάζουν
την νύκτα εκείνην την φρικτήν, όσον σκληρή κι' αν είσαι,
θα έκραζες 'ς τους δούλους σου: ανοίξατε την θύραν!
Αλλ' όμως η Εκδίκησις θ' απλώση τα πτερά της!
Θα την ιδώ τέτοια παιδιά να τα πλακώσει...

ΚΟΡΝ. Όχι!

Ποτέ σου δεν θα το ιδής! — Κρατείτε το σκαμνί του. —
Εγώ μέσα 'ς τα 'μάτια σου την πτέρναν μου θα χώσω! (44)

ΓΛΟΣΤ. Όποιος γηράματα καλά επιθυμεί να έχη,
βοήθειά μου! Ω θεοί! Ω φρίκη!

ΡΕΓ. Τόνα 'μάτι
αναγελά το άλλο του. Τυφλώσετε και τ' άλλο.

ΚΟΡΝ. Εάν ιδής εκδίκησιν...

α' ΥΠΗΡ. Το χέρι κάτω, αυθέντα! Από παιδί σ' εδούλευσα, αλλά ποτέ ως τώρα τόσον μεγάλην
δούλευσιν δεν σ' έκαμα, όπως τώρα, που 'κράτησα το χέρι σου!

ΡΕΓ. Και πώς τολμάς, ω σκύλε!

α' ΥΠΗΡ. (προς την Ρεγάνην). Αν είχες γένεια, σ' έκαμνα εγώ εσένα τώρα να τρέμη το πηγούνι σου! Τι
θέλεις;

ΚΟΡΝ. Ω αχρείε!

(Εφορμά κατά του υπηρέτου ξιφήρης).

α' ΥΠΗΡ. Τόπον λοιπόν εις την οργήν, κι' ας γίνη ό,τι γίνη!

(Σύρει το ξίφος. Μάχονται. Τραυματίζεται ο ΚΟΡΝΟΥΑΛΛΗΣ).

ΡΕΓ. (προς έτερον υπηρέτην). Δος το σπαθί σου. Ο αισχρός αντίστασιν θα κάμη!

(Τραυματίζει όπισθεν διά του ξίφους τον α' υπηρέτην).

α' ΥΠΗΡ. Μ' εσκότωσε...Αυθέντα μου, σου μένει ένα 'μάτι να τον ιδής τι έπαθε! Ω!...

Αποθνήσκει.

ΚΟΡΝ. Δεν θα τον αφήσω
τίποτε άλλο να ιδή και με το άλλο 'μάτι.
Έξω, βρωμονερούλιασμα!... Τι έγινε το φως σου;

ΓΛΟΣΤ. Μαύρα τα πάντα... σκοτεινά! Εδμόνδε μου, πού είσαι;
Έλα εδώ, πάρε φωτιάν, Εδμόνδε, κ' εκδικήσου
αυτήν την πράξιν την φρικτήν.

ΡΕΓ. Σώπα, αισχρέ προδότη!
Αυτός, που κράζεις, σε μισεί αντί να σε λυπάται.
Αυτός μας εφάνέρωσε τα έργα σου, προδότη!

ΓΛΟΣΤ. Ω της μωρίας μου! Κ' εγώ αδίκησα τον Έδγαρ!
Θεοί μου, βοηθείτε τον, και συγχωρήσετέ με!

ΡΕΓ. Τραβήξετέ τον απ' εδώ! Πηγαίνετε τον έξω,
κι' ας μυρισθή τον δρόμον του να κρημνισθή 'ς το
Δούβρον!
Πώς είσαι, ω αυθέντα μου; Τι έπαθες; τι έχεις;

ΚΟΡΝ. Μ' επλήγωσε... Πηγαίνωμεν. — Πετάξετέ τον έξω τον μιάρον αυτόν τυφλόν! Κι' αυτού εδώ του
δούλου το πτώμα, να το ρίξετε 'ς την κοπριάν επάνω. Ρεγάνη, δος το χέρι σου, Τα αίματά μου τρέχουν.
Δεν ήτο τώρα ο καιρός να πληγωθώ, Ρεγάνη!

Εξέρχεται ο ΚΟΡΝΟΥΑΛΛΗΣ στηριζόμενος επί της ΡΕΓΑΝΗΣ. Οι υπηρέται λύουν τα
δεσμά του ΓΛΟΣΤΕΡ και οδηγούν αυτόν έξω της σκηνής).

β' ΥΠΗΡ. Αν είν' ο άνθρωπος αυτός να έχη καλά τέλη, ό,τι κακόν κι' αν φαντασθής το κάμνω, δεν με
μέλει!

α' ΥΠΗΡ. Κι' αν πολυζήση και ιδή γηράματα εκείνη, καλή γυναίκα εις την γην καμμιά δεν θ' απομείνη.
Θα γίνουν όλαις τέρατα!

β' ΥΠΗΡ. Πηγαίνωμεν κατόπιν απ' τον τυφλόν τον γέροντα. Εκείνον τον ζητιάνον τον παλαβόν να
εύρωμεν, να γίνη οδηγός του. Αν και τρελλός, είν' ικανός να κάμη ό,τι θέλεις.

α' ΥΠΗΡ. Πήγαινε συ. Από ξαντό κ' από αυγού ασπράδι εγώ θα κάμω αλοιφήν ν' αλείψω τας πληγαίς
του. Να ελεήσουν οι θεοί τον άτυχον τον γέρον!

Εξέρχονται εκατέρωθεν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Εξοχή άδενδρος.

ΕΔΓΑΡ (εισερχόμενος).

Καλλίτερα η τύχη μου η καταφρονημένη
παρά η καταφρόνησις με ψευτοκολακείαν!
Της Μοίρας τ' απορριξιμιό, όσον βαθειά κι' αν πέση,
δεν έχει τι να φοβηθή κ' ενόσω ζη ελπίζει.
Η αλλαγή προς το κακόν απ' τα καλά θα έλθη,
ενώ απ' τα χειρότερα ξανάρχονται τα γέλια.
Λοιπόν, καλώς τον άυλον αέρα π' αγκαλιάζω!
Καμμίαν χάριν δεν χρωστά, αέρα, 'ς την πνοήν σου
ο δυστυχής, που τον φυσάς 'ς της συμφοράς τα βάθη!...

(Εισέρχεται ο ΓΛΟΣΤΕΡ, οδηγούμενος υπό χωρικού ΓΕΡΟΝΤΟΣ).

Ποιος είναι; Ο πατέρας μου!... Ωσάν πτωχόν ζητιάνον άλλος πτωχός τον οδηγεί!... Ω
κόσμε, κόσμε, κόσμε! Μ' αυτά σου τα γυρίσματα κάμνεις να σε μισούμεν, ειδέ που άφιν' η
ζωή να την νικά το γήρας!

ΓΕΡΩΝ Αγαπητέ αυθέντα μου, είν' ογδοήντα χρόνοι
αφότου τον πατέρα σου κ' εσένα σας δουλεύω.

ΓΛΟΣΤ. Φύγε· να φύγης, φίλε μου. Με την περίθαλψίν σου
χωρίς εμέ να ωφελής, τον εαυτόν σου βλάπτεις.

ΓΕΡΩΝ Αλλοίμονον! τον δρόμον σου δεν θα τον βλέπης μόνος.

ΓΛΟΣΤ. Δεν έχω δρόμον να ιδώ διά να θέλω 'μάτια. Όταν τα είχα, 'σκόνταψα. Συχνά συμβαίνει τούτο,
πολύ συχνά, η στέρησις να είν' ωφέλειά μας κι' ασφάλεια η πτώχεια μας! — Ω Έδγαρ, ω παιδί μου, συ,
της οργής μου της τυφλής το θύμα, ας 'μπορούσα να σε ιδώ ψηλαφητά, και θάλεγα πως βλέπω!

ΓΕΡΩΝ. Τι είν' αυτός; Ποιος είν' εκεί;

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν). Θεοί, θεοί μεγάλοι! Και ποίος δύναται να 'πή: «Χειρότερα δεν έχει; » Ποτέ, ποτέ,
χειρότερα δεν ήμουν από τώρα!

ΓΕΡΩΝ Είν' ο ζητιάνος ο τρελλός, αυθέντα μου.

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν).

Και όμως
ίσως μου μέλλει να ιδώ χειρότερ' από τούτο.
Δεν ήλθαν τα χειρότερα, ενόσω ζη κανέναν
και γλώσσαν έχει να ειπή: Χειρότερα δεν έχει!

ΓΕΡΩΝ (προς τον Έδγαρ). Τι δρόμον παίρνεις, άνθρωπε;

ΓΛΟΣΤ. Τι είν' αυτός; Ζητιάνος;

ΓΕΡΩΝ Είναι ζητιάνος και τρελλός.

ΓΛΟΣΤ. Ολίγον νουν θα έχη, αλλάως δεν εζήτεue. Εις την ανεμοζάλην την χθεσινήν απήντησα την νύκτα ένα τέτοιον και είπα μέσα μου: Ιδού ο άνθρωπος! Σκουλήκι!... Και μ' ήλθε τότε εις τον νουν ο υιός μου· αλλ' ο νους μου ακόμη τον εχθρεύετο... Τα έμαθα κατόπιν... Ημάς μας έχουν οι θεοί 'σάν τα παιδιά ταις μυίγαις· το έχουν διασκέδασιν να παίρνουν την ζωήν μας!

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν). Πώς τάχασε τα 'μάτια του; — Τέχνη κακή που είναι να κάμνη τις τον παλαβόν ενώπιον της λύπης! Κ' εις άλλους βάρος γίνεται και εις τον εαυτόν του.

(Προς τον Γλόστερ).

Να σ' ευλογήσουν οι θεοί!

ΓΛΟΣΤ. Είν' ο γυμνός εκείνος;

ΓΕΡΩΝ Μάλιστ', αυθέντα μου.

ΓΛΟΣΤ. Λοιπόν φύγε και άφησέ με. Μιας ώρας δρόμον απ' εδώ ή δύο πρόφθασέ μας 'ς του Δούβρου την διεύθυνσιν. Αν θέλῃς να μου δείξης την παλαιάν αγάπην σου, όπως σου λέγω κάμε, και φέρε τι να σκεπασθή αυτός ο γυμνωμένος. Αυτόν θα πάρω οδηγόν.

ΓΕΡΩΝ Είναι τρελλός, αυθέντα.

ΓΛΟΣΤ. Τρελλοί τυφλούς να οδηγούν είναι η ώρα τώρα. Κάμε αυτό, που σου ζητώ, ή όπως θέλεις κάμε, πλην φύγε, σε παρακαλώ.

ΓΕΡΩΝ Πηγαίνω να του φέρω ανθρωπινά φορέματα, κι' ας γίνη ό,τι γίνη!

ΓΛΟΣΤ. Πού είσαι συ; Έλα εδώ.

ΕΔΓΑΡ Α! ο τρελλός κρυώνει!

(Καθ' εαυτόν).

Δεν ημπορώ, δεν δύναμαι να προσποιούμαι πλέον!

ΓΛΟΣΤ. Έλα εδώ εσύ, γυμνέ.

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν. Ας κρύπτωμαι ακόμη!

(Προς τον Γλόστερ).

Ω! Τα αιματωμένα σου 'μάτια! Οι θεοί να σου τα ευλογήσουν!

ΓΛΟΣΤ. Ηξεύρεις τον δρόμον του Δούβρου;

ΕΔΓΑΡ Ηξεύρω και τον δρόμον και το μονοπάτι, μέσ' από φραγαίς κ' επάνω από χανδάκια. Ο καϋμένος

ο τρελλός από τρομάρα τα έχασε. Οι θεοί να σε φυλάγουν, καλής μάνας υιέ, από τα βρωμοδαιμόνια. Ο καϋμένος ο τρελλός είχε πέντε δαιμόνια μέσα του, όλα μαζί και τα πέντε! Οι θεοί να σ' ευλογήσουν, αυθέντα! (45)

ΓΛΟΣΤ. Πάρε αυτό μου το πουγγί συ, εξευτελισμένε απ' την οργήν των ουρανών και την καταδρομήν των. Ας γίνη η δυστυχία μου ελάφρωσις 'δική σου. Αυτό να είναι πάντοτε, θεοί, το θέλημά σας! Εκείνος οπού χαίρεται και ηδονάς και πλούτη, και όσα του χαρίζετε θαρρεί πως τα ορίζει και ούτε θέλει να ιδή εκεί, που δεν τον καίει, την δύναμίν σας, ω θεοί, κ εκείνος ας την 'νοιώση, ώστε με μοίρασμα σωστόν να παύση η αδικία κι' ό,τι είναι αρκετόν να έχη ο καθένας! — 'Ξεύρεις το Δούβρον;

ΕΔΓΑΡ Μάλιστα, αυθέντα.

ΓΛΟΣΤ. Εκεί πέρα
είν' ένας βράχος υψηλός, που γέρνει το κεφάλι
και βλέπει κάτω χαμηλά το πέλαγος με φρίκην.
Εκεί, 'ς την άκρη του κρημνού να μ' οδηγήσης θέλω,
κ' εγώ την δυστυχίαν σου θα σου την ελαφρώσω
με χάρισμα βαρύτιμον που έχω να σου δώσω.
Δεν μου χρειάζεται' οδηγός, όταν εκεί με φέρης.

ΕΔΓΑΡ Δος μου το χέρι. Ο τρελλός εκεί θα σ' οδηγήση.

(Εξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Έξωθεν του μεγάρου του δουκός της Αλβανίας. Εισέρχονται εξ ενός η ΓΟΝΕΡΙΛΗ και ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ, εξ αντιθέτου δε της σκηνής μέρους ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ.

ΓΟΝΕΡ. Εδμόνδε, καλώς ώρισες! Ο αγαθός μου άνδρας πώς να μην έλθη απορώ να μας προϋπαντήση;

(Προς τον Οσβάλδον).

Πού είναι ο αυθέντης σου;

ΟΣΒ. Κυρία, είναι, μέσα, αλλ' έγιν' άλλος άνθρωπος. Το φθάσιμον του Γάλλου του είπα, κ' εμειδίασε· του είπα πως θα έλθης, και, τόσον το χειρότερον, εκείνος απεκρίθη. Και όταν του ανέφερα ότι ο Γλόστερ είναι προδότης, κι' ότι 'φέρθηκε εντίμως ο Εδμόνδος, ανόητον μ' εφώναξεν εκείνος, και μου είπεν ότι τα πράγματα εγώ ανάποδα τα λέγω. Εκείνα οπού έπρεπε να τον λυπούν τ' αρέσει, και όλα τα ευχάριστα δυσάρεστα τα βλέπει.

ΓΟΝΕΡ. (προς τον Εδμόνδον). Μείνε λοιπόν εσύ εδώ. Η ανανδρη ψυχή του δεν έχει τόλμην μέσα της! Να αισθανθή δεν θέλει το άδικο, που έπρεπεν αυτός ν' αντιπληρώση! Τα λόγια, που αλλάξαμεν 'ς τον δρόμον, κ' αι ευχαί μας, ίσως θα έλθη ο καιρός να πληρωθούν, Εδμόνδε. Τώρα να φύγης! Πήγαινε να

εύρης τον γαμβρόν μου. Εσέν' ας κάμη στρατηγόν και στράτευμ' ας σηκώση! 'Πάγω 'ς τον άνδρα μου κ' εγώ τα όπλα να του πάρω, και να του δώσω να κρατή 'ς τα χέρια του την ρόκαν! Αυτός ο δούλος ο πιστός θα είναι 'ς τα κρυφά μας, κ' ίσως συντόμως πρόσκλησιν ερωτικήν σε φέρη, αν δεν ψηφάς τον κίνδυνον, όπου υπάρχει κέρδος. Φόρεσ' αυτό, και σιωπή.

(Τω δίδει ταινίαν εκ του φορέματος αυτής).

Την κεφαλήν σου κλίνε.

(Τον ασπάζεται).

Αν ημπορούσε το φιλί αυτό να ομιλήση, 'ς τους Ουρανούς θα έκαμνε να πεταχθή η καρδιά σου! Εννόησέ με! Πήγαινε.

ΕΔΜ. 'Δικός σου ως τον τάφον!

ΓΟΝΕΡ. Φίλε μου!

(Απέρχεται ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

Τι διαφορά απ' άνδρα έως άνδρα! Εσύ τ' αξίζεις κύριος μιας γυναίκος να είσαι, κ' εκείνος, που του έπρεπε ο δούλος μου να είναι, είναι ο άνδρας μου!

ΟΣΒ. Ιδού, κυρία μου, ο δούκας.

(Εισέρχεται ο ΔΟΥΞ της ΑΛΒΑΝΙΑΣ).

ΓΟΝΕΡ. Ήτον καιρός που ήξιζα πλειότερον νομίζω.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ω Γονερίλη, ούτ' αυτήν την σκόνην δεν αξίζεις, που του άνεμου η πνοή φυσά 'ς το πρόσωπόν σου! Ως πού θα πας; Και πού φραγμός να σ' εμποδίση πλέον, αφού επεριφρόνησες και τον γεννήτορά σου! Αν αποκόψης το κλαδί απ' τον κορμόν του δένδρου, όπου βυζάνει τον χυμόν, θα μαραθή!

ΓΟΝΕΡ. Ω! Φθάνει! Ν' ακούω τα βαρύνομαι τ' ανόητα ρητά σου.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Νουν κι' αρετήν ο ποταπός ως ποταπά τα έχει. Μόνον 'ς ταις βρώμαις ηδονήν ο βρωμερός θα εύρη! Τι είν' αυτό, που 'κάμετε, σεις,... όχι θυγατέρες, τίγρεις! — Τι κατωρθώσετε κ' αι δύο; — Τον πατέρα, τον γέροντα τον σεβαστόν, που τ' άσπρα του τα γένεια κι' αρκούδαις θα τα έγλειφαν, — ω φρίκη, ω αισχρότης! — εσείς τον ετρελλάνετε! — Αλλά ο αδελφός μου πώς το υπέφερεν αυτό εκείνος, άνδρας, άρχων... και ύστερ' από τόσας του ευεργεσίας; — Όχι, εάν αγγέλους οι θεοί δεν στείλουν να παιδεύσουν τόσον φρικτά εγκλήματα, θα καταντήσουν πλέον οι άνθρωποι να τρώγωνται 'ς το αναμεταξύ των, 'σάν του πελάγους τέρατα!

ΓΟΝΕΡ. Ω άνδρα. χωρίς αίμα, εσύ, που 'ς τα ραπίσματα τα μάγουλα προτείνεις, κ' εμπρός 'ς την καταφρόνησιν την κεφαλήν σου σκύπτεις, και 'μάτια εις το μέτωπον δεν έχεις να χωρίζης πού τελειών' υπομονή, πού η τιμή αρχίζει! Εσύ που δεν το εννοείς, ότι μωρία είναι να ελεής ένα κακόν, εάν η τιμωρία επρόλαβε το έγκλημα! — Πού είν' τα τύμπανά σου; Σκεπάζει την βουβήν μας γην του Γάλλου η σημαία, η περικεφαλαία του το κράτος σου τρομάζει, κ' εν τούτοις, άνθρωπ' αγαθέ, σταύρωνε συ τα χέρια, και κάθου κλαίε: «Διατί, αχ, διατί να έλθη!»

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Να η εικόν σου, Σατανά! Ω! Η φρικτή μορφή σου εις μιαν γυναίκα φαίνεται ακόμη φρικτοτέρα!

ΓΟΝΕΡ. Ανόητε!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Κρύψου καλά! Μη προδοθής τι είσαι· Μη λάβης σχήμα τέρατος! — Αν ήθελα ν' αφήσω αυτά τα χέρια την φωνήν του αίματος ν' ακούσουν, θα 'ξέσχιζαν την σάρκα σου από τα κόκκαλά σου! Αλλ' έχεις σχήμα γυναίκος. Αυτό σε προστατεύει, κι' ας είσαι δαίμονας!

ΓΟΝΕΡ. Να δα! Τι άνδρας οπού είσαι!

(Εισέρχεται εἰς ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τι νέα;

ΑΓΓΕΛ. Ω αυθέντα μου, απέθανε ο δούκας! Τον σκότωσ' ένας δούλος του εκεί όπου τον Γλόστερ ο δούκας τον ετύφλωνε!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ετύφλωσε τον Γλόστερ!

ΑΓΓΕΛ. Δούλον τον είχε από παιδί, — αλλ' ο θυμός τον 'πήρε κ' ετόλμησε ν' αντισταθή με το σπαθί 'ς το χέρι 'ς την πράξιν του κυρίου του. Ο δούκας αφρισμένος ώρμησε τότε και νεκρόν τον άφησε 'ς τον τόπον. Αλλ' είχε πάρει την πληγήν κ' εκείνος, που κατόπιν του έφερε τον θάνατον.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Με τούτο μαρτυρείτε ω επουράνιοι κριταί, ότ' είσθ' εκεί επάνω και γρήγορα παιδεύετε 'ς την γην τα κρίματά μας. — Ω Γλόστερ! Του ετύφλωσε το ένα 'μάτι είπες;

ΑΓΓΕΛ. Ω! και τα δυο, αυθέντα μου! — 'ς το γράμμ' αυτό,
[κυρία,
απόκρισίν σου άμεσον προσμέν' η αδελφή σου.

(Τη εγχειρίζει επιστολήν).

ΓΟΝΕΡ. (καθ' εαυτήν).

Αυτό μ' αρέσει εξ ενός! Αλλ' όμως είναι χήρα εκείνη, και πλησίον της τον έχει τον Εδμόνδον. Τα σχέδιά μου ημπορεί αυτό να τ' ανατρέψη και να κρημνίση όλα μου τα όνειρα. Εξ άλλου, πολύ πικρά τα νέα του δεν είναι δι' εμένα.

(Προς τον Αγγελιαφόρον).

Θα στείλω την απάντησιν 'ς ολίγον.

(Εξέρχεται).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Κι' ο Εδμόνδος πού ήτον, ενώ έβγαζαν τα 'μάτια του πατρός του;

ΑΓΓΕΛ. Συνώδευε την δούκισσαν εδώ.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εδώ δεν ήλθε.

ΑΓΓΕΛ. 'Σ τον δρόμον τον απήνητσα κ' επέστρεφεν, αυθέντα.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Γνωρίζει το κακούργημα;

ΑΓΓΕΛ. Αυθέντα, το γνωρίζει. Εκείνος τον επρόδωσε. Και έφυγ' επί τούτου, διά να μην εμποδισθούν εις την εκδίκησίν των.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. (καθ' εαυτόν). Ω Γλόστερ, είμ' εδώ εγώ! Την αφοσίωσίν σου 'ς τον βασιλέα μας, εγώ θα

σου την ανταμείψω, εγώ διά τα 'μάτια σου εκδίκησιν θα πάρω! — Έλα, ω φίλε, να μου 'πής και ό,τι άλλο 'ξεύρεις.

(Απέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Το γαλλικόν στρατόπεδον παρά το Δούβρον. (Εισέρχονται ο ΚΕΝΤ και εἰς ΙΠΠΟΤΗΣ).

ΚΕΝΤ Πώς επέστρεψε τόσον εξαφνικά ο βασιλεύς της Γαλλίας; Ήξεύρεις τον λόγον;

ΙΠΠΟΤ. Εἶχεν αφήσει κάτι ατελείωτον εἰς το βασίλειόν του, και αφού ἤλθεν εδῶ το εσυλλογίσθη. Ἦτο πράγμα σοβαρόν και επικίνδυνον, και ἔπρεπε να επιστρέψῃ ο ἴδιος να το κάμῃ.

ΚΕΝΤ Και ποῖον ἄφησε στρατηγόν εἰς τον τόπον του;

ΙΠΠΟΤ. Τον στρατάρχην της Γαλλίας, τον Λεφάρ.

ΚΕΝΤ Και απέδειξε την λύπην της η βασίλισσα, όταν της ἔδωκες τα γράμματα;

ΙΠΠΟΤ. Τα ἔλαβ' απ' το χέρι μου, τ' ανέγνωσεν εμπρός μου, και πού και πού εστάλαζε ἓνα μεγάλο δάκρυ 'ς τα εὐμορφά της μάγουλα. Ενόμιζες πως θέλει κ' επάνω εἰς την λύπην της βασίλισσα να εἶναι· κ' η λύπη δεν υπήκουε, ἀλλ' επαναστατούσε κ' εἰς την ψυχὴν της ἤθελε να βασιλεύῃ μόνη.

ΚΕΝΤ Ω! Εταράχθηκε πολύ;

ΙΠΠΟΤ. Ἐως ἐκεῖ 'πού πρέπει. Ἦτον ὡσάν να πολεμοῦν Ὑπομονή και Λύπη, ποια να την κάμῃ να φανῇ ὡραιότερ' ἀκόμη. Ἦλιον δεν εἶδες με βροχήν; Πλέον ὡραία ἦσαν τα δάκρυα που ἔχυνε μαζί με χαμογέλια. Εκείνα τα χαρμόσυνα χαμογελάσματά της, που ἔβλεπες και ἔλαμπαν 'ς τα δροσερά της χεῖλη, ἔλεγες ὅτι ἀγνοοῦν τι εἶχε εἰς τα 'μάτια. Και ἔσταζαν τα δάκρυα, 'σάν μέσ' ἀπὸ διαμάντια μαργαριτάρια! (46) Βέβαια, αν ἦτο να στολίζῃ η λύπη κάθε πρόσωπον, καθὼς το ἰδικόν της, τότε θα ἦτο λατρευτὸν κειμήλιον η λύπη!

ΚΕΝΤ Κ' ἐρώτησιν δεν ἔκαμε;

ΙΠΠΟΤ. Μίαν φοράν ἢ δύο βαθειὰ βαθειὰ εστέναζε και εἶπε, «Ω πατέρα!» ὡσάν να της ἐπλάκωνε η λέξις την καρδιάν της. «Ω ἀδελφαί μου, ἔκραξε, ω! ἦτο ἐντροπή σας! »ω Κεντ! Πατέρα! Ἀδελφαί! 'Σ την τρικυμίαν μέσα, »την νύκτα! Τότε, πού λοιπόν ὑπάρχει ευσπλαγχνία!» Και ἀπὸ τα ουράνια τα 'μάτια της ἐχύθη τ' ἀγίασμα και ἔβρεξε τους ἀναστεναγμούς της. Κ' ἐπήγε μέσα να κρυφθῇ μονάχη με την λύπην. (47)

ΚΕΝΤ Τ' ἄστρα ἐκεῖ 'ς τους ουρανοὺς μορφώνουν την ψυχὴν μας! Τ' ἄστρα! Εἰδέ να γεννηθοῦν ἀδύνατον θα ἦτο τόσον ἀνόμοια παιδιὰ απ' το αὐτό ζευγάρι! Την εἶδες, της ομίλησες κατόπιν;

ΙΠΠΟΤ. Δεν την εἶδα.

KENT Ἦτο πρὶν φύγῃ ὁ βασιλεὺς;

ΙΠΠΟΤ. Ὅχι· κατόπιν ἦτο.

KENT ὦ Ληρ, ὁ φίλε, εἶν' ἐδῶ — ἐλεεινὸς καὶ μαῦρος! Εἶν' ὥραις που συνέρχεται καὶ 'ξεύρει τι συμβαίνει, ἀλλὰ τὴν θυγατέρα τοῦ νὰ τὴν ἰδῇ δὲν θέλει.

ΙΠΠΟΤ. Καὶ διατί;

KENT Ἡ ἐντροπὴ τὸν ἐμποδίζει, φίλε, διότι ἦτον ἀδίκος. Ἔως καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἀρνήθηκε 'ς τὴν κόρην τοῦ, τὴν ἐδίωξε 'ς τὰ ξένα νὰ εὖρῃ τύχην, ἐδῶκε τὰ δικαιώματά της 'ς τὰς ἀκαρδαῖς τῆς ἀδελφαίς. Αὐτὰ τὸν φαρμακεύουν, τὸν καίουν νὰ τὰ σκέπτεται καὶ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν Κορδηλίαν τοῦ.

ΙΠΠΟΤ. Δυστυχισμένος γέρος!

KENT Πού εἶναι τὰ στρατεύματα τῶν δυο δουκῶν, γνωρίζεις;

ΙΠΠΟΤ. Μάλιστα· ἐξεστράτευσαν.

KENT Καλὰ. Μαζί μου ἔλα νὰ σ' ὀδηγήσω εἰς τὸν Ληρ, κ' ἐκεῖ νὰ σε ἀφήσω νὰ τὸν προσέχῃς. Χρεωστῶ νὰ κρύπτωμαι ἀκόμη, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ μάθῃς ποῖος εἶμαι, δὲν θὰ το ἔχῃς ἐντροπὴν, ἀν μ' ἐδειξῃς φιλίαν.

(Εξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Εντὸς σκηνῆς ἐν τῷ γαλλικῷ στρατοπέδῳ. (Εἰσέρχονται ἡ ΚΟΡΔΗΛΙΑ, ὁ ΙΑΤΡΟΣ, οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται).

ΚΟΡΔ. Εκείνος εἶν', ἀλλοῖμονον! Ἐξω φρενῶν τὸν εἶδαν νὰ τρέχῃ, σαν τὸ πέλαγος τὸ εξαγριωμένον καὶ δυνατὰ νὰ τραγουδῇ, ἀνθοστεφανωμένος με ὅλα τ' ἄγρια φυτὰ π' ἀνθίζουν 'ς τὰ χωράφια. (48)

(Πρὸς ἀξιωματικόν).

Στείλ' ἓνα λόχον, — πρόσταξε 'ς τὸν κάμπον νὰ σκαλίσουν τὰ στάχυα μέσα τὰ 'ψηλά, κ' ἐδῶ νὰ μου τὸν φέρουν.

(Εξέρχεται ὁ ἀξιωματικός,).

(Πρὸς τὸν ἱατρὸν).

Ἀνθρώπου τέχνη δύναται τὸν νοῦν τοῦ νὰ ἰατρεύσῃ; Ὅ,τι κι' ἀν ἔχω τόδιδα εἰς ὅποιον μου τὸν σώσῃ!

ΙΑΤΡΟΣ Ὑπάρχει τρόπος νὰ σωθῇ. Τῆς φύσεως, κυρία, τροφὸς εἶν' ἡ ἀνάπαυσις. Νὰ ἡσυχάσῃ πρέπει.

Αλλ' υπάρχουν βότανα καλά ν' αποκοιμίσουν κι' απελπισμένα βλέφαρα.

ΚΟΡΔ. Κρυφά ευλογημένα, ω σεις δυνάμεις μυστικά μέσα 'ς την γην κρυμμένα, φυτρώστε με το δάκρυ μου, ανακουφίσετέ μου αυτού του γέρου του καλού τα πάθη. — Εύρετέ τον μη τύχη κ' εις την τρέλλαν του θελήση ν' αφανίση την ύπαρξίν του, που ο νους δεν διευθύνει πλέον.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ (εισερχόμενος) Το στράτευμα των Βρεττανών προς τα εδώ προβαίνει, κυρία.

ΚΟΡΔ. Το εγνώριζα και είμ' ετοιμασμένη να τους δεχθώ! — Πατέρα μου, εδώ αν είμαι τώρα, το άδικον που σ' έγινε μ' εκίνησε να έλθω. Ο άνδρας μου, ο βασιλεύς ο κραταιός των Γάλλων, ελέησε τα δάκρυα και την βαθειάν μου λύπην. Δεν τα κινεί τα όπλα μας το φούσκωμα της δόξης· αγάπη μόνον τα κινεί, αληθινή αγάπη, αγάπη, και τα δίκαια του γέροντος πατρός μας! Ν' αξιωθώ να τον ιδώ, ν' ακούσω την φωνήν του!

(Εξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Θάλαμος εν τω μεγάρω του Γλόστερ. (Εισέρχονται η ΡΕΓΑΝΗ και ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

ΡΕΓ. Ώστ' εξεστράτευσε λοιπόν ο δούκας;

ΟΣΒ. Ναι, κυρία.

ΡΕΓ. Κ' επήγε εις τον πόλεμον κι' ο ίδιος;

ΟΣΒ. Ναι, κυρία. αλλ' όμως χωρίς όρεξιν. Η αδελφή σου είναι ο άνδρας ο αληθινός!

ΡΕΓ. Προτού αναχωρήση μαζί του δεν ωμίλησε διόλου ο Εδμόνδος;

ΟΣΒ. Όχι, κυρία μου.

ΡΕΓ. Αλλά, τι άραγε να γράφη η αδελφή μου εις αυτό το γράμμα 'ς τον Εδμόνδον; (49)

ΟΣΒ. Δεν 'ξεύρω.

ΡΕΓ. Έφυγε απ' εδώ διά σπουδαίους λόγους. Αφού τον απετύφλωσαν τον Γλόστερ, ήτο λάθος να τον αφήσουν και να ζη. Όπου κι' αν 'πάγη τώρα, λυπούνται όσοι τον ιδούν κι' οργίζονται μαζί μας. Του δε Εδμόνδου ο σκοπός, εάν δεν σφάλλω, είναι 'ς τον άθλιον πατέρα του να δείξη ευσπλαγχνίαν, κι' από την μαύρην του ζωήν να τον ελευθερώση. Προς τούτοις θέλει να ιδή το στράτευμα του Γάλλου.

ΟΣΒ. Τρέχω κατόπιν του λοιπόν, το γράμμα να του δώσω.

ΡΕΓ. Το στράτευμά μας αύριον θα ξεκινήση. Μείνε· μη φύγης. Επικίνδυνοι κατήντησαν οι δρόμοι.

ΟΣΒ. Δεν ημπορώ. Την προσταγήν να εκτελέσω πρέπει
που μ' έδωσ' η κυρία μου.

ΡΕΓ. Τι θέλει και του γράφει; Το μήνυμά της διατί με λόγια δεν το είπε; Ω! Τρέχει... Δεν ηξεύρω τι, αλλ'
όμως κάτι τρέχει. Φίλος μου είσαι. Άφησε το γράμμα της να νοίξω.

ΟΣΒ. Χίλιαις φοραίς καλλίτερα, κυρία...

ΡΕΓ. Το γνωρίζω.

Δεν αγαπά τον άνδρα της. Πολύ καλά το 'ξεύρω.
Κι' ακόμη τώρα ύστερα που ήτον εδώ πέρα,
κάτι αλλόκοταις 'ματιαίς κ' εκφραστικά σημεία
εις τον Εδμόνδον έκαμνε. Γνωρίζεις τα κρυφά της!

ΟΣΒ. Εγώ, κυρία!

ΡΕΓ. Ξεύρω 'γώ εκείνο που σου λέγω. Ιδού λοιπόν. Τα λόγια μου καλά σημείωσέ τα. Ο άνδρας μου
απέθανε. Εγώ και ο Εδμόνδος είμεθα σύμφωνοι. Αυτός ανήκει εις εμένα και όχι 'ς την κυρίαν σου.
Εννόησέ τα τ' άλλα. Ειπέ τα κ' εις τον ίδιον εάν τον ανταμώσης. Και όταν η κυρία σου ακούση όσα λέγω,
τον νουν της 'ς το κεφάλι της ελπίζω να τον έχη. Πήγαινε τώρα 'ς το καλό. Κι' αν τον τυφλόν προδότην
τον εύρης εις τον δρόμον σου, μη λησμονήσης ότι, όποιος του κόψη την ζωήν ανταμοιβήν θα λάβη.

ΟΣΒ. Ας ήτο να τον εύρισκα, και ήθελ' αποδείξει με τίνος μέρος είμ' εγώ!

ΡΕΓ. Καλά. Καλή σου ώρα

(Απέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Εξοχή παρά το Δούβρον. (Εισέρχονται ο ΓΛΟΣΤΕΡ κι ο ΕΔΓΑΡ ενδεδυμένος ως χωρικός)

ΓΛΟΣΤ. Κοντεύομεν να φθάσωμεν 'ς την κορυφήν του βράχου;

ΕΔΓΑΡ. Την ράχην αναβαίνομεν. Την κούρασιν δεν νοιώθεις;

ΓΛΟΣΤ. Μου φαίνεται ολόισα.

ΕΔΓΑΡ. Ανήφορος μεγάλος! Να, του πελάγους η βοή. Ακούεις;

ΓΛΟΣΤ. Δεν ακούω.

ΕΔΓΑΡ. Ως φαίνετ' αδυνάτισαν κι' αι άλλαι σου αισθήσεις αφ' ότου ετυφλώθηκες.

ΓΛΟΣΤ. Αυτό θα είναι ίσως. Μου φαίνεται πως ήλλαξε ως κ' η φωνή σου τώρα, κ' ευρίσκω και την

φράσιν σου και τα νοήματά σου καλλίτερ' απ' τα πρώτα σου.

ΕΔΓΑΡ Έχεις μεγάλον λάθος. Εις τίποτε δεν ήλλαξα, παρά 'ς την φορεσιάν μου.

ΓΛΟΣΤ. Και όμως, 'σάν να ομιλής καλλίτερα νομίζω.

ΕΔΓ. Έλα. Εμπρός! Εφθάσαμεν. Μη προχωρείς!... Τι φρίκη! Μου φέρει ζάλην απ' αυτό το ύψος να κυττάζω. Τα μαυροπούλια φαίνονται κ' οι κόρακες 'σάν ζήναις που αποκάτω μας πετούν και σχίζουν τον αέρα. Μαζώνει ένας κρίταμα καταμεσής 'ς τον βράχον. Δύσκολη τέχνη! Απ' εδώ μικρόν μικρόν τον βλέπω. Ωσάν ποντίκια φαίνονται 'ς την άμμον οι ψαράδες. Και ένα θεοκάραβο αγκυροβολημένον κάτω εκεί, μου φαίνεται ωσάν να είναι βάρκα, και 'σάν φελλόν την βάρκα του την διακρίνω μόλις. Εδώ επάνω η βοή δεν φθάνει των κυμάτων, που σπάνουν 'ς την ακρογιαλιά και βράζουν 'ς τα χαλίκια τ' αμέτρητα κι' αναίσθητα. — Δεν ξαναβλέπω κάτω, μη μου γυρίση η κεφαλή και ζαλισθή το φως μου και πέσω κατακέφαλα!

ΓΛΟΣΤ. Βάλε μ' εκεί 'πού στέκεις.

ΕΔΓΑΡ Δος μου το χέρι σου εδώ. Ακόμη ένα βήμα κ' είσαι 'ς την άκρην του κρημνού. Δεν ήθελα να κάμω αυτό εδώ το πήδημα διά τον κόσμον όλον!

ΓΛΟΣΤ. Μη με κρατείς! — Να, φίλε μου, κι' άλλο πουγγί [σου δίδω. Μέσα εδώ διαμαντικό θα εύρης, που αξίζει να το χαρή κάθε πτωχός. Και οι θεοί κ' αι Μοίραις να δώσουν καλορρίζικον το δώρον μου να είναι. Πήγαινε τώρα μακρυά. Αποχαιρέτισέ με. Παρακαλώ ν' μακρυνθής· ν' ακούσω ότι φεύγεις.

ΕΔΓΑΡ Ώρα καλή, αυθέντα μου! (Προσποιείται ότι απομακρύνεται).

ΓΛΟΣΤ. Εις το καλό, παιδί μου!

ΕΔΓΑΡ (καθ' εαυτόν). Με την απελπισίαν του ας παίζω, να τον σώσω.

ΓΛΟΣΤ. Ω παντοδύναμοι θεοί! Τον κόσμον απαρνούμαι κ' εδώ, χωρίς παράπονον, ν' αποτινάξω θέλω ενώπιόν σας το βαρύ της συμφοράς φορτίον! Εάν μου ήτο δυνατόν ακόμη να το σέρνω, χωρίς να τρέχω κίνδυνον να επαναστατήσω 'ς τα κραταιά κι' ακλόνητα, θεοί, θελήματά σας, θα άφινα ν' αποκαή και μόνον του να σβήση της μισητής μου της ζωής το άθλιον φυτήλι! Αν είν' ο Έδγαρ ζωντανός, ω! προστατεύετέ τον!... Υγίαине!

ΕΔΓΑΡ Ώρα καλή!

(Ο ΓΛΟΣΤΕΡ, φρονών ότι ίσταται αληθώς επί βράχου, ορμά όπως κρημνισθή, πίπτει δε κατά γης).

Αλλά η φαντασία
μη έξαφνα τον θησαυρόν του κλέψη της ζωής του,
αφού την θέλει την κλοπήν και η ζωή αυτή του!...
Αν ήτον όπου το θαρρεί, θα ήτο 'πεθαμένος.

(Πλησιάζων προς τον Γλόστερ και μεταβάλλων φωνήν).

Είσαι νεκρός ή ζωντανός; Αι άνθρωπε! ακούεις; Δεν ομιλείς; (Μη έφυγεν αλήθεια η ζωή

του! — Α! όχι· ζη!) Ποιος είσαι συ;

ΓΛΟΣΤ. Ω! άφες ν' αποθάνω.

ΕΔΓΑΡ Πρέπει να είσαι ή πτερόν ή πάχνη ή αέρας. Να κρημνισθής από εκεί, από αυτό το ύψος χωρίς να σπάσης 'σάν αυγό και τρίμματα να γίνης! Αλλ' αναπνέεις! — Άυλον το σώμα σου δεν είναι. — Πληγήν δεν έχεις! Ομιλείς! Δεν είσαι σκοτωμένος! Δέκα κατάρτια υψηλά, το έν επάνω 'ς τ' άλλο, το ύψος οπού έπεσες δεν ημπορούν να φθάσουν. Θαύμα να είσαι ζωντανός! Ομίλησέ μου πάλιν.

ΓΛΟΣΤ. Αλήθεια όμως έπεσα ή όχι;

ΕΔΓΑΡ Απ' επάνω

απ' του φρικτού αυτού κρημνού την κορυφήν. Ιδέ την!

Ούτε ν' ακούσης ημπορείς ούτε να διακρίνης

εκεί επάνω το πουλί, όσον κι' αν λαρυγγίζη.

Γύρνα κ' ιδέ!

ΓΛΟΣΤ. Αλλοίμονον! Δεν έχω πλέον 'μάτια. Κι' αυτό το καταφύγιον η συμφορά δεν τόχει, το τέλος της να δύναται 'ς τον θάνατον να εύρη! Κι' όμως θα ήτο δι' αυτήν παρηγορία κάπως, αν του τυράννου την οργήν 'μπορούσε ν' αποφύγη και το σκληρόν του θέλημα να του το ματαιώση.

ΕΔΓΑΡ Δος μου το χέρι σου εδώ. Σήκω! Καλά! Πώς είσαι; Είναι τα πόδια σου γερά; Τα νοιώθεις; Σε σηκώνουν;

ΓΛΟΣΤ. Είμαι καλά. Καλλίτερα απ' όσον θέλω είμαι.

ΕΔΓΑΡ Ανθρώπου νους δεν το χωρεί! 'Σ την κορυφήν του

[βράχου

τι πράγμα ήτο, κ' έφυγεν ολίγον πριν να πέσης;

ΓΛΟΣΤ. Ένας ζητιάνος δυστυχής.

ΕΔΓΑΡ Κάτω εδώ που ήμουν, τα 'μάτια του τα έβλεπα 'σάν δύο πανσελήνους, και μύταις χίλιαις έβλεπα και κέρατα στραμμένα που 'σάν την φουσκοθάλασσα εδώ κ' εκεί 'κουνούσαν. Ήτο δαιμόνιον αυτός, καλότυχέ μου γέρε, και έχε χάριν 'ς τους θεούς, οπού το έχουν δόξαν να κάμνουν όσα οι θνητοί αδύνατα τα έχουν. Εκείνοι σ' επροφύλαξαν!

ΓΛΟΣΤ. Το ενθυμούμαι τώρα! — Εις το εξής μ' υπομονήν την λύπην θα σηκώνω, ως που να κράξη μόνη της *Αρκεί*, και ν' αποθάνη! Το πράγμ' αυτό που έλεγες, δι' άνθρωπον το είχα. Συχνά την λέξιν Σατανάς επρόφερεν. — Εκείνος εις τον κρημνόν μ' ωδήγησε.

ΕΔΓΑΡ Υπομονή και θάρρος!...

Εισέρχεται ο ΛΗΡ περιβεβλημένος άνθη άγρια).

Ποιος είν' αυτός που έρχεται; Χαμένα θα τα έχη. Δεν μαρτυρούν σωστά μυαλά τα συγυρίσματά του.

ΛΗΡ Όχι! Δικαίωμα κανείς δεν έχει να μ' εγγίξη, κι' ας έκοψα και νόμισμα! Διότι εγώ είμαι ο βασιλεύς!

ΕΔΓΑΡ Ω θέαμα, που την καρδιάν ξεσχίζει!

ΛΗΡ Ως προς τούτο η φύσις υπερβαίνει την τέχνην. — Πάρε συ αυτά τα χρήματα. Είναι ο αρραβώνας σου. Αυτός εδώ κρατεί το τόξον του 'σάν σκιάχτρο (50). Τέντωσέ το μίαν οργυιάν σωστήν... Κύτταξε εκεί. Ένας ποντικός! Σιγά, σιγά! Τώρα θα τον πιάσω με κομμάτι ψημένο τυρί. — Να το χειρόφτι μου. Θα το ρίξω εις τα μούτρα ενός γίγαντος! — Τι έγιναν οι στρατιώται μου;... Α! Πώς επέταξε το πουλάκι! 'Σ το σημάδι, 'ς το σημάδι!... Αι, συ, το σύνθημα!

ΕΔΓΑΡ Μαντζουράνα.

ΛΗΡ Καλός! Πέρνα!

ΓΛΟΣΤ. Την γνωρίζω αυτήν την φωνήν.

ΛΗΡ Α! Γονερίλη! και με άσπρα γένεια!.. Μ' εκαλόπιαναν 'σάν τα σκυλιά, και μου έλεγαν ότι έχω άσπραις τρίχες, προτού ακόμη φυτρώσουν αι μαύραις. Να μου λέγουν ναι και όχι εις ό,τι έλεγα, να μου λέγουν και ναι και όχι μαζί, δεν ήθελε πολλήν θεολογίαν. Όταν ήλθεν η βροχή και μ' εμούσκευσε, και ο βορειάς μ' έκαμε να τρίζω τα 'δόντια, και ο κεραυνός δεν με υπήκουε να σιωπήση, τότε τους εμυρίσθηκα τι πράγματα ήσαν! Πηγαίνετε 'ς το καλό! Μου έλεγαν όλοι ψεύματα! Μου έλεγαν, ότι εγώ είμαι το παν. Ψεύματα! Ούτε τον παροξυσμόν δεν ημπορώ να νικήσω.

ΓΛΟΣΤ. Την ενθυμούμαι την φωνήν. Την ήκουσα... Δεν είναι ο βασιλεύς;

ΛΗΡ Ναι, βασιλεύς απ' την κορφήν 'ς τα 'νύχια! Πώς τρέμουν όλοι, κύτταξε, το 'μάτι αν γουρλώσω... Αυτόν εδώ τον συγχωρώ. Τι έχει καμωμένον; Μοιχείαν! Πήγαν' απ' εδώ! Δεν θα σε θανατώσω. Να θανατώνετ' ο μοιχός! Μήπως το ίδιον πράγμα δεν κάμνει κ' η χρυσόμυιγα και ο μικρός σπουργίτης; Ας σμίγουν και ας χαίρωνται! Ο νόθος υιός του Γλόστερ ήτο καλλίτερο παιδί απ' ταις 'δικαίς μου κόραις, ταις κόραις που απέκτησα εις νόμιμα σεντόνια. Εμπρός, πορνεία, δούλευε, και θέλω στρατιώτας!... Την βλέπεις την αρχόντισσαν εκείνην; Να την βλέπης νομίζεις ότι χαμηλά θα είναι κρύα, χιόνι. Την λέξιν μόνον «ηδονή» αν τύχη και ακούση, σου κάμνει την ενάρετην και σκύπτει το κεφάλι. Αλλά και γάτους ξεπερνά και άλογα βαρβάτα! Γυναίκες είναι μοναχά από την μέσην κι' άνω, 'ς τα κάτω είναι Κένταυροι! Εις τους θεούς ανήκει έως την μέσην το κορμί! 'Σ τον διάβολον τα κάτω! Εκεί 'ναι σκότος, κόλασις και ζεματά και καίει. Εκεί θειάφι και καπνός και βρώμα και σαπίλα!... Πουφ, πουφ, φούχι! Φαρμακοπώλη,δος μου μίαν ουγγιάν μόσχον να μυρίσω την φαντασίαν μου. Να χρήματα.

ΓΛΟΣΤ. Ω! δόσε μου το χέρι σου να το φιλήσω.

ΛΗΡ Στάσου,

Να το σκουπίσω πρόσμενε. Μυρίζει ανθρωπίλαν.

ΓΛΟΣΤ. Ελεεινή καταστροφή! Κι' ο μέγας τούτος κόσμος
θα καταντήση 'ς το μηδέν επίσης! — Με γνωρίζεις;

ΛΗΡ. Τα ενθυμούμαι τα 'μάτια σου. Τι με αλλοιθωρίζεις; Ό,τι θέλεις κάμε, τυφλέ Έρωτα, δεν με πάνεις!
Δεν ερωτεύομαι εγώ! — Διάβασε αυτά εδώ. Κύτταξε πώς το έγγραφα. Είναι πρόσκλησις εις μονομαχίαν.

ΓΛΟΣΤ. Δεν ημπορώ να το ιδώ, κι' αν ήτον ένας ήλιος το κάθε γράμμα.

ΕΔΓΑΡ Αν κανείς μου το εδιηγείτο δεν θα το 'πίστευα ποτέ. Το βλέπω, κ' η καρδιά μου ραγίζει απ' την
λύπην της.

ΛΗΡ Ανάγνωσέ το, λέγω.

ΓΛΟΣΤ. Με τ' άδεια μου τα βλέφαρα;

ΛΗΡ Ω, ω! Λοιπόν είμεθα ίσα κ' ίσα! Χωρίς 'μάτια 'ς το κεφάλι και χωρίς χρήματα 'ς το πουγγί! Σου
εβάρυναν τα 'μάτια και σου ελάφρωσε το πουγγί! Και όμως βλέπεις πώς τρέχει ο κόσμος!

ΓΛΟΣΤ. Το βλέπω ψηλαφητά.

ΛΗΡ Τρελλός είσαι; Δεν χρειάζονται 'μάτια διά να βλέπη κανείς πώς τρέχει ο κόσμος. Βλέπε με τ' αυτιά
σου! Ιδέ πώς υβρίζει εκείνος ο κριτής τον κακόμοιρον εκείνον τον κλέπτην. Άκουσε να σου το ειπώ
κρυφά: Άλλαξέ τους θέσιν, και ειπέ μου έπειτα, αν ημπορής, ποίος είναι ο κριτής και ποίος ο κλέπτης. —
Είδες ποτέ σου ζητιάνον να του γαυγίξη μανδρόσκυλος;

ΓΛΟΣΤ. Ναι, αυθέντα μου.

ΛΗΡ Και να φεύγη τον σκύλον ο πτωχός; Αν τον είδες, είδες την εικόνα της εξουσίας. Ο σκύλος είναι εις
υπουργήμα, και τον υπακούουν. — Αχρείε χωροφύλακα, το χέρι μη σηκώνεις το άσπλαγχνόν σου! Τι
κτυπάς αυτήν εκεί την πόρνην; Καλλίτερα την ράχην σου να μου ξυλοκοπήσης! Ενώ της δίδεις
ραβδισμούς διά το πταίσιμόν της, επιθυμείς κι' ορέγεςαι να έπταιες μαζί της! Αν κρεμασθή ο σπάταλος,
ο τοκογλύφος πταίει! Μέσ' 'ς τα κουρέλια θα φανή κάθε μικρή κακία αλλά το παν σκεπάζεται με γούναις
και στολίδια! Το έγκλημα με μάλαμμα απ' έξω σκέπασέ το, κ' επάνω του συντρίβεται του Νόμου το
κοντάρι χωρίς αυτό να εγγιχθή. Κουρέλια φόρεσέ το, και μ' ένα τσάκνο το τρυπά κι' ο νάνος πέρα πέρα!
Κανείς δεν είναι ένοχος! Κανείς, κανείς σου λέγω. Κανείς δεν πταίει! Όλους των εγώ τους δικαιώνω.
Άκουσ' εμένα· επειδή την δύναμιν την έχω, εάν κανείς κατηγορή, το στόμα να του κλείσω. Βάλε 'ς τα
'μάτια σου υαλιά, και 'σάν τον δημοκόπον κάμε πως βλέπεις κάθε τι, και τίποτ' αν δεν βλέπης. — Έλα
εδώ! Έλα εδώ! Το 'πόδημά μου 'βγάλε. Τράβα καλά! Τράβα καλά! Την δύναμίν σου βάλε!

ΕΔΓΑΡ Τι ανακάτωμα και νου και ασυναρτησίας! Νους μέσ' 'ς την τρέλλαν!

ΛΗΡ Άκουσε — αν θέλῃς να με κλάυσης, πάρε τα 'μάτια μου, εσύ. Γνωρίζω ποίος είσαι. Σε λένουν
Γλόστερ. Χρεωστείς υπομονήν να έχης. Με κλαύματα ερχόμεθα 'ς τον κόσμον. Δεν το 'ξεύρεις; Από την
πρώτην την στιγμήν που μυρισθή αέρα, βογκά και κλαίει το παιδί. — Να σου το εξηγήσω. Την διδαχήν

μου άκουσε:

ΓΛΟΣΤ. Αλλοίμονον! Τι θλίψις!

ΛΗΡ Θρηγνούμεν, όταν μας γεννούν διά τον λόγον, ότι με λύπην μας ερχόμεθα εις τούτο της μωρίας το θέατρον τ' απέραντον... Ω! τι ωραίος σκούφος! (51) Τι φοβερόν στρατήγημα κανείς να καλλιγώση το υπικόν του με αυτό το ύφασμα του σκούφου!... Θέλω να γίνη δοκιμή. Και όταν τους πλακώσω με τ' άλογά μου τους γαμβρούς εκείνους,... σκότωνέ τους και σκότωνε και σκότωνε!

(Εισέρχεται ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ μετά στρατιωτών).

ΑΞΙΩΜ. Εκείνος είναι! Να τος! Συλλάβετέ τον! — Η καλή, η ακριβή σου κόρη, αυθέντα μου...

ΛΗΡ Δεν είν' εδώ κανείς να με γλυτώση; Αιχμάλωτός σας;... Έγινε το παίγνιον της Τύχης! Καλά φερθήτε μου εσείς, και θα πληρώσω λύτρα. — Έχω πληγήν εις τα μυαλά. Χειρουργούς φέρετέ μου.

ΑΞΙΩΜ. Θα έχης ό,τι αγαπάς.

ΛΗΡ Πού είν' οι άνθρωποί μου; Κατάμονον με άφησαν; Ω! είναι τούτο πράγμα να κάμη κάθε άνθρωπον να κλαίη και να κλαίη, ως που τα 'μάτια του τα δυο να γίνουν ποτιστήρια, την σκόνην του καλοκαιριού να την κατακαθίζουν!

ΑΞΙΩΜ. Καλέ αυθέντα μου...

ΛΗΡ Αλλά γενναία θ' αποθάνω! Ωσάν γαμβρός! Θα είμ' εγώ χαρούμενος!... Ελάτε! Είμαι ο Ληρ, ο βασιλεύς! Το 'ξεύρετε, παιδιά μου;

ΑΞΙΩΜ. Ναι, είσαι συ ο βασιλεύς κ' ημείς πιστοί σου δούλοι.

ΛΗΡ Ώστε δεν εχαθήκαμεν ακόμη! Ελάτε λοιπόν, να τρέξωμεν, κι' όποιος με πιάση! Σα, σα, σα, σα! (52)

(Εξέρχεται της σκηνής τρέχων. Έπονται στρατιώται).

ΑΞΙΩΜ. Φρικτόν κανείς να το ιδή 'ς τον πλέον τιποτένιον, αλλ' όταν είναι βασιλεύς... δεν το εκφράζουν λόγια! Μια κόρη σ' έμεινε, ω Ληρ, κι' αυτή εξαγοράζει όσας κατάρας ήξιζε να δώσης εις την φύσιν διά τα άλλα σου παιδιά.

ΕΔΓΑΡ Σε χαιρετώ, αυθέντα.

ΑΞΙΩΜ. Ώρα καλή. Τι αγαπάς;

ΕΔΓΑΡ Παρακαλώ, αυθέντα, ειπέ μου, αν ακούεται πότε θα γίν' η μάχη;

ΑΞΙΩΜ. Το πράγμα είναι φανερόν. Όπ' έχει αυτί τ' ακούει.

ΕΔΓΑΡ Παρακαλώ, είναι κοντά το στράτευμα το άλλο;

ΑΞΙΩΜ. Κοντά, και όλον προχωρεί. Όπου κι' αν είναι φθάνει.

ΕΔΓΑΡ Τόσον να 'ξεύρω ήθελα. Σ' ευχαριστώ.

ΑΞΙΩΜ. Ακόμη

είν' η βασίλισσα εδώ. Να μένη έχει λόγους.

Αλλ' ο στρατός μας προχωρεί εμπρός.

ΕΔΓΑΡ Ευχαριστώ σε.

(Απέρχεται Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ).

ΓΛΟΣΤ. Ω! Ας μου κόψουν την ζωήν τα ιδικά σας χέρια, θεοί μου πολυεύσπλαγχνοι! Μη ο κακός μου δαίμων με ξαναβάλη εις πειρασμόν και πάλιν ν' αποθάνω προτού να το θελήσετε.

ΕΔΓΑΡ Καλή ευχή, πατέρα!

ΓΛΟΣΤ. Φίλε καλέ, παρακαλώ, ειπέ μου ποίος είσαι;

ΕΔΓΑΡ Ένας πτωχός απ' την οργήν της Τύχης δαμασμένος, ένας που τον εμάλαξαν τα πάθη και οι πόνοι και συμπονεί τους δυστυχείς. — Έλα, το χέρι δος μου, να σ' εύρω καταφύγιον.

ΓΛΟΣΤ. Ω! των θεών η χάρις τα όσα μ' έκαμες, διπλά να σου τ' ανταποδώσω!

(Εισέρχεται ο ΟΣΒΑΛΔΟΣ).

ΟΣΒ. Προκηρυγμένε! Σ' έπιασα! Την τύχην μου θα κάμη τ' αόμματο κεφάλι σου. Επλάσθηκ' επί τούτου! Γέρο προδότη, γρήγορα την προσευχήν σου κάμε, κ' είναι συρμένο το σπαθί που θα σε θανάτωση!

ΓΛΟΣΤ. Ω! Ας κτυπήση δυνατά το εύσπλαγχνό σου χέρι.

Ο ΕΔΓΑΡ ανθίσταται.

ΟΣΒ. Και πώς, αυθάδη χωρικέ, τολμάς ενός προδότου εσύ να γίνης βοηθός; Φύγε απ' εδώ, μη τύχη και σου κολλήσ' η Μοίρα του κ' εσένα: Άφησέ τον! Μη του κρατείς το χέρι του, σου λέγω!

ΕΔΓΑΡ Δεν τ' αφίνω,
αν δεν μου πης το διατί.

ΟΣΒ. Αμέσως άφησέ τον,
ή σε σκοτώνω, κνώδαλον!

ΕΔΓΑΡ Τράβα εμπρός, κύριε, και άφησε τους πτωχούς να περάσουν. Αν ήτο να κόπτουν ζωαίς τα παχειά λόγια, θα την είχα χαμένην την ιδικήν μου εδώ και δέκα πέντε 'μέραις. Έλα, μακριά από τον γέρο, ει δε μη, τώρα δοκιμάζω αν είναι το καύκαλό σου δυνατώτερο από το ραβδί μου. Σου το λέγω παστρικά!

ΟΣΒ. (σύρων το ξίφος).
Έξω, κοπρόσκυλο!

ΕΔΓΑΡ Θα σου σπάσω τα 'δόντια! Κόπιασε! Δεν φοβούμαι
ταις σπαθιαίς σου!

(Μάχονται. Ο ΕΔΓΑΡ διά του ροπάλου αυτού καταβάλλει τον ΟΣΒΑΛΔΟΝ).

ΟΣΒ. Ω σκύβαλο, μ' εσκότωσες! Να, πάρε το πουγγί μου, και αν μου θάψης τα κορμί, τόσο καλόν να έχης. Γράμμα επάνω μου κρατώ κρυμμένον. Πήγαινέ το εις τον Εδμόνδον, κόμητα του Γλόστερ. Θα τον εύρης 'ς των Βρεττανών το στράτευμα. Ω!... πάρωρ' αποθνήσκω...

(Αποθνήσκει).

ΕΔΓΑΡ Σε 'ξεύρω, δούλε ποταπέ και αφωσιωμένε 'ς τ' αχρεία της κυρίας σου θελήματα. Σε 'ξεύρω. Εκτελεστήν καλλίτερο δεν ήθελ' η αισχρότης.

ΓΛΟΣΤ. Απέθανε;

ΕΔΓΑΡ Κάθου εκεί, πατέρα. Αναπαύσου. — Ας εύρωμεν το γράμμα του — ίσως μας χρησιμεύση. — Αποθαμμένος είν' αυτός. Το μόνον που λυπούμαι ότι μου έλαχεν εγώ να γίνω δήμιός του. Ιδού το γράμμα. Να ιδώ. — Συμπάθησέ με, βούλλα, συ δε, ω Χρηστοθήθεια, μη με καταδικάσης. Και του εχθρού του την καρδιάν σχίζει κανείς, να μάθη το μυστικόν του. Το χαρτί δεν βλάπτει να το σχίσω.

(Αναγινώσκει την επιστολήν).

«Μη λησμονείς τους όρκους μας. Δεν θα σου λείψουν »ευκαιρία να τον ξεπαστρεύσης. Αν έχης την θέλησιν, »θα εύρης και την ώραν και τον τόπον. Αν επιστρέψη »νικητής, δεν εκάμαμεν τίποτε. Τότε θα είμαι »αιχμάλωτός του εγώ, και φυλακή μου η κλίνη του. »Γλύτωσέ με από την μισητήν παρουσίαν του και διά τον »κόπον σου λάβε την θέσιν του. Η αγαπώσα σε φίλη »(είθε να έλεγα σύζυγος), Γονερίλη».

Αισχρότης χωρίς όρια! Τον αγαθόν της άνδρα να τον επιβουλεύεται, κι αντάλλαγμα να είναι ο αδελφός μου!...Ω! εδώ 'ς την άμμον θα σας χώσω, ανόσια μηνύματα και φόνου και λαγνείας, ως που να έλθη ο καιρός να σας ιδή εκείνος που την ζωήν του θέλετε! — Καλά που απ' εμένα θα μάθη και τον θάνατον και την αποστολήν σου!

Ο ΕΔΓΑΡ σύρει το πτώμα του ΟΣΒΑΛΔΟΥ έξω της σκηνής.

ΓΛΟΣΤ. Ο βασιλεύς είναι τρελλός, κι' ο νους ο ιδικός μου αντέχει να αισθάνωμαι τον άμετρόν μου πόνον! Καλλίτερα να έχανα κ' εγώ τα λογικά μου, να χωρισθούν οι πόνοι μου από τους στοχασμούς μου, και μέσα 'ς τα φαντάσματα της τρέλλας πλανημένος ο νους μου την συναίσθησιν της λύπης μου να χάση!

ΕΔΓΑΡ (επιστρέφων). Δος μου το χέρι. — Τύμπανα μου φαίνεται ακούω. Έλα εις σκέπην φιλικήν, πατέρα, να σε κρύψω.

(Εξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

Σκηνή εν τῷ γαλλικῷ στρατοπέδῳ. Ὁ Ληρ κοιμάται ἐπὶ κλίνης παρ' αὐτῷ ὁ ἰατρός καὶ ἄτεροι ἄρχοντες καὶ ὑπηρεταί.

(Εἰσέρχονται ἡ ΚΟΡΔΗΛΙΑ καὶ ὁ ΚΕΝΤ).

ΚΟΡΔ. Καλὲ μου Κεντ, θα δυνηθῶ ποτὲ νὰ ξεπληρώσω
τὴν τόσῃν καλωσύνην σου; Ὅση ζωὴ κι' ἂν ἔχω
δεν θα μοῦ φθάσῃ — δεν ἀρκεῖ ὅ,τι καὶ ἂν σου κάμω!

ΚΕΝΤ Εἶναι πλουσία πληρωμὴ τὰ λόγια σου, κυρία.
Με ὅσα εἶπα ἔμαθες τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν,
καὶ τίποτε δεν σ' ἐκρυψα.

ΚΟΡΔ. Φορέματα ν' ἀλλάξῃς.
Δυστυχισμένην εποχὴν αὐτὰ σου ἐνθυμίζουν.
Νὰ τὰ πετάξῃς!

ΚΕΝΤ Ἄφες με, κυρία μου, ἀκόμη.
Ἀν ἀπὸ τῶρα γνωρισθῶ, δεν γίνετ' ὁ σκοπὸς μου.
Παρακαλῶ, πρὶν σου το 'πῶ νὰ μὴ με φανερώσῃς.

ΚΟΡΔ. Ἀς γίνῃ, ὅπως ἀγαπᾷς.

(Πρὸς τὸν ἰατρόν).

Ὁ βασιλεὺς πῶς εἶναι;

ΙΑΤΡΟΣ Κοιμάτ' ἀκόμη.

ΚΟΡΔ. ὦ θεοί, τὸ χάλασμα τοῦ νοῦ τοῦ ἐπισκευάσετέ μου το! — Σεῖς διορθώσετέ μου τὰ ταραγμένα
λογικὰ τοῦ γέροντος πατρός μου ποῦ εἶναι τῶρα 'σὰν παιδί.

ΙΑΤΡΟΣ Ἀν εἶναι ὀρισμὸς σου,
νὰ τὸν 'ξυπνήσω. Ἀρκετὸς τοῦ εἶναι τόσοσ ὕπνος.

ΚΟΡΔ. Ἐχε τὴν τέχνην ὁδηγὸν καὶ κάμε ὅπως θέλεις.
Τοῦ ἥλλαξαν φορέματα;

ΑΞΙΩΜ. 'Σ τοῦ ὕπνου τοῦ το βύθος,
κυρία, τοῦ εβάλαμεν φορέματα καινούργια.

ΙΑΤΡΟΣ Νὰ εἰσαι εἰς τὸ πλάγι τοῦ τὴν ὥραν ποῦ 'ξυπνήσῃ,
Θὰ εἶναι ἡσυχος.

ΚΟΡΔ. Καλὰ.

ΙΑΤΡΟΣ Ἐλα ἐδῶ, — κοντά τοῦ. Τώρα ας παίξῃ ἡ μουσική.

ΚΟΡΔ. Πατέρ' ἀγαπητέ μου, τὸ ἱατρικόν τοῦ πάθους σου 'ς τὰ χεῖλη μου ας ἦτον, καὶ βάλαμον ας

έσταζεν από το φίλημά μου 'ς τα βάσανα, πού σ' έφεραν αι δύο αδελφαί μου!

KENT Κόρη καλή κι' αγαπητή!

KOPΔ. Τα κάτασπρα μαλλιά σου να ελεήσουν έπρεπε, κι' αν κόραι σου δεν ήσαν. Ήτον αυτήν την κεφαλήν ν' αφήσουν να την δέρνη ο άνεμος;... κ' εις ταις βρονταίς ταις φοβεραίς ν' αντέχη; Κ' εις των φωτιών το σμίξιμον και εις τ' αστροπελέκια να στέκης έξω φύλακας, καϋμένη στρατιώτη, με μόνην σκέπην σου αυτήν την περικεφαλαίαν; Και του εχθρού μου το σκυλί, κι' ας μ' είχε δαγκαμένην, τέτοιαν νυκτιάν θα τ' άφινα να ζεσταθή κοντά μου! Και σ' έμελλε, πατέρα μου, εσύ να ξενυκτήσης όπου οι χοίροι ξενυκτούν κ' οι έρημοι ζητιάνοι! Αλλοίμονον! Πώς έγινε συγχρόνως με τον νουν σου να μη σου φύγη κ' η ζωή;... Ξυπνά! Ομίλησέ του.

ΙΑΤΡΟΣ Εσύ καλλίτερα, εσύ, κυρία, λάλησέ του.

KOPΔ. Πώς είναι ο αυθέντης μου; Ο βασιλεύς πώς είναι;

ΛΗΡ Από τον τάφον διατί με θέλετε να έβγω!... Ψυχή μέσ' 'ς τον παράδεισον συ είσαι... κ' εγώ είμαι εις ένα πύρινον τροχόν δεμένος, και με καίουν ωσάν λυωμένον μέταλλον τα δάκρυα που χύνω!

KOPΔ. Μ' αναγνωρίζεις;

ΛΗΡ Είσαι συ ψυχή. Εγώ το 'ξεύρω.
Πότε απέθανες και συ;

KOPΔ. Ακόμη συγχυσμένα,
ακόμη!

ΙΑΤΡΟΣ Δεν εξύπνησεν όλως διόλου. Έλα,
να ησυχάση άφες τον.

(Απομακρύνονται της κλίνης.

ΛΗΡ Τι έγινα; Πού είμαι;
Ο ήλιος λάμπει!... Μ' απατούν... Θ' απέθνησκ' από
[λύπην,
αν έβλεπ' άλλον 'σάν εμέ,.. Τι να ειπώ δεν 'ξεύρω...
Όρκον δεν παίρνω πως αυτά είν' ιδικά μου χέρια.
Στάσου να ιδώ... Αισθάνομαι... Μ' εκέντησ' η καρφίτσα!
Ας ήξευρα τι γίνομαι!

KOPΔ. Ω! γύρισε τα 'μάτια να με ιδής, πατέρα μου, και κίνησε το χέρι να μ' ευλογήσης...

(Εμποδίζει τον Ληρ, θέλοντα να γονατίση).

Όχι! Μη! Εσύ θα γονατίσης, αυθέντα μου!

ΛΗΡ Παρακαλώ, μη με περιγελάσης. Εγώ είμ' ένας άκακος, δυστυχισμένος γέρος· τους ογδοήντα ακριβώς τους έχω. — Και αλήθεια, φοβούμαι ότι καθ' αυτό δεν είμαι 'ς τα σωστά μου. Νομίζω πως σ' εγνώρισα, κι' αυτόν πως τον γνωρίζω, αλλά — δεν είμαι βέβαιος· διότι δεν ηξεύρω διόλου πού

ευρίσκομαι· και ούτε καν 'θυμούμαι αυτά μου τα φορέματα πώς τα φορώ· και ούτε απόψε πού επέρασα την νύκτα δεν ηξεύρω. — Μη με γελάσετε, αλλά.. μη με ειπήτε άνδρα, αν τώρα δεν μου φαίνεται αυτή εδώ η νέα ότ' είν' η Κορδηλία μου!

ΚΟΡΔ. Ναι! είμ' εγώ, πατέρα, εγώ, εγώ!

ΛΗΡ Είν' άραγε υγρά τα δάκρυά σου; Να τα ιδώ. Είναι υγρά! — Παρακαλώ, μη κλαίεις. Φαρμάκι αν ετοίμασες να πάρω, δόσε μου το. Το 'ξεύρω· δεν με αγαπάς. Απ' όσον ενθυμούμαι, αι αδελφαί σου μ' έκαμαν πολύ να υποφέρω. Εσύ θα έχεις αφορμήν. Εκείναις όμως όχι!

ΚΟΡΔ. Και ούτ' εγώ, και ούτ' εγώ.

ΛΗΡ Πού είμαι; 'ς την Γαλλίαν;

ΚΕΝΤ 'Σ το κράτος σου, αυθέντα μου.

ΛΗΡ Ω! μη με απατάτε!

ΙΑΤΡΟΣ Κυρία, μην ανησυχείς. Το βλέπεις· η μεγάλη η έξαψις επέρασε. Πλην κίνδυνος θα είναι 'ς την περασμένην του ζωήν να στρέψωμεν τον νουν του. Να έμβη μέσα κάμε τον. Και ως 'που να συνέλθη όλως διόλου, πρόσεχε, ατάραχος να μένη.

ΚΟΡΔ. Αν αγαπάς, αυθέντα μου, περιπατείς ολίγον;

ΛΗΡ Να μη με συνερίζεσαι. Λησμόνει και συγχώρει. Συγχώρει. Είμαι γέροντας και ξαναμωραμένος.

(Εξέρχονται ο ΛΗΡ, η ΚΟΡΔΗΛΙΑ, ο ΙΑΤΡΟΣ και η συνοδεία).

ΑΞΙΩΜ. Αλήθεια εσκοτώθηκεν ο δουξ της Κορνουάλλης;

ΚΕΝΤ Αλήθεια, ω αυθέντα μου.

ΑΞΙΩΜ. Και τα στρατεύματά του ποιον έχουν τώρα στρατηγόν;

ΚΕΝΤ Τον νόθον υιόν του Γλόστερ,

ΑΞΙΩΜ. Και ο εξόριστός του υιός, ο Έδγαρ, είναι λέγουν 'ς την Γερμανίαν με τον Κεντ.

ΚΕΝΤ Πλην άλλοι λέγουν άλλα. Καιρός να οπλιζώμεθα. Όπου κι' αν είναι φθάνουν τα εχθρικά στρατεύματα.

ΑΞΙΩΜ. Ως φαίνεται, θα γίνη αιματηρός ο πόλεμος. — Ώρα καλή, αυθέντα.

(Απέρχεται).

ΚΕΝΤ Ή θ' αποτύχω σήμερον ή γίνοντ' οι σκοποί μου! Της μάχης τ' αποτέλεσμα θα το αποφασίσω.

(Εξέρχεται).

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Το αγγλικόν στρατόπεδον παρά το Δούβρον. (Εισέρχονται μετά τυμπάνων και σημαιών αναπεπταμένων ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ, η ΡΕΓΑΝΗ, αξιωματικοί, στρατιώται κλπ.)

ΕΔΜ. (προς αξιωματικών). Μάθε, αν είναι σταθερός ο δούκας 'ς τους σκοπούς του ή έχη πάλιν όρεξιν την γνώμην του ν' αλλάξη; Είναι γεμάτος δισταγμούς κι' αλλάζει κάθε ώραν! Επιθυμώ απόκρισιν οριστικήν να φέρης.

(Εξέρχεται ο αξιωματικός).

ΡΕΓ. Βεβαίως κάτι έπαθε 'ς τον δρόμον ο Οσβάλδος.

ΕΔΜ. Κ' εγώ το υποπτεύομαι.

ΡΕΓ. Εδμόνδ' αγαπητέ μου, τι δι εσένα μελετώ να κάμω, το γνωρίζεις. 'Πε μου...αλλά ειλικρινώς, — ευτέ μου την αλήθειαν... Την αδελφήν μου αγαπάς;

ΕΔΜ. Την αγαπώ — εντίμως.

ΡΕΓ. Εκείνη σ' έδειξ' έρωτα ποτέ;

ΕΔΜ Τι υποψία!

ΡΕΓ. Σχέσιν δεν έλαβες μ' αυτήν ερωτικήν;

ΕΔΜ. Ποτέ μου!

ΡΕΓ. Ω, την μισώ! Αν μ' αγαπάς, Εδμόνδε, μη την βλέπεις!

ΕΔΜ. Μη έχεις φόβον! Έρχονται ο άνδρας της κ' εκείνη.

(Εισέρχονται ο ΔΟΥΞ της ΑΛΒΑΝΙΑΣ, η ΓΟΝΕΡΙΛΗ και στρατιώται).

ΓΟΝΕΡ. (καθ' εαυτήν). Να μη τον πάρη άνδρα της, κι' ας χάσωμεν την μάχην!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Αγαπητή μας αδελφή, μετά χαράς σε βλέπω. — Εδμόνδε, εις την κόρην του ο βασιλεύς επήγε με άλλους που απέλπισε του κράτους μας η βία. Όπου δεν είναι η τιμή δεν είμ' εγώ ανδρείος. Αν τώρα σύρω το σπαθί, τ' αποφασίζω μόνον, διότι κατεπάτησε τον τόπον μας ο Γάλλος, όχι διότι βοηθεί τον Ληρ, μαζί μ' εκείνους που είχαν ίσως δίκαιον να επαναστατήσουν.

ΕΔΜ. Λαλείς τω όντι ευγενώς!

ΡΕΓ. Προς τι αυτά τα λόγια;

ΓΟΝΕΡ. Αντισταθήτε 'ς τον εχθρόν συνενωμένοι τώρα!
Καιρός διά μαλλώματα δεν είν' αυτός!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ελάτε
ν' αποφασίσωμεν λοιπόν το σχέδιον της μάχης.

ΕΔΜ. Εις την σκηνήν σου έρχομαι αμέσως.

ΡΕΓ. Αδελφή μου, έλα και συ.

ΓΟΝΕΡ. Δεν ημπορώ.

ΡΕΓ. Σε έχομεν ανάγκην. Έλα και συ, παρακαλώ.

ΓΟΝΕΡ. (καθ' εαυτήν). (Ω, ω! Καταλαμβάνω το αίνιγμα). Σ' ακολουθώ.

Ενώ επείγονται πάντες, εισέρχεται Ο ΕΔΓΑΡ μετημφιεσμένος.

ΕΔΓΑΡ (προς τον δούκα). Αν συγχωρής, αυθέντα ένα πτωχόν να σου επιτή δυο λόγια, άκουσέ με.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Έρχομ' ευθύς.

(Προς τον ΕΔΓΑΡ).

Τι θα μου πης;

(Εξέρχονται ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ, η ΡΕΓΑΝΗ και η ΓΟΝΕΡΙΛΗ).

ΕΔΓΑΡ Προτού αρχίση η μάχη το γράμμα τούτο άνοιξε. Αν τύχη και νικήσης, προσκάλεσε με σάλπιγγα αυτόν, που σου το δίδει. Όσον κι' αν φαίνωμαι άθλιος, έχω να φέρω ένα (53) που όσα μαρτυρούντ' εδώ θα τα υποστηρίξη! Αν νικηθής, τετέλεσται το έργον σου 'ς τον κόσμον, και παύει κάθε βάσανον. Η Τύχη βοηθός σου!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Να το διαβάσω πρόσμενε.

ΕΔΓΑΡ Μου είν' εμποδισμένον. Όταν θα έλθη ο καιρός, οι κήρυκες ας κράξουν και τότε πάλιν θα με ιδής.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Λοιπόν, ώρα καλή σου. Θα το ιδώ το γράμμα σου.

(Απέρχεται ο ΕΔΓΑΡ).

ΕΔΜ. (επανερχόμενος). Εφάνησαν οι Γάλλοι. Παράταξε το στράτευμα. Ιδού, εδώ θα εύρης πληροφορίας ακριβείς, πόση είν' η δύναμεις των.

(Τω εγχειρίζει έγγραφον).

Αλλά να μην αργοπορήσ. Το πράγμα θέλει βίαν.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Θα μ' εύρη η ώρα έτοιμον.

(Εξέρχεται).

ΕΔΜ. Ωρκίσθηκα αγάπην

και εις τας δύο αδελφάς. Η μια μισεί την άλλην,
καθώς μισεί την όχεντραν ο φιδοδαγκαμένος.
Ποίαν να πάρω; και τας δυο; την μίαν; ή καμμίαν;
Ούτε την μίαν να χαρώ 'μπορώ ούτε την άλλην,
ενόσω ζουν κ' αι δύο των. Την χήραν εάν πάρω,
η άλλη απ' την ζήλειαν της έξω φρενών θα γίνη.
Αλλά μ' αυτήν δεν ημπορώ να κάμω τους σκοπούς μου
ενόσω ζη ο άνδρας της· κι' ως που να γίνη η μάχη
εκείνος μου χρειάζεται. Όταν θα τελειώση,
εάν αυτή επιθυμή, ας εύρη και τον τρόπον
να τον ξεκάμη μόνη της, Αλλ' ως προς τον σκοπόν του
να δείξη έλεος 'ς τον Ληρ και εις την Κορδηλίαν,
ας έλθη η νίκη, και αυτούς 'ς το χέρι ας τους έχω,
και δεν αφίνω να ιδούν εγώ το έλεός του!

(Εξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Πεδίον μεταξύ των δύο στρατοπέδων. (Σάλπιγγες έξωθεν. Διαβαίνουν επί της σκηνης ο
ΛΗΡ και η ΚΟΡΔΗΛΙΑ επί κεφαλής των δυνάμεων αυτών μετά τυμπάνων κτλ.).
(Εισέρχονται ο ΓΛΟΣΤΕΡ και ο ΕΔΓΑΡ).

ΕΔΓΑΡ Εδώ, πατέρα, 'ς την σκιάν εδώ φιλοξενήσου του δένδρου τούτου. Εύχου δε 'ς το δίκαιον την
νίκην! Αν επιστρέψω ζωντανός, θα σε παρηγορήσω.

ΓΛΟΣΤ. Να σ' ευλογήσουν οι θεοί!

(Εξέρχεται ο ΕΔΓΑΡ). (Σάλπιγγες. Ακούεται μακρόθεν υποχώρησις στρατού).

ΕΔΓΑΡ (επανερχόμενος). Καλέ μου γέρε, φύγε! Δος μου το χέρι σου! Ο Ληρ κατεστραμμένος είναι! Κ'
εκείνος και η κόρη του αιχμάλωτοι κ' οι δύο.! Ω! σήκω, dos το χέρι σου!

ΓΛΟΣΤ. Όχι. Εδώ θα μείνω. Μήπως κ' εδώ δεν ημπορεί κανένας να σαπίση;

ΕΔΓ. Ο νους σου πάλιν ς' το κακόν! Τ' ανθρώπου χρέος είναι μ' υπομονήν από την γην να φεύγη, όπως
ήλθε, — αρκεί να ήλθ' η ώρα του!

ΓΛΩΣΣ. Και τούτο είν' αλήθεια!

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Το βρεττανικόν στρατόπεδον παρά το Δούβρον). (Εισέρχονται εν θριάμβω μετά τυμπάνων και σημαιών ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ, ο ΛΗΡ και η ΚΟΡΔΗΛΙΑ αιχμάλωτοι, αξιωματικοί, στρατιώται κτλ.).

ΕΔΜ. (προς αξιωματικόν). Τους αιχμαλώτους πάρετε. 'Σ την φυλακὴν ας μένουν, ως που να γίνη φανερόν το θέλημα εκείνων, απ' τους οποίους κρέματα η τύχη των.

ΚΟΡΔ Οι πρώτοι

δεν ἤμεθα, που ἄδικα η τύχη κατατρέχει.
Εσένα μόνον, βασιλέα κακότυχε, λυπούμαι,
ειδέ τα συννεφιάσματα της τύχης τ' αψηφούσα!
Θέλεις ταις κόραις σου να ιδῆς;

ΛΗΡ Α, όχι! όχι! όχι!

Έλα, πηγαίνωμεν μαζί. 'Σ την φυλακὴν κλεισμένοι,
'σάν δυο πουλάκια ς' το κλουβί, κ' οι δυο θα κελαδούμεν
κι' αν την ευχήν μου με ζητήs, εγώ θα γονατίζω
να σου ζητώ συγχώρησιν. Με προσευχαίς, τραγούδια,
με παραμύθια, την ζωήν εκεί θα την περνούμεν.
Ταις πεταλούδαις ταις χρυσαίς θα βλέπωμεν με γέλια,
και θα μας φέρνουν οι πτωχοί των παλατιών ειδήσεις,
και 'μείς οι δυο με τους πτωχούς θα πιάνωμεν τα λόγια,
ποιος πέφτει; ποιος υψώνεται; ποιος χάνει; ποιος
[κερδίζει;

Κ' εκείθεν το μυστήριον θα βλέπωμεν του βίου,
'σάν να μας είχαν οι θεοί βαλμένους κατασκόπους·
κ' εμπρός μας θα παρέρχονται κοπάδια οι μεγάλοι,
που καθ' αλλαξοφεγγαριά θ' αναιβοκαταιβάζη.

ΕΔΜ. (προς αξιωματικόν). Πηγαίνετέ τους!

ΛΗΡ. Οι θεοί εις μιαν θυσίαν τόσην σκορπίζουν με το χέρι των θυμίαμα, παιδί μου! Σε ξαναέχω, κόρη μου; Διά να μας χωρίσουν τον κεραυνόν εξ ουρανού αν ημπορούν ας φέρουν! Ω, στέγνωσε τα 'μάτια σου! — Η λώβα να τους φάγη και κρέατα και κόκκαλα, να τους ψοφήση η πείνα, πριν τρέξουν εξ αιτίας των τα δάκρυά μας!... Έλα!

(Απέρχονται Ο ΛΗΡ και η ΚΟΡΔΗΛΙΑ φρουρούμενοι.)

ΕΔΜ. (προς αξιωματικόν). Άκουσ' εμένα. Το χαρτί σπού σου δίδω πάρε και φύλαξέ το. Πήγαινε 'ς την φυλακὴν μαζί των. Ένα βαθμόν σ' ανύψωσα. Κάμε αυτό που γράφω, κι' ο δρόμος είναι ανοικτός της

δόξης και του πλούτου. Μάθ' ότι πρέπει ο καθείς να είναι του καιρού του. Ευαισθησία και σπαθί, δεν συμφωνούν διόλου! Αλλά δεν θέλω δισταγμούς· 'πέ ότι θα το κάμης, ή αν δεν θέλεις, ζήτησε την τύχην μ' άλλον τρόπον.

ΑΞΙΩΜ. Το κάμνω.

ΕΔΜ. Πήγαινε λοιπόν, κι' αφού το κάμης, λέγε πως έγινε η τύχη σου. Πλην μην αργοπορήσης! Ακούεις; Κάμε κάθε τι καθώς σου παραγγέλλω.

ΑΞΙΩΜ. Εγώ δεν τρώγω άχυρα ούτε φορώ σαμάρι. Αν είναι πράγμα 'π' άνθρωπος το κάμνει, θα το κάμω!

(Εξέρχεται).

(Σάλπιγγες. Εισέρχονται ο ΔΟΥΞ της ΑΛΒΑΝΙΑΣ, η ΓΟΝΕΡΙΛΗ, η ΡΕΓΑΝΗ, αξιωματικοί και υπηρέται).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εδμόνδε, την ανδρείαν σου την έδειξες 'ς την μάχην, κ' η τύχη σ' εβοήθησε. Εκείνους οπού ήσαν αντίπαλοί μας σήμερα, τους έχεις αιχμαλώτους. Παράδοσέ τους εις εμέ, κ' εγώ θ' αποφασίσω ό,τι αξίζει δι' αυτούς και ό,τι με συμφέρει.

ΕΔΜ. Έκρινα φρόνιμον τον Ληρ εις φρούριον να στείλω και να του βάλω φύλακας· διότι έχουν μάγια ο τίτλος ο βασιλικός και τα γηράματά του· αυτά τον όχλον ημπορούν να του ελκύσουν, κ' ίσως να στρέψουν εναντίον μας τα όπλα του στρατού μας. Μαζί μ' εκείνον έστειλα, διά τον ίδιον λόγον, την Κορδηλίαν. Αύριον, ή άλλοτε αν θέλεις, αποφασίζεις δι' αυτούς. Τώρα καιρός δεν είναι· Μας περιχύνει ο δρός ακόμη και το αίμα· φίλος τον φίλον έχασε· και εις την έξαψίν του κανείς τον ιερώτερον αγώνα καταράται, ενόσω είναι ζωντανή ακόμη η πληγή του. Της Κορδηλίας και του Ληρ πρέπει να γίνη η κρίσις εις τον αρμόδιον καιρόν.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Αν είναι μ' άδειάν σου. σε θεωρώ υποτελή και όχι αδελφόν μου.

ΡΕΓ. Τι είν' αυτός, από εμέ και μόνην εξαρτάται! Να ερωτήσης ήρμοζε μου φαίνεται κ' εμένα την θέλησίν μου, πριν ειπής τα λόγια όπου είπες. 'Σ το στράτευμά μου αρχηγόν τον έβαλα να είναι, τον έχω αντιπρόσωπον και τοποτηρητήν μου· να σ' ονομάση αδελφόν δικαίωμά του είναι!

ΓΟΝΕΡ. Μη τρέχης. Τον ανύψωσαν τα προτερήματά του και όχι οι τίτλοι σου.

ΡΕΓ. Εγώ τα δικαιώματά μου 'ς εκείνον τα μετέφερα, και έγινεν ο ίσος και με τους πλέον υψηλούς!

ΓΟΝΕΡ. Αυτά θα ημπορούσες να μας τα λέγης, το πολύ, εάν τον είχες άνδρα.

ΡΕΓ. Φυλάξου, τ' αναγέλασμα μη γίνη προφητεία.

ΓΟΝΕΡ. Σιγά, και αλλοιθώριζε το 'μάτι 'που σου το 'πε.

ΡΕΓ. Καλά δεν είμαι, ει δε μη, ν' αποκριθώ θα είχα, καθώς σου πρέπει! — Στρατηγέ, πάρε τους αιχμαλώτους και την κληρονομίαν μου και τα στρατεύματά μου κ' εμένα, — όλα πάρε τα, — τα πάντα ιδικά σου! Ο κόσμος όλος μάρτυς μου, Εδμόνδε, σε κηρύττω αυθέντην μου και άνδρα μου!

ΓΟΝΕΡ. Να τον χαρής ελπίζεις;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. (προς την Γονερίλην). Η άδεια δεν κρέμαται από την θέλησίν σου.

ΕΔΜ. Ούτ' από 'σένα κρέμεται.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ναι, νόθε, απ' εμένα!

ΡΕΓ. (προς τον Εδμόνδον).

Να τυμπανίσουν πρόσταξε και διαλάλησέ το,
ότι είσαι άνδρας μου!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Σιγά! Έχω κ' εγώ τον λόγον!

Εδμόνδε, είσαι ένοχος εσχάτης προδοσίας!
Σε συλλαμβάνω, — με αυτό το χρυσωμένο φίδι!

(Δεικνύων την Γονερίλην).

Παραίτησε τα σχέδια του γάμου σου, Ρεγάνη. Προς χάριν της συζύγου μου εγώ τον εμποδίζω. Τον λόγον της τον έδωκε κρυφά εις τον Εδμόνδον. Δεν συγχωρώ, ο άνδρας της εγώ, να της τον πάρης. Αν θέλης άνδρα και καλά, εμένα ερωτεύσου. Αυτός αρραβωνίσθηκε με την αρχόντισσάν μου!

ΓΟΝΕΡ. Τι κωμωδία είν' αυτή;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Φορείς σπαθί, Εδμόνδε. Ας ακουσθούν αι σάλπιγγες, και αν κανένας άλλος δεν έλθη με τα όπλα του εδώ να σ' αποδείξη ψεύτην, προδότην βδελυρόν, χίλιαις φοραίς προδότην, ιδού, εγώ σε προκαλώ.

(Τω ρίπτει το χειρόκτιόν του).

Κι' ούτε ψωμί θα φάγω εάν μ' αυτό μου το σπαθί 'ς το στήθος σου επάνω δεν σ' αποδείξω άξιον των όσων σου προσάπτω!

ΡΕΓ. Πονώ, πονώ! Είμ' άρρωστη!

ΓΟΝΕΡ. (καθ' εαυτήν). Αν άρρωστη δεν είσαι, δεν θα πιστεύσω 'ς το εξής ποτέ μου εις φαρμάκι.

ΕΔΜ. Απόκρισίς μου είν' αυτό!

(Ρίπτει κατά γης το χειρόκτιόν του).

Όποιος κι' αν είν' εκείνος, οπού προδότην με καλεί, ψεύτης αχρείος είναι! Την σάλπιγγα σημάνετε! Αντίκρυ μου ας έλθη, και εις εκείνον, κ' εις εσέ, κ' εις όποιον και αν είναι, θα δείξω με τα όπλα μου, την πίστιν, την τιμήν μου!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Πού είν' ο κήρυξ;

ΕΔΜ. Κράξετε τον κήρυκα! Ας έλθη!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εις άλλο τι μη στηριχθής παρά εις το σπαθί σου. Τους στρατιώτας σου εγώ τους είχα

συναθροίσει κ' εγώ σου τους απέλυσα!

ΡΕΓ. Ω! δεν αντέχω πλέον

(Εισέρχεται ο ΚΗΡΥΞ).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. (δεικνύων την Ρεγάνην). Είν' άρρωστη. Πηγαίνετε μαζί της 'ς την σκηνήν μου.

(Εξέρχεται η ΡΕΓΑΝΗ στηριζομένη επί αξιωματικών). (Προς τον κήρυκα).

Την σάλπιγγά σου σήμανε, κ' ανάγνωσέ το τούτο.

(Τω εγχειρίζει έγγραφον).

ΑΞΙΩΜ. Σαλπίσατε!

(Ηχεί η σάλπιγξ).

ΚΗΡΥΞ (αναγινώσκει).

«Εάν ευρίσκεται εις τας τάξεις του στρατού άνθρωπος
με αξίωμα και από γένος, να υποστηρίξη, ότι ο
Εδμόνδος, ο λεγόμενος Κόμης του Γλόστερ, είναι προδότης,
ας παρουσιασθή εις τον τρίτον ήχον της σάλπιγγος.
Ο Εδμόνδος είναι έτοιμος να τον αντικρύση».

ΕΔΜ. Σάλπισε!

(Πρώτον σάλπισμα).

ΚΗΡΥΞ Και πάλιν!

(Δεύτερον σάλπισμα).

ΚΗΡΥΞ Και πάλιν!

(Τρίτον σάλπισμα). (Εισέρχεται ο ΕΔΓΑΡ φέρων πανοπλίαν. Προηγείται σαλπικτής).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. (προς τον κήρυκα). Ερώτησέ τον τι ζητεί; 'ς της σάλπιγγος τον ήχον τι έρχεται;

ΚΗΡΥΞ Ποιος είσαι συ; Το γένος; Τ' όνομά σου! Και διατί ν' αποκριθής 'ς την σάλπιγγα; Τι θέλεις;

ΕΔΓΑΡ Το όνομά μου τόχασα. Μου τόφαγε το δόντι της προδοσίας, σύρριζα. Αλλ' είμαι από γένος,
όσον και ο αντίπαλος που ήλθα ν' αντικρύσω.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ποιος είναι ο αντίπαλος;

ΕΔΓΑΡ Τον Γλόστερ, τον Εδμόνδον, ποιος τον υπερασπίζεται;

ΕΔΜ. Ο ίδιος! Τι τον θέλεις;

ΕΔΓΑΡ Ξεσπάθωσε! Αν άνθρωπον αθώνον αδικήσω με όσα έχω να ειπώ, την αθωότητά σου με το σπαθί σου δείξε την! — Ιδού το ιδικόν μου. Μ' αυτό υπερασπίζομαι τους όρκους, την τιμήν μου, και την κατηγορίαν μου μ' αυτό υποστηρίζω! Ας είσαι νέος, δυνατός, ας έχης μεγαλεία, ας είν' η τύχη σου νωπή κ' η νίκη 'ς το σπαθί σου, ας έχης στήθος και καρδιάν, — ένας προδότης είσαι! Προδότης 'ς τον πατέρα σου και εις τον αδελφόν σου κ' εις τους θεούς! Και εις αυτόν τον ένδοξον τον δούκα! Από την πλέον υψηλήν της κεφαλής σου άκρην, έως την σκόνην που πατείς, αισχρός προδότης είσαι! Ειπέ μου όχι, κ' έτοιμον το χέρι μου προσμένει μ' αυτό εδώ μου το σπαθί να σ' αποδείξη ψεύτην!

ΕΔΜ. Θα ήτο πλέον τακτικόν να 'ξεύρω τόνομά σου. Αλλ' είσαι, υπερήφανος και φαίνεσαι ανδρείος και μαρτυρούν ευγένειαν οι τρόποι σου κ' η γλώσσα Δεν καταδέχομαι λοιπόν αναβολήν να φέρω, κι' ας έχω το δικαίωμα την τάξιν ν' απαιτήσω (54). 'Σ το πρόσωπόν σου την πετώ την λέξιν προδοσία, και να στραφή 'ς το στήθος σου τ' αναίσχυντόν σου ψεύδος! Τα λόγια σου επάνω μου γλιστρούν και δεν μ' εγγίζουν. Αλλ' όμως και τα λόγια σου, μαζί κ' εσένα, τώρα μ' αυτό εδώ μου το σπαθί 'ς τον δρόμον θα σας στείλω όπου δεν έχει γυρισμόν! Η σάλπιγξ ας λαλήση!

(Σάλπιγγες. Μάχονται. Πίπτει ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ελέησέ τον! Άφες τον!

ΓΟΝΕΡ. Σ' επρόδωσαν, Εδμόνδε.

Δεν είχες χρέος μ' άγνωστον εχθρόν να πολεμήσης.

Σ' εγέλασαν, σ' επρόδωσαν! Δεν είσαι νικημένος!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Κλείσε το στόμα σου εσύ, να μη σ' αποστομώσω μ' αυτό το γράμμα. — Διάβασε τα κακουργήματά σου, εσύ, που ό,τι κι' αν σου 'πώ ολίγον θα σου είναι!

(Η ΓΟΝΕΡΙΛΗ πειράται ν αρπάσῃ τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ συζύγου αὐτῆς).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Δεν θα το σχίσῃς! — Φαίνεται 'ξεύρεις τι περιέχει.

ΓΟΝΕΡ. Καὶ ἀν το 'ξεύρω, τι μ' αὐτό; 'δικός μου εἶν' ὁ Νόμος,
ὄχι 'δικός σου! Ποῖος τολμά νὰ μ' ἐγκαλέσῃ;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Φρίκη!
'Ξεύρεις τὸ γράψιμον αὐτό;

ΓΟΝΕΡ. Μὴ μ' ἐρωτάς τι 'ξεύρω.

(Εξέρχεται).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Πηγαίνετε κατόπιν τῆς, καὶ εἶν' ἀπελπισμένη. Προσέχετέ τὴν!

(Εξέρχονται ἀξιωματικοὶ τίνες).

ΕΔΜ. Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἑκάμα, πὺ εἶπες, τ' ἄλλα πολλὰ πὺ ὁ καιρὸς θα ξεσκεπάσῃ μόνος, πολλὰ, πολλὰ!
Επέρασαν, κ' ἐγὼ περνῶ μαζί τῶν. Πλην συ, οποῦ μ' ἐνίκησες, εἰπέ μου ποῖος εἶσαι; Ἀν ευγενῆς, σε συγχωρῶ.

ΕΔΓΑΡ Ὁ ἓνας μας τὸν ἄλλον ἀς συγχωρήσῃ! Ἀπὸ σε κατώτερος δὲν εἶμαι. Ἀν εἶμαι δὲ καλλίτερος, αὐξάνει τ' ἀδικόν σου. Υἱὸς τοῦ πατρός σου εἰμ' ἐγὼ, καὶ τῶνομά μου Ἐδγάρ. Δίκαια κρίνουν οἱ θεοί!
Αὐτοὶ τὴν ἀνομίαν τὴν κάμνουν ἐργαλειὸν τῶν τὸν πταίστην νὰ παιδεύσουν. 'Σ τὸ σκότος ὁ πατέρας μου σ' ἐγέννησεν ἀνόμως, καὶ ἔχασ' ἐξ αἰτίας σου τὸ φῶς!

ΕΔΜ. Ἀλήθεια λέγεις! Ἐγὼν' ὁ κύκλος τοῦ τροχοῦ ολόκληρος, — κ' ἰδοῦ με!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. (πρὸς τὸν Ἐδγάρ). Μ' ἐφάνῃ ἡ παρουσία σου ὡσάν νὰ προφητεύῃ ευγένειαν βασιλικήν! Νὰ σ' ἀγκαλιάσω ἔλα! — Νὰ μου ραγίσῃ τὴν καρδιάν ἡ λύπη, ἀν ποτέ μου ἢ τοῦ πατρός σου ὁ ἐχθρὸς ἢ ὁ δικός σου ἤμουν! —

ΕΔΓΑΡ Το 'ξεύρω, ὦ αὐθέντα μου.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Πὺ εἶχες καταφύγει; Ποῖος σ' ἐκρῦψε; Πῶς ἐμάθες τὰ πάθη τοῦ πατρός σου;

ΕΔΓΑΡ Τα εἶδα με τὰ 'μάτια μου, — συνέπασχα μαζί τοῦ! 'Σ ὀλίγα λόγια νὰ σου 'πῶ, αὐθέντα, τὰ δεινὰ μου καὶ τὴν καρδιάν μου ὕστερα ἀς τὴν ραγίσῃ ἡ λύπη! Ἡ φοβερὰ προκήρυξις μ' ἠνάγκασε νὰ φύγω με τὴν ἐλπίδα νὰ σωθῶ...! (Ὡ! τῆς ζωῆς ἡ γλύκα! Μας εἶναι προτιμότερον κάθε στιγμὴν καὶ ὥραν νὰ μας σκοτώνῃ ζωντανούς ὁ πόνος τοῦ θανάτου, παρὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς διὰ μίας νὰ ἔλθῃ!) Τρελλὸς ζητιάνος ἐγίνα, ἐφόρεσα κουρέλια, κατήντησα καὶ τῶν σκυλιῶν περιέγελως νὰ γίνω! Καὶ τότε, τὸν πατέρα μου ἀπήντησα 'ς τοὺς δρόμους μ' αἱματωμένα τῶν 'ματιῶν τὰ δύο δακτυλίδια καὶ δίχως τὰ διαμάντια τῶν. Μ' ἐπῆρε ὁδηγόν τοῦ, 'ψωμοζητούσα δι' αὐτόν, τοῦ ἔδειχνα τὸν δρόμον, ἀπ' τὴν ἀπελπισίαν τοῦ τὸν ἔσωσα — ἀλλ' ὅμως δὲν ἐφανέρωσα ποτέ (τι λάθος!) ποῖος εἶμαι, ὡς τώρα πὺ ὠπλίσθηκα νὰ ἔλθω 'ς τὸν ἀγῶνα, ἀν ὄχι με πεποίθῃσιν, μ' ἐλπίδα νὰ νικήσω. Εζήτησα νὰ μ' ευχηθῇ, κ' ἀπ' τὴν ἀρχὴν 'ς τὸ τέλος τὰ ὅσα ἐδοκίμασα κ' ὑπέφερα τοῦ εἶπα. Ἀλλ' ἡ σχισμένη τοῦ καρδιά 'ς τὸν κλονισμόν τὸν τόσον ν' ἀνθέξῃ δὲν ἠμπόρεσε. Τὴν δύναμιν δὲν εἶχε ν' ἀντισταθῇ 'ς τὴν σύγκρουσιν τόσης χαρὰς καὶ λύπης, καὶ μ' ἓνα

χαμογέλασμα εβγήκε η ψυχή του.

ΕΔΜ. Τα λόγια σου με συγκινούν, κ' ίσως καρποφορήσουν.

Εξακολούθει. Φαίνεσαι κι' άλλα να 'πής πώς έχεις.

ΔΟΥΞ. ΑΛΒ. Και άλλα πλέον θλιβερά αν έχεις, μη τα λέγεις.

Τα όσα είπες μ' έκαμαν να λυώσω απ' την λύπην.

ΕΔΓΑΡ Αυτά τω όντι φαίνονται ο κολοφών της λύπης εις όποιον πράγματα πικρά δεν αγαπά ν' ακούη. Αλλ' έχω κι' άλλα να ειπώ διότι κι' άλλη πίκρα ήλθε ν' αυξήση το κακόν και να το κορυφώση. Ενώ 'θρηνούσα κ' έκλαια, εμβαίνει μέσα ένας, που άθλιον μ' εγνώρισε και καταφρονημένον κι' ως τότε με απέφευγε με φρίκην. Όταν είδε ποιος είμαι, και τι βάσανα υπέφερα και λύπαις, 'ς την αγκαλιάν μου χύνεται και ταις φωναίς αρχίζει, ωσάν να θέλη με φωναίς τους ουρανούς ν' ανοίξη, και πέφτει 'ς τον πατέρα μου επάνω, και μου λέγει τα όσα εδοκίμασεν ο Ληρ, κι' αυτός μαζί του, οπού δεν ήκουσεν αυτί ακόμη τέτοια πάθη! Και όσον μου τα έλεγε τον έσφιγγε η λύπη και της ζωής του αι χορδαίς επήγαιναν να σπάσουν. Αλλά η σάλπιγξ δυο φοραίς εσήμανε, και τότε έφυγα και τον άφησα ωσάν νεκρόν.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ποιος ήτο;

ΕΔΓΑΡ Ήτον ο Κεντ, ο δυστυχής εξόριστος, αυθέντα! Αγνώριστος τα βήματα του Ληρ ακολουθούσε και τον εδούλευε πιστά χειρότερ' από σκλάβος!

(Εισέρχεται δρομαίος ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ, κρατών μάχαιραν αιματωμένην).

ΑΞΙΩΜ. Βοήθεια! Βοήθεια!

ΕΔΓΑΡ Τι θέλεις;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τι συνέβη;

ΕΔΓΑΡ Τι είν' η μάχαιρα αυτή η αιματοβαμμένη;

ΑΞΙΩΜ. Αχνίζει! Είν' ολόξεστη! Απ' την καρδιά της 'βγήκε! Απέθανε!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ποιος πέθανε, ω άνθρωπε! Ομίλει!

ΑΞΙΩΜ. Απέθαν' η γυναίκα σου, αφού την αδελφήν της την εφαρμάκευσε! Αυτή μόνη της μου το είπε.

ΕΔΜ. Και εις τας δύο των εγώ υποσχεμένος ήμουν.
Και των τριών μας γίνονται διά μιας οι γάμοι!

ΕΔΓΑΡ Ιδού ο Κεντ!

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ή ζωντανά ή και αποθαμένα, τα σώματά των και των δυο εμπρός μας φέρετέ τα. Η τιμωρία των θεών αυτή εμπνέει φρίκην, αλλ' όχι έλεος!

(Εισέρχεται ο KENT).

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ω Κεντ! Σὺ εἶσαι; — Καθὼς πρέπει
αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ καιρὸς νὰ σε φιλοφρονήσω.

KENT Ἐρχομ' ἐδὼ νὰ ευχηθῶ καὶ νὰ καλονυκτίσω
τον Ληρ, τὸν βασιλέα μου, διὰ παντός! — Πού εἶναι;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Ω! τοῦτο πὼς μας ἐφυγεν ἀπὸ τὸν νουν! —
[Εδμόνδε,
λέγε, πού εἶν' ὁ βασιλεύς; πού εἶν' ἡ Κορδηλία;

(Φέρονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰ πτώματα τῆς ΡΕΓΑΝΗΣ καὶ τῆς ΓΟΝΕΡΙΛΗΣ)

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Βλέπεις τὸ θέαμα αὐτό, ὦ Κεντ!

KENT Ω! πὼς συνέβη;

ΕΔΜ. Καὶ ὅμως ἀγαπήθηκε 'ς τὸν κόσμον ὁ Εδμόνδος! Ἡ μία ἐφαρμάκευσε τὴν ἄλλην δι' ἐμένα, καὶ
μόνη τῆς σκοτώθηκε κατόπιν.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Εἶν' ἀλήθεια! Τὰ πρόσωπά των κρύψετε.

ΕΔΜ. Ψυχομαχῶ... θα κάμω κ' ἓνα καλόν, 'ς τῆς φύσεως τὸ πείσμα τῆς κακῆς μου. 'Σ τὸ φρούριον
πηγαίνετε, ἀμέσως, μὴν ἀργεῖτε! Ἐχὼ δοσμένην προσταγὴν τὸν Ληρ, τὴν Κορδηλίαν νὰ τοὺς
φονεύσουν! Τρέξτε! Εὐθύς! Προφθάσετέ τοὺς.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τρέξετ' εὐθύς! Ω! Τρέξτε!

ΕΔΓΑΡ Ποιὸς εἶν' ὁ δεσμοφύλαξ; Σημάδι ὅτι ἀναιρεῖς τὴν προσταγὴν σου δὸς μου!

ΕΔΜ. Νὰ τὸ σπαθί μου, πάρε τὸ καὶ δὸς το.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τρέξε, τρέξε!

(Εξέρχεται δρομαῖος ὁ ΕΔΓΑΡ).

ΕΔΜ. Τῆς γυναικὸς σου προσταγὴν καὶ ἰδικὴν μουν ἔχουν νὰ πνίξουν μέσ' 'ς τὴν φυλακὴν ἐκεῖ τὴν
Κορδηλίαν, καὶ νὰ κηρύξουν ἔπειτα πὼς μόνη τῆς ἐπνίγη εἰς τὴν ἀπελπισίαν τῆς.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Θεοί, φυλάξετέ τὴν! Σηκώσετέ τὸν ἀπ' ἐδῶ.

(Σύρεται ὁ ΕΔΜΟΝΔΟΣ ὑπὸ στρατιωτῶν ἔξω τῆς σκηνῆς). (Εἰσέρχεται ὁ ΛΗΡ, φέρων εἰς
τὰς ἀγκάλας τοῦ νεκρὰν τὴν ΚΟΡΔΗΛΙΑΝ. Ἐπονται ὁ ΕΔΓΑΡ καὶ ἔτεροι).

ΛΗΡ Βογκάτε! Ω! Βογκάτε! βογκάτε! Εἰσθε ὅλοι σας πλασμένοι ἀπὸ πέτραις! Ἀς εἶχα 'γὼ τὰ 'μάτια σας,
ἀς εἶχα τὴν φωνὴν σας, κ' ἐρράγιζα τοὺς οὐρανοὺς! — Ω! Εἶν' ἀποθαμένη! 'Ξεύρω ποῖος εἶναι ζωντανός,
καὶ ποῖος ἀποθαμένος. Νεκρά 'σάν χῶμα εἶν' αὐτή! — Καθρέπτῃν φέρετέ μου. Ἐάν θολώσῃ τὸ υαλί ἀπ'
τὴν ἀναπνοὴν τῆς, τότε σημαίνει ὅτι ζῇ! (55)

KENT Αὐτὸ ἐδῶ μὴν εἶναι τοῦ κόσμου ἡ συντέλεια;

ΕΔΓΑΡ Ή φοβερὰ εικὼν της;

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Πέσε καλλίτερα 'ς την γην, ω Ληρ, και αναπαύσου! (56)

ΛΗΡ Ἰδού, σαλεύει το πτερό! Σαλεύει! Ζη ἀκόμη!... Ω! Ἀν ἐζούσ' ἀληθινά,... θα ἦτον εὐτυχία που ὅσαις κι' ἂν υπέφερα πίκραις ταις ξεπληρώνει.

ΚΕΝΤ (γονατίζων παρ' αὐτῷ). Αὐθέντα μου ἀγαπητέ.

ΛΗΡ Παρακαλῶ να φύγης!

ΕΔΓΑΡ Εἶναι ο φίλος σου, ο Κεντ.

ΛΗΡ Κατάρρα να σας εὖρη

Προδόται εἰσθε ὅλοι σας! Εἰσθ' ὅλοι δολοφόνοι!
Ίσως μου ἦτο δυνατόν να την γλυτώσω! Τώρα,
την ἔχασα διὰ παντός! Ω Κορδηλία, στάσου,
μη φεύγεις, Κορδηλία μου, ἀκόμη... Α! Τι λέγεις...
Ἦτον γλυκειά, ἦτον σεμνή και ἡσυχὴ ἡ φωνή της,
και εἶναι τούτο στολισμός μεγάλος 'ς την γυναῖκα!...
Εκείνον οπού σ' ἐπνιξε του πῆρα την ζωὴν του!

ΑΞΙΩΜ. Ἀλήθεια. Τον ἐφόνευσε;

ΛΗΡ Δεν εἶν' ἀλήθεια; Πε το! Ἦτον καιρός που ἐφθανε το κοπτερόν σπαθί μου να κάμη ὅλους να πηδούν! Πλην τώρα εἶμαι γέρος, κι' αὐτὰ ἐδῶ τα βάσανα μ' ἀφάνισαν...

(Προς τον Κεντ).

Ποιος εἶσαι; Τα 'μάτια μου ἐχάλασαν. — Τώρα σου λέγω — τώρα...

ΚΕΝΤ Ἀν ἡμπορή να καυχηθῇ ἡ Τύχη διὰ δύο 'π' ἀγάπησε κ' ἐμίσησεν εἰς ἄκρον, να ο ἓνας!

ΛΗΡ Εἶναι τα 'μάτια μου θολά. Ο Κεντ ἐσύ δεν εἶσαι;

ΚΕΝΤ Ο Κεντ, αὐθέντα μου, ο Κεντ, ο δούλος ο πιστός σου. Κι' ο δούλος σου ο Κάιος πού εἶναι; (57)

ΛΗΡ Ω! Εκείνος,

ἦτο καλός! Αὐτό 'μπορώ να το εἰπῶ, ἀλήθεια!
Εἶχε το χέρι του βαρὺ και γρήγορα 'κτυπούσε.
Ἀπέθανε κ' ἐσάπισε.

ΚΕΝΤ Εγώ, αὐθέντα, ἤμουν. Εγώ...

ΛΗΡ Αὐτό θα το ἰδῶ ἀμέσως.

ΚΕΝΤ Εγώ εἶμαι,

που τ' ἀτυχά σου ρήματα παντού ἀκολουθούσα,
αφού σε κατεπλάκωσε ἡ συμφορὰ κ' ἡ πίκρα.

ΛΗΡ Καλώς μας ώρισες λοιπόν.

KENT Όχι καλώς, διότι εδώ είν' όλα θλιβερά και σκοτεινά και μαύρα. Αι δύο άλλαις κόραις σου επρόλαβαν την Μοίραν, κι' απέθαναν ελεεινά.

ΛΗΡ Αυτό κ' εγώ νομίζω.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Δεν 'ξεύρει τι του γίνεται. Εις μάτην του μιλούμεν.

ΕΔΓΑΡ Εις μάτην! Ναι!

(Εισέρχεται ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ).

ΑΞΙΩΜ. Απέθανε, αυθέντα, ο Εδμόνδος.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Τι τούτο ως προς τα εδώ! — Ω άρχοντές μου [φίλοι, ιδού ποιος είναι ο σκοπός και η απόφασίς μου! Ό,τι μου είναι δυνατόν διά ν' ανακουφίσω αυτό μας το ερείπιον το μέγα, θα το κάμω. Ενόσω ζη, 'ς τα χέρια του και πάλιν επιστρέφω την εξουσίαν, — και εις σας τα δικαιώματά σας με πρόσθετα προνόμια. Αλλ' ό,τι και αν κάμω, θα είναι ολιγώτερον απ' ό,τι σας αξίζει, θ' ανταμειφθούν οι φίλοι μας και οι εχθροί μας όλοι θα λάβουν τα επίχειρα των έργων των... Ιδέτε, ιδέτε!

ΛΗΡ Μου τον έπνιξαν και τον πτωχόν τρελλόν μου...(58) Όχι· δεν είναι ζωντανή! — Ω! Πώς ζωήν να έχη το άλογον, ο ποντικός, και όμως να μην έχης αναπνοήν εσύ; Εσύ οπίσω δεν θα έλθης ποτέ, ποτέ, ποτέ, ποτέ... 'Ξεκούμπωσέ με, (59) παρακαλώ... Ευχαριστώ... Αυτό εδώ το βλέπεις; Ιδέ! Τα χείλη της ιδέ... Κύτταξ' εδώ... Ιδέ την...

(Αποθνήσκει).

ΕΔΓΑΡ Λιγοθυμά! Αυθέντα μου! Αυθέντα!

KENT Ω καρδιά μου,
σχίσου, καρδιά μου, ράγισε!

ΕΔΓΑΡ Ω! Άνοιξε τα 'μάτια,
αυθέντα!

KENT Μη τον τυραννείς! Ας ησυχάση πλέον! Πρέπει κανείς να τον μισή διά να προσπαθήση να τον τεντώση 'ς τον σκληρόν τον φάλαγγα του βίου ακόμη περισσότερον!

ΕΔΓΑΡ Απέθανε τω όντι!

KENT Το θαύμα είναι ως εδώ, κ' εις τόσα, πώς ν' ανθέξη! Παρέζησεν. Ο Θάνατος τον είχε λησμονήσει.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Σηκώσετε τα πτώματα. — Καιρός των θρήνων
[τώρα!

'Σ το μεταξύ εσείς οι δυο, ω της ψυχής μου φίλοι,
το κράτος κυβερνήσετε το αιματοβαμμένον.

KENT Να ταξειδεύσω χρεωστώ αγύριστον ταξείδι. Με κράζει ο αυθέντης μου. Να υπακούσω πρέπει.

ΔΟΥΞ ΑΛΒ. Το βάρος ας σηκώσωμεν της λύπης κι' ας ειπούμεν τα όσα αισθανόμεθα, αν όχι όσα πρέπει. Οι γέροντες μας... τα πολλά τα έπαθαν εκείνοι. Δεν θα περάσωμεν ποτέ ημείς οι νέοι τόσα και ούτε τόσον μακρινή θα είναι η ζωή μας (60).

(Εξέρχονται πάντες, παιανίζουσης της μουσικής νεκρώσιμον ήχον).

ΤΕΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο Βασιλεύς Ληρ, η κατ' εξοχήν αύτη τραγωδία, ως την αποκαλεί ο Γερβίνος, εγράφη κατά το 1606 ή 1605 μ. Χ. κατά τινας. Ελήφθη δε η υπόθεσις αυτής εκ των μύθων, οίτινες κατ' εκείνο τον καιρό επιστεύοντο ως η αληθής της αρχαίας Βρεταννίας ιστορία. Ο Άγγλος χρονογράφος Geoffrey of Monmouth, όστις πρώτος αναφέρει τον μύθον του βασιλέως Ληρ και των θυγατέρων αυτού, ορίζει το οκτακοσιοστόν προ Χριστού έτος ως εποχήν, καθ' ην ούτος απέθανε. Και προ της τραγωδίας δε ταύτης του Σαισκπειρου, παρεστάθη επί της Αγγλικής σκηνης τω 1594 δράμα τι, υπό ετέρου δραματουργού ποιηθέν και την αυτήν πραγματευόμενον υπόθεσιν. Επί των πηγών τούτων στηριζόμενος έγραψεν ο ποιητής το δραματικόν τούτο αριστούργημα, το παθητικώτερον των δραμάτων αυτού.

Η εξελληνισις του ονόματος του πολυπαθούς βασιλέως ίσως δεν επιδοκιμασθή παρά τινων των αναγνωστών μου. Αλλά διά του ακλίτου τούτου μονοσυλλάβου, Ληρ, διατηρείται η προφορά του αγγλικού ονόματος Lear, ακριβέστερον ή αν έγραφον Λέαρ. Ίσως ήθελόν τινες θεωρήσει ως ορθότεραν την γραφήν Λειρ, καθόσον μάλιστα και ο προγενέστερος του Σαικσπειρου δραματουργός έγραφε διά του ει το όνομα, King Lear. Αλλ' είθε η καιριωτέρα της μεταφράσεώς μου έλλειψις να είναι η σόλοικος του Ληρ γραφή.

2. Παραπέμπω τους θέλοντας εκ των αναγνωστών μου να παραβάλωσι την μετάφρασιν προς το κείμενον εις την υπ' αριθμόν 4 σημείωσιν της τραγωδίας «ο Ρωμαίος και η Ιουλιέτα ».

3. Ο Κεντ και ο Γλόστερ, ως υποδεικνύεται εκ του διαλόγου αυτών, ήσαν ήδη εν γνώσει της περί διανομής του κράτους αποφάσεως του βασιλέως, αλλ' ηγνόουν ότι οι μυστικοί αυτού σκοποί ήσαν να κανονίση την διανομήν αναλόγως των προς αυτόν αισθημάτων των τριών θυγατέρων του.

4. Οι χρονογράφοι του μεσαιώνος ωνόμαζον την Σκωτίαν Αλβανίαν, Albania, Albany. Μολονότι το τοιούτον ενδέχεται να επιφέρη σύγχυσίν τινα ιδεών εις τον Έλληνα αναγνώστην, ενόμισα ορθόν να μένη ανέπαφος ο τίτλος του γαμβρού του Ληρ.

5. Αι επικλήσεις αύται και οι όρκοι του Κεντ μαρτυρούσιν ευθύς εξ υπαρχής, ότι τα του Ληρ διαδραματίζονται εν εποχή ειδωλολατρείας, προ της εγκαθιδρύσεως του Χριστιανισμού εν τη Μεγάλη Βρεττανία. «Ούτω, λέγει ο Γερβίνος, και οι αρχαίοι ποιηταί ανεζήτουν συννήθως την υπόθεσιν των τραγωδιών αυτών εν τη προ του εκπολιτισμού εποχή, εν τοις προ των τρωικών μύθοις. Τα φρικώδη συμβεβηκότα της γενεάς του Λαΐου ή της του Ταντάλου ήσαν αι πηγαί, αι αφθονωτέραν δίδουσαι

τροφήν εις την αρχαίαν τραγωδίαν. Μεταφερόμενοι εις απομεμακρυσμένας τοιαύτας εποχάς, βλέπομεν μεθ' ηδονής παριστάμενα ενώπιον ημών τα ηρωικά εκείνα γεγονότα, τα παθήματα των αδαμάστων εκείνων ανδρών, των Τιτάνων εκείνων και ημιθέων. Η δ' υπερβολή της σκληρότητας γίνεται ήττον επαισθητή εις ημάς, αναλογιζομένους λεληθότως πως, ότι οι άνθρωποι είχαν τότε και δυνάμεις μεγαλειτέρας, όπως υποφέρωσι καρτερικώτερον τα δεινά και τα παθήματα εκείνα. Αλλ' ουδ' επηρεαζόμεθα υπό της ιδέας, ότι άνθρωποι τοιούτοι δεν ήτο δυνατόν να υπάρξωσι, καθ'ό πάντη δήθεν διάφοροι της γνωστής και συνήθους ημίν φύσεως του ανθρώπου. Διότι εξ αυθεντικών πηγών γνωρίζομεν ότι κατά τους Μεροβιγγινούς, φέρ' ειπείν, χρόνους ή τους Βουργουνδικούς υπήρξαν αληθώς άνθρωποι τοιούτοι, ότι γεγονότα φρικώδη, όσον και τα της οικογενείας του Ληρ, διεδραματίζοντο επί αιώνας εν τω μέσω χριστιανικών φυλών ώστε δεν ήσαν εξ ανάγκης μυθώδη και πλαστά και τα εν τη αρχαία τραγωδία εγκλήματα των Τανταλιδών. Εις τοιαύτας εποχάς μεταφέρει ημάς ο Σαικσπείρος διά της τραγικωτέρας ταύτης των τραγωδιών αυτού, ουδαμού δ' ίσως ανέδειξε πλειότερον το έμφυτον μεγαλείον και το διορατικόν της διανοίας αυτού ή εις ταύτην την ευφυεστέραν και τολμηροτέραν των ποιητικών αυτού επινοήσεων... Ο θεατής οφείλει ευθύς και εξ υπαρχής να εννοήση ότι εις τοιαύτην εποχήν μεταφερόμεθα. Ο Tieck εθεώρει ως ουδαμώς ουσιώδες το ζήτημα της ενδυμασίας των ηθοποιών κατά την παράστασιν της τραγωδίας ταύτης. Αλλά βεβαίως ως προς τούτο έσφαλεν. Αν θέσωμεν τον Ληρ επί της σκηνης εν τω μέσω μεσαιωνικών οικοδομών και πλουσιών επίπλων και των χαριέντων ενδυμάτων της υποτικής Ισπανίας, καταστρέφομεν διά μιας το πιθανόν του δράματος. Απ' εναντίας, εάν έχωμεν στενόχωρα δωμάτια αρχαϊκού αρχιτεκτονικής ρυθμού, και χώραν αγρίαν και άδενδρον, και ενδύματα φέροντα σύμμικτόν τινα τύπον Γοτθικής απλότητος και βαρβαρικής πολυτελείας, προετοιμαζόμενα διά των τοιούτων εντυπώσεων, όπως εννοήσωμεν καλλίτερον τον χαρακτήρα και την φύσιν των διαδραματιζομένων προσώπων» (Gervinus, Shakespeare Commentaries).

Περί του εν τη προκειμένη τραγωδία υφισταμένου ιστορικού στοιχείου παραθέτω το εξής χωρίον εξ αξιολόγου διατριβής, δημοσιευθείσης υπό του «J. W. Hales εν τω αγγλικώ περιοδικώ *Fortnightly Review* κατά Ιανουάριον του 1875 έτους.

«Μη λησμονώμεν ότι οι σύγχρονοι του Σαικσπείρου επίστευον ότι ο βασιλεύς Ληρ υπήρξεν αληθώς. Καθ' εκάστην εποχήν επικρατούσι παραδόσεις τινές, αναξιόπιστοι μεν, αλλά θεωρούμεναι ως αληθείς, μέχρις ου η διάδοσις των γνώσεων υποσκάψη και διαλύση αυτάς. Αλλ' οφείλει πάντως να λαμβάνη ταύτας υπ' όψιν ο της ιστορίας σπουδαστής. Τοιουτοτρόπως κατ' εκείνην την εποχήν ουδαμώς ημφεσβητείτο η ύπαρξις του Ληρ, αλλά κατείχεν ούτος θέσιν εν τη σειρά των βασιλέων, οίτινες ιστορούντο ως άρξαντες εν τη Βρεττανία. Την δε θέσιν ταύτην εισέτι κατέχει εις τας δημόδεις ιστορίας, τας οποίας αναγινώσκουσιν οι κάτοικοι της Ουαλλίας (Wales)... Αλλά, εκτός τούτου, δεν ελησμόνησεν ο Σαικσπείρος και εις οποίαν ο Ληρ ανήκε φυλήν. Επρόσεχε δε ιδιαζόντως περί την απεικόνισιν των εθνικών χαρακτηριστικών των εν τοις δράμασιν αυτού προσώπων, και τούτο καταφαίνεται εις πολλά των δραμάτων αυτού, κατ' εξοχήν δε εις τον «Έμπορον της Βενετίας» (*Merchant of Venice*), ένθα δι' ανεξιτήλου γραφίδος χαρακτηρίζει τον Ιουδαίον, εις τον Ρωμαίον και την Ιουλιέταν, ένθα ζωγραφίζει το ζωηρόν και ευερέθιστον της ιταλικής ιδιοσυγκρασίας, και εις τον Οθέλλον, ένθα το κοχλάζον της Αφρικής αίμα θερμαίνει του ήρωος αυτού τας φλέβας. Ούτω και εν τω Βασιλεί Ληρ απεικονίζεται ζωηρώς της κελτικής φυλής η φύσις. Την δε φυλήν εκείνην εμελέτησεν ουχί διά των βιβλίων, αλλ' εξ ιδίας αντιλήψεως.... ιδών και εξετάσας ουχί έντυπα, αλλά τα ζώντα και δρώντα μνημεία, άτινα εξεπροσώπουν τον φυλετικόν του Κέλτου χαρακτήρα εν τη συγχρόνω τότε Μεγάλη Βρεττανία. Κατά τον 16ον αιώνα ήτο, ως και σήμερα, γνωστόν ότι οι κάτοικοι της Ουαλλίας (*Welshmen*) ήσαν οι απ' ευθείας των αρχαίων Βρεττανών έκγονοι... Εν δε τω Βασιλεί Ληρ ευρισκόμεθα εν τω μέσω της φυλής εκείνης, φυλής εξόχως ευερεθίστου». Προβαίνει δε ο συγγραφεύς εις λεπτομερή φυσιολογικήν και ψυχολογικήν μελέτην εκάστου των του δράματος κυρίων προσώπων.

6. Kill thy physician and the fee bestow upon the foul disease.

Φόνευσε τον ιατρόν σου, τα δε χρήματα, άτινα εχρεώστεις να δώσης εις εκείνον, εξόδευέ τα υποθάλπων την βρωμεράν σου ασθένειαν. Αντί να κάμνης χρήσιν του πλούτου σου, έχων πλησίον σου επί πληρωμή τον ιατρόν, όστις ηδύνατο να σε θεραπεύση, σπατάλησε αυτόν εις τρόπον, ώστε να κορύφωσης το νόσημά σου.

7. Our potency made good, take thy reward.

Τας πρώτας τέσσαρας λέξεις του στίχου τούτου τινές μεν των σχολιαστών εξηγούσιν ως εξής: «Προς διεκδίκησιν της »δυνάμεώς μου». Έτεροι δε ούτως: Εκείνοι, εις τους οποίους »παρεχώρησα την δύναμιν και την εξουσίαν μου, μοι παραχωρούσιν εις την παρούσαν περίστασιν το δικαίωμα να κάμω εκ νέου χρήσιν αυτών. Ιδού λοιπόν η ανταμοιβή, την οποίαν σοι δίδω». — Έστω και τούτο μικρόν δείγμα των δυσκολιών, τας οποίας ο μεταφραστής ευρίσκει, ουχί μόνον εν τω κειμένω, αλλ' έστιν ότε και εν τοις σχολίοις αυτοίς.

8. «Ο Σαικσπείρος εύρε την σκηνήν ταύτην εν τω χρονογράφω, όθεν ηρύσθη την του δράματος υπόθεσιν, διετήρησε δ' αυτήν άνευ επεξηγήσεων. Αλλ' εάν επεξηγήσής τις απαιτήται, ευρίσκεται ευκόλως αύτη εν τω κειμένω του ποιήματος. Η εξέτασις, εις ην ο γέρων βασιλεύς υποβάλλει τας θυγατέρας αυτού, είναι ιδιοτροπία εκ των συνήθων εις τους μαθόντας να κυβερνώσι δεσποτικώς τας οικογενείας αυτών και να υπακούωνται πάντοτε. Αλλά δεν επιδέχονται επεξήγησιν ή αιτιολόγησιν αι ιδιοτροπίαί. Αύται προέρχονται εκ ψυχικής τινος διαθέσεως συνήθους εις τους εξασκούντας απόλυτον κυριαρχίαν, είτε βασιλείς είναι ούτοι υπό κολάκων περικυκλούμενοι είτε γυναίκες ωραίαί υπό θαυμαστών λατρευόμεναι. Και η σιωπή αυτή της Κορδηλίας δεν φαίνεται τοσούτον απορίας αξία, άμα εκληφθή ως απόρροια του χαρακτήρος αυτής, ως τεκμήριον κρυφίας τινός και περιεσταλμένης ευαισθησίας, ταυτοχρόνως δε και ως ένδειξις της φυσικής αυτής αξιοπρεπείας, ήτις δεν άνέχεται το ψεύδος και την κολακείαν. Υπό τοιαύτην θεωρουμένη έποψιν η πρώτη αύτη του δράματος σκηνή, ήτις κατά πρώτον φαίνεται ίσως απίθανος, αναδεικνύεται πιθανή και ευπαράδεκτος. Άλλως η τοιαύτη της υποθέσεως εισαγωγή είναι αναγκαία, η δε πρώτη αύτη σκηνή περιέχει εν σπέρματι την όλην της τραγωδίας υπόθεσιν. Τω όντι, η διαγωγή του Ληρ είναι η αφετηρία της εν τη οικογενεία αυτού διχονοίας και διαστάσεως. Το λάθος, εις το οποίον περιέπεσε, γίνεται της κακοτυχίας αυτού πρόξενον. Αυτός ούτος, ουχί η Ειμαρμένη, προετοιμάζει την ιδίαν καταστροφήν διά της ανυψώσεως των ενόχων και διά της προγραφής της αθωότητος.... Εάν ήτο υπομονητικώτερος και οξυδερκέστερος ο Ληρ, εάν δεν εξήπτετο, εάν διέκρινεν απαθώς την αλήθειαν, εάν διεγίγνωσκε την καρδίαν των θυγατέρων αυτού, ήθελε προλάβει την συμφοράν, ήτις επέρχεται. Αλλά τυφλούται υπό του πάθους, το δε πάθος τιμωρείται... Ειθισμένος ανέκαθεν εις την κολακείαν, απαιτεί δουλικήν παρά πάντων αφοσίωσιν, αγανακτεί δε και εξάπτεται, ότε λόγοι ειλικρινείς τω απευθύνονται. Δεν εννοεί οποία τα αληθή του πατρός καθήκοντα, και εξάπτει των θυγατέρων αυτού τας επιθυμίας διά της πληρωμής, την οποίαν υπόσχεται εις την στοργήν αυτών. Απαιτών δε παρ αυτών ενδείξεις αγάπης, κινδυνεύει να μη διακρίνη την ειλικρίνειαν από της υποκρισίας. (Mezières, Shakspeare, ses oeuvres et ses critiques).

9. Το τελευταίον του χάρισμα, ο έστιν η παραχώρησις της προικός της Κορδηλίας εις τας δύο μεγαλειτέρας αδελφάς.

10. Επικαλείται ο Εδμόνδος την φύσιν, καθ'ό φυσικός υιός, ό έστι νόθος. Η δ' έκφρασις φυσικός υιός δεν δύναται να θεωρηθή ως νεωτερισμός παρ' ημίν, αφού προ του 700 μ. Χ. ο Ιωάννης Μαλαλάς αποκαλεί φυσικούς παίδας τους μη γνησίους.

11. Ενταύθα κατά τους Άγγλους σχολιαστές χλευάζει ο ποιητής την αδεξίαν πλοκήν των αρχαίων αγγλικών κωμωδιών, εν αις τα του δράματος πρόσωπα εισάγονται ατέχνως και άνευ λόγου επί της σκηνής, οπόταν ο ποιητής έχη χρείαν της παρουσίας αυτών.

12. «Οι σχολιασταί, καθ'ό μη ασχολούμενοι περί την μουσικήν, εθεώρησαν το χωρίον τούτο ως ανεπίδεκτον επεξηγήσεως. Αλλ' εξ αυτού μαρτυρείται ότι ο Σαικσπέιρος εγίνωσκε την αξίαν των μουσικών τούτων φθόγγων, η συναρμογή των οποίων είναι κατά τοσούτον κακόηχος, ώστε απηγορεύετο ρητώς υπό των παλαιών μουσικοδιδάσκαλων. *Mi contra fa est diabolus*, έλεγον οι περί μουσικής συγγράψαντες μοναχοί. Οι φθόγγοι ούτοι παριστώσι λοιπόν σειράν κακοφωνίας, προς την οποίαν παραβάλλει ο Εδμόνδος την επί του βίου επιρροήν των εκλείψεων και των λοιπών φαινομένων. (Εκ σημειώσεως του Dr Burney).

13. «Ο Σαικσπέιρος εκορύφωσεν, ό,τι στυγερόν υπήρχεν ήδη εν τω μύθω του βασιλέως Ληρ, διά της επεκτάσεως της αρχικής πλοκής. Εις την ιστορίαν του Ληρ προσέθηκε το επεισόδιον του Γλόστερ αρυσθείς τούτο από του έργου του Άγγλου Sidney, του επιγραφομένου Arcadia. Η καταστροφή και ετέρας οικογενείας, αι δολοπλοκίαι, δι' ων ο άστοργος νόθος επιβουλεύεται και πατέρα και αδελφόν, η άδικος του Γλόστερ οργή κατά του αθώου αυτού υιού, τάυτα πάντα προστίθενται εις την άδικον του Ληρ καταφοράν κατά της νεωτέρας των θυγατέρων του και εις τα δεινοπαθήματα, άτινα παρά των δύο αδελφών εκείνης υποφέρει... Την διπλήν ταύτην πράξιν ο Σαικσπέιρος εντέχνως συνέπλεξέν εις έν, επαυξήσας διά της συνδέσεως ταύτης την ωμότητα του όλου. Ένεκα του έρωτος αμφοτέρων των αδελφών προς τον νόthon του Γλόστερ υιόν, η Γονερίλη επιβουλεύεται τον σύζυγον, δηλητηριάζει δε την αδελφήν αυτής. Και ο φόνος δε της Κορδηλίας και ο θάνατος του γηραιού Ληρ είναι του Εδμόνδου επίσης έργα. Αι πολλαπλάι δ' αύται οικογενειακαί πλεκτάναι λαμβάνουσι διαστάσεις ευρυτέρας, ως εκ των πολιτικών διαπληκτισμών, μεθ' ων συνέχονται.

Εκατέρα των δύο απανθρώπων θυγατέρων διά στυγερών ενεργειών μηχανάται να συνενώση υφ' εαυτήν το διχοτομηθέν βασίλειον, ενώ επαπειλείται τούτο έξωθεν υπό της Γαλλίας. Αι δε μυστικάί συνεννοήσεις της Κορδηλίας μετά των Βρεττανών αρχόντων γίνονται αφορμή της τυφλώσεως του Γλόστερ και της ως εκ τούτου πάλιν σφαγής του δουκός της Κορνουάλλης. Πάσαι δε αύται αι ωμότητες και θηριωδία αποτελούσι το δράμα τούτο φρικωδέστερον απάντων των υπό του Σαικσπέιρου γραφέντων. (Gervinus, εν τω προμνημονευθέντι συγγράμματι).

14. «Επί της βασιλίσεως Ελισάβετ οι καθολικοί εθεωρούντο, ουχί άνευ λόγου, ως εχθρικός προς την κυβέρνησιν αυτής διακείμενοι. Ένθεν ελέγετο παροιμιωδώς: «Είναι τίμιος άνθρωπος και δεν τρώγει ψάρι». Ο έστι: «Είναι αγαθός πολίτης και διαμαρτυρόμενος το θρήσκευμα». (Αγγλική σημείωσις).

15. Σατυρίζει ενταύθα ο ποιητής την κατ' εκείνην την εποχήν επικρατούσαν εν Αγγλία κατάχρησιν των μονοπωλίων και την εν τη βασιλική ακολουθία διαφθοράν καθότι πολλοί των αυλικών συνηταιρίζοντο μετά των αποκτώντων προνόμια μονοπωλίων.

16. «Οι γελωτοποιοί, τους οποίους συνήθως εισάγει επί της σκηνής ο Σαικσπέιρος, είναι βεβαίως πιστά απεικονίσματα των εξ επαγγέλματος συγχρόνων αυτού γελωτοποιών, οίτινες ήσαν αναντιρρήτως άνδρες πλήρεις ζωηρότητος και ευφυίας. Καίτοι δυνάμενοι τα πάντα ελευθέρως να λέγωσιν, ώφειλον όμως φυσικώ τω λόγω να προσέχωσιν, όπως μη προσκρούσωσιν, όπου ήτο κίνδυνος να παροργίσωσι τους κυρίους αυτών, και να υποκρύπτωσιν υπό αστεϊσμούς την ελευθεροστομίαν. Προς τούτο ανεμίγνυον πιθανώς εις τους λόγους αυτών ρητά ή στίχους εξ ασμάτων γνωστών, όπως κολάσωσιν ή καλύψωσι την δριμύτητα των απαντήσεων αυτών. Ούτω δ' εξηγείται η φαινόμενη συχνάκις ασυναρτησία εις τας εκφράσεις των γελωτοποιών του Σαικσπέιρου. (Sir J. Reynolds).

17. Ο Ληρ ενθυμείται ίσως ενταύθα την απειλήν της Γονερίλης, «ό,τι ως χάριν σου ζητεί 'μπορεί και να το πάρη».
18. Παραλείπω ενταύθα δύο στίχους υπό του γελωτοποιού λεγομένους. Απελογήθην εις προηγουμένας σημειώσεις διά τας τοιαύτας αποσιωπήσεις.
19. Ο Σαικσπείρος ελησμόνησεν, ότι τα του δράματος συμβαίνουν εις χρόνους ειδωλολατρείας, ότε δεν υπήρχον βαπτιστικοί. Αλλ' αι τοιαύται ανακολουθίαι δεν είναι ασυνήθεις παρ' αυτώ.
20. Παραλείπω ενταύθα φράσεις τινάς, των οποίων οι υπαινιγμοί μένουσι και εν τω Αγγλικώ κειμένω ανεξήγητοι. Ως προς τας υβριστικές δε λέξεις ομολογώ και ενταύθα, ότι ατελώς ηδυνήθην, και εν μέρει μόνον, να εξελληνίσω το πλούσιον του Κεντ λεκτικόν.
- 21.Τοιαύτη, λέγει Άγγλος σχολιαστής, ήτο η κοινή περί αλκυόνων δοξασία, ότι δηλαδή κατά την πνοήν του ανέμου ρυθμίζουν την πτήσιν αυτών.
22. Και ενταύθα και αλλαχού την λέξιν stocks μετέφρασα διά του *φάλαγγας*· αλλ' ο *φάλαγγας* δεν είναι ακριβώς το αντίστοιχον του Αγγλικού stocks. Τούτο μεν ήτο μηχανή ξυλίνη έχουσα οπάς, εντός των οποίων εκλείοντο οι πόδες ή αι χείρες τε και οι πόδες του καταδίκου. Ο δε *φάλαγγας* είναι δοκός, επί των δύο της οποίας άκρων εδένετο σχοινίον, δι' ου περιεκλείοντο οι πόδες του εις ραβδισμόν υποβαλλομένου· ώστε δεν εχρησίμευε συνήθως ως ποδοκάκη, απλώς σφίγγουσα τους πόδας (καθώς το αγγλικόν Stocks), αλλ' ως μηχανή κρατούσα τους πόδας προς ραβδισμόν. Επροτίμησα όμως πάσης άλλης την λέξιν ταύτην, ως συνηθεστέραν εις τας ακοάς ημών, ο δε αναγνώστης ας παραδεχθή τον *φάλαγγα* ενταύθα ως βασανιστήριον απλούν άνευ του επεισοδίου του ραβδισμού.
23. Αναφέρεται τούτο εις παροιμίαν, περισωθείσαν εις τας αγγλικάς συλλογάς και σημαίνουσαν, ότι από του καλού μεταβαίνει τις εις το κακόν.
24. Θαύμα λέγει, ότι περιήλθεν εις χείρας αυτού η επιστολή της Κορδηλίας, μαθούσης τα της κεκρυμμένης, της σκοτεινής αυτού ζωής (of my obscured course).
25. Bedlam beggars. Το φρενοκομείον Bedlam (κατά παραφθοράν από Bethlem), το ονομαστότερον των εν Αγγλία, ήτο επί Σαικσπείρου στενόχωρον και ανεπαρκές τους πόρους ως προς τον αριθμόν των εις αυτό προσερχομένων ασθενών. Οι ανίατοι και αβλαβείς εξ αυτών απεπέμποντο λοιπόν εκ του φρενοκομείου, περιεφέροντο δε τήδε κακείσε δίκην επαίων αλλόκοτα φέροντες ενδύματα και άδοντες, όπως ελκύσωσι την συμπάθειαν των φιλελεημόνων. Έφερον δε επί μεν του αριστερού βραχίονος κρίκον σιδηρούν, ως σημείον της προελεύσεώς των, από δε του τραχήλου εκρέματο κέρας βοός, βούκινον, επέχον τόπον φιάλης. Οι τοιούτοι παράφρονες επαίται επωνομάζοντο κοινώς poor Tom, το δε όνομα τούτο φέρει εν τω δράματι ο Έδγαρ, ενόσω κρύπτεται υπό τοιούτον σχήμα. Αλλά το όνομα τούτο «ο πτωχός Θωμάς», δεν ήθελε μεταβιβάσει εις ελληνικά ώτα την του αγγλικού έννοιαν.
26. Παίζει ενταύθα ο γελωτοποιός με τας λέξεις dollars και dolours. Καθ' όσον αφορά την δυσκολίαν της μεταφράσεως των αγγλικών λογοπαιγνίων, ίδε και εν «Ρωμαίω και Ιουλιέτα» σημείωσιν 20.
27. O, how this mother swells up toward my heart. Hysterica patio, ac. Περί της σημασίας της λέξεως mother και του λατινικού όρου, δι' ου ο Ληρ επεξηγεί αυτήν, και περί των επί Σαικσπείρου ιατρικών περί υστερισμού δοξasiών παραπέμπω εις τους Άγγλους σχολιαστάς τον αναγνώστην, μη ανευρίσκοντα ταύτα πάντα εν τω στίχω, δι ου απεπειράθην το αίσθημα μόνον του Ληρ να εκφράσω.

28. Η έννοια του γελωτοποιού είναι, ότι συγγενεύουσιν η ανόητος αγαθότης και η ανόητος κακία.

29. «In his little world of man». Η έκφρασις αὕτη υπαινίττεται την δοξασίαν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶναι μικρόκοσμος συγκείμενος ἐκ στοιχείων παρεμφερῶν τῷ ἑξῶ κόσμῳ.

30. Ἰδοὺ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ C. J. Vaughan ἐξελλήνισις τοῦ χωρίου τούτου, ἡ τυχούσα το βραβεῖον Porson κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1837 διαγωνισμὸν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας.

Οὐκ εἶα, πνεύματ', ἀγρίου φύσῃματος φείδεσδε μηδέν, μὴ οὐ διαρρήξαι γνάθους· στρόμβοι, ζάλαι τε, δυσχίμῳ πλημμυρίδι αὐτοῖσι ναοὺς αετοῖς ποντίζετε· ἐτ' αἰθαλούσσαι φροντίδος ξυμπράκτορες πρόδρομοι κεραυνῶν λαμπάδες δρυηκόπων, πολίων τόδ' ἀμόν κράτα πρήθοιτ' ἀν' σὺ δε, βροντὴ τινάκτειρ' εὐκύκλου σφυρηλάτει παχύν πόλον γῆς, καὶ φύσεως τυπώματα διαρταμήσασ' ἔκχεον βλαστήματα ὅς' ἐξέφυσ' ἀπιστον ἀνθρώπων γένος· μεστή γενοῦ βρέμους' ἐπίρρηξον δε πυρ, κάχλαζε δ' ὄμβρε· πυρ γὰρ οὔτε πνεύματα οὐκ ὄμβρον οὐ βροντήματ' ἐκφύσας ἔχω. ὑμῶν κατέγνων οὐποτ', οὐκ, ἀπιστίαν· τυραννίδι οὐποτ' εἰσεχειρίσ'· οὐ τέκνοις ὑμᾶς ἰσ' ἀντηύδων ποτ' οὐδέ τούμπάλιν ὑπουργίαν ἐμοί τιν' ἀντοφείλετε. Πρὸς ταύτ' ἐπισκῆπτοντες ἐμπλήσθητέ μοι τὰ δεινὰ· δούλοι δ' ἐνθάδ' ὑμῖν ἔσταμεν, γέρων ἀναρθρος, ἄμορος, ἠτιμασμένος· καίτοι κικλήσκω δουλίους ὑπηρέτας, οἱ ξυν κακούργῳ παρθένων ξυνωρίδι ξυναρμόσαντες ὑψηγεννήτους μάχας τοῦ τηλικούδε κράτα λευκανθές τότε ὑβρίζειτ' αἰσchrῶς· πῶς γὰρ οὐκ αἰσchrόν τόδ' ἦν:

(Ἴδε Greek and Latin Prize poems of the University of Cambridge from 1814 to 1837).

31. Ὁ Σαῖκσπείρος δὲν ἐλησμόνησεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Μερλίνος, κατὰ τὸν Geoffroy of Monmouth, παρ' οὐ ἠρύσθη, ὡς εἴρηται, καὶ τῆς τραγωδίας ταύτης τὴν ὑπόθεσιν, ἀνήκει εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς τοῦ Ληρ, εἰς τὴν βασιλείαν δηλονότι τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου. Ὁ μάγος Μερλίνος ἐλέγετο υἱὸς πατρός δαίμονος καὶ μητρὸς θνητῆς. Συνώδευε δὲ τὸν βασιλέα Ἀρθούρον εἰς τὰς ὑποτικὰς περιπλανήσεις τοῦ καὶ διὰ τῶν γοητειῶν αὐτοῦ τὸν ἐβοήθει, ὅπως ἐξέρχεται νικητὴς ἐκ τῶν ποικίλων ἀγώνων τοῦ.

32. Οὕτω περίπου καὶ ὁ Μπεμβόλιος παρηγορεῖ τὸν Ρωμαῖον (ἴδε σελ. 17, ἐκδ. Γ', 1896). Οὕτω δὲ καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκρίτα (στ. 243),

«Πόνος γάρ ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἐλάσσῳ

33. Ὑποτίθεται, κατ' Ἀγγλον σχολιαστήν, ὅτι διὰ τῆς ἐκφωνήσεως ταύτης ὁ Ἐδγαρ ἐννοεῖ, ὅτι τὰ ὕδατα ἐκάλυψαν τὴν γῆν εἰς τοσούτον βάθος· ἀλλ' ἴσως ἡ *μια' μιση ὀργυιά* εἶναι τὸ ἀνάστημα τοῦ δαιμονίου, τὸ ὁποῖον δῆθεν διώκει αὐτόν.

34. Διὰ νὰ βάλῳσιν αὐτόν εἰς πειρασμόν ν' αὐτοχειριασθῇ.

35. Εὐμυθολογεῖτο ὅτι οἱ πελεκάνες ἐτρέφον τὰ νεογνά αὐτῶν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος· συνήθως δὲ ὁ πελεκάν φέρεται ὡς παράδειγμα πατρικῆς ἢ μητρικῆς στοργῆς, ἐνῶ ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς φέρει τὰ νεογνά αὐτοῦ ὡς παράδειγμα παιδικῆς ἀστοργίας.

36. Ὁ Ἐδγαρ ἐν τῷ κειμένῳ λέγει. *Pillicock sat on Pillicock hill.*

Κατά δε τους σχολιαστές, τω ήλθον εις την μνήμην οι στίχοι ούτοι ως εκ της λέξεως pelican (πελεκάν), την οποίαν ο Ληρ επρόφερεν. Επροσπάθησα ν' αναπληρώσω αυτούς δι' αντιστοιχούσης τινός ασυναρτησίας, ήτις είναι αναγκαία, όπως δικαιοώση την επομένην του γελωτοποιού παρατήρησιν.

37. Sessa, εκ του ισπανικού cessa=ησύχασε.

38. Βλέπει μακρόθεν τον Γλόστερ ερχόμενον και κρατούντα δάδα.

39. Παραλείπω ενταύθα στίχους τινάς υπό του Έδγαρ λεγομένους και εις αρχαίας αγγλικάς προλήψεις αναγομένους.

40. Ταύτα και διάφορα άλλα επίθετα (ανεπίδεκτα μεταφράσεως το επ' εμοί), αποδιδόμενα υπό του Έδγαρ εις τον βασιλέα του Σκότους, ανευρίσκονται εις σύγγραμμα εκδοθέν τω 1603 μ. Χ. και επιγραφόμενον Declaration of Popish Impostures. Επειδή δε εκ του βιβλίου τούτου ηρύσθη, ως εικάζεται, τα επίθετα ταύτα ο Σαικσπείρος, εξάγεται ότι δεν έγραψε την τραγωδίαν «ο Βασιλεύς Ληρ» προ του 1603 έτους.

41. Υποτίθεται ότι ο Ληρ βλέπει ασκαρδαμυκτί το θρανίον, το οποίον εν τη παραφροσύνη αυτού εκλαμβάνει αντί της Γονερίλης· ο δε Έδγαρ αποτεινόμενος προς το ίνδαλμα λέγει: Βλέπε τον και συ ασκαρδαμυκτί, ως δύο παιδιά, ότε αμιλλώνται παίζοντα τοιουτοτρόπως, ποίον θ' αναγκάση το άλλο να πρωτογελάση.

42. Αναγκάζομαι και ενταύθα να παραλείψω οκτώ στίχους, περιέχοντας ονοματολόγιον παντοειδών κυνών.

43. Παρεδέχθην τον σχηματισμόν τούτον, Δούβρον, ως τον συνηθέστερον εις ώτα ελληνικά. Κατά το γεωγραφικόν του Smith λεξικόν, τα λατινικόν του Dover όνομα είναι Dubris. Ο ημέτερος Νίκανδρος Νούκιος ονομάζει αυτό, αλλ' αγνωώ επί τίνι λόγω, Δόλβην.

44. «Ο Σαικσπείρος, κηδόμενος της τιμής της ανθρωπότητος, ενθυμίζει εις τους θεατάς του οράματος αυτού, ότι έχουσιν ενώπιον αυτών εποχής αγρίας και βαρβάρου την απεικόνισιν. Παριστά δε και ως ειδωλολάτρας τους αρχαίους εκείνους Βρεττανούς, καί τοι (είτε εξ αμαθείας είτε εξ απροσεξίας) μη συναρμολογήσας τα πάντα καθ' ομοίωσιν των της εποχής εκείνης. Αλλ' υπό τοιαύτην έποψιν οφείλομεν και ημείς να βλέπωμεν την περί τα ήθη και τας εκφράσεις ωμότητα των του δράματος προσώπων, οίον τον άσεμνον τρόπον, δι' ου ο Γλόστερ λέγει προς τον Κεντ ότι είναι πατήρ του Εδμόνδου, τους διαπληκτισμούς του Κεντ μετά του Οσβάλδου, ιδίως δε την απανθρωπίαν, μεθ' ης ο δουξ της Κορνουάλλης εκδικείται τον Γλόστερ». (Schlegel).

Και ο Γερβίνος δε κατακρίνει ως εξής την σκηνήν ταύτην· «Δεν δυνάμεθα να δικαιολογήσωμεν την επί της σκηνής εκτύφλωσιν τους Γλόστερ, μολονότι φροντίζει ο Σαικσπείρος να ικανοποιήση την αγανάκτησιν του θεατού τιμωρών τον ένοχον διά χειρός ποταπού και αγνώστου δούλου. Η πλοκή του οράματος απήτει την τύφλωσιν του Γλόστερ· αλλ' ηδύνατο αύτη να γίνη όπισθεν της σκηνής, ουχί ενώπιον των θεατών».... Και ο Coleridge αυτός, ο σταθερός του Σαικσπείρου υπέρμαχος, εθεώρει εις το plus ultra της δραματικής τόλμης την επί της σκηνής εκτύφλωσιν του Γλόστερ, διά της οποίας το τραγικόν στοιχείον ωθείται μέχρι των ακροτάτων αυτού ορίων.

45. Παραλείπονται και ενταύθα τα επίθετα των δαιμονίων. Ίδε περί τούτου την υπ' αριθμόν 40 σημείωσιν.

46. Ούτω και εν Ερωτοκρίτω:

Εκεί πού καταβαίνουνσιν ήταν ηλίου ακτίνα· μαργαριτάρια φαίνονται όλα τα δάκρυα 'κείνα.

47. Το πρόσωπον της Κορδηλίας είναι εκ των θελκτικών εκείνων πλασμάτων, άτινα ο Σαικσπείρος διά τινων μόνον γραμμών σκιαγραφεί. Η Κορδηλία είναι φύσει περιεσταλμένη, λέγει ολίγα, αλλ' αισθάνεται βαθέως. Ο αληθής αυτής χαρακτήρ μαρτυρείται υπό μιας λέξεως, μιας χειρονομίας ή της εκφράσεως της φυσιογνωμίας, προ πάντων δε υπό των πράξεων και απάσης της διαγωγής αυτής. Ότε ο βασιλεύς της Γαλλίας την λαμβάνει σύζυγον, «δεν επιδεικνύει, λέγει περί αυτής, τα αισθήματά της, αισθάνεται, αλλά σιωπά, και διά τούτο την θέλω σύζυγον». Ο δε Ληρ, ότε φέρει αυτήν νεκράν εις τας αγκάλας του, ενθυμείται ότι η φωνή της ήτο πάντοτε γλυκεία και ήσυχος. Η Κορδηλία έχει, όπως και η Δυσδαιμόνα, μαρτυρικής, ούτως ειπείν, φύσεως την ιδιοσυγκρασίαν· αμφότεροι συναισθάνονται την ανάγκην του να θυσιασθώσι χάριν εκείνων, τους οποίους αγαπώσιν. Η μεν σύζυγος του Οθέλλου αγαπά τον σύζυγον και ενώ τοσούτον αδίκως και βαρβάρως τη φέρεται· προσκολλάται δε τοσούτω μάλλον εις τον Οθέλλον, καθόσον εννοεί ότι μυστική τις λύπη τον κατασπαράσσει. Η δε Κορδηλία αγαπά τον πατέρα, όστις την εξώρισε και την κατηράσθη, τον αγαπά ως αν είχε προικίσει και περιθάλψει αυτήν. Εκστρατεύει χάριν αυτού, τον περιποιείται, τον παρηγορεί, αιχμαλωτίζεται μετ' εκείνου και αποθνήσκει εις το άνθος της νεότητος μη θελήσασα να παραιτήση αυτόν μόνον εν μέσω των εχθρών. (Εκ των του Mezières).

48. Εν τω κειμένω απαριθμούνται έν προς έν τα άνθη και τα φυτά, δι' ων στέφεται ο παράφρων Ληρ. Εισί δε ταύτα, αγριόκαπνος ή καπνόχορτον, κουφόβρωμη, κώνειον, σίναπι, κνίδη, ηράνθεμον και αίρα ή ήρα.

49. Η Ρεγάνη γνωρίζει ήδη, ότι ο Οσβάλδος είναι κομιστής επιστολής της Γονερίλης προς τον Εδμόνδον.

50. Είς τινας επαρχίας της Αγγλίας τα εις τους αγρούς φόβητρα προς αποδίωξιν των πτηνών έχουσιν εισέτι το σχήμα τοξότου, κρατούντος εις χείρας τεταμένον το τόξον (αγγλ. σημ.)

51. Ο Ληρ λαμβάνει ύφος ιεροκήρυκος διά να είπη προς τον Γλόστερ την διδαχήν αυτού, ως τω λέγει. Αποκαλύπτεται λοιπόν και κρατεί τον πύλον εις τας χείρας κατά την τότε συνήθειαν των διδασκόντων απ' άμβωνος. Αλλά βλέπων τον πύλον συλλαμβάνει την ιδέαν του στρατηγήματος και μεταβαίνει διά μιας από της πρώτης των σκέψεων αυτού σειράς εις νέαν ιδεών σειράν, ως αληθής παράφρων.

52. «Οι σχολιασταί του δράματος τούτου, αναλύοντες το πρόσωπον του Ληρ, έδωσαν εις την βαθμιαίαν αυτού αλλοίωσιν εξηγήσεις, αίτινες ταπεινούσι μεν τον χαρακτήρα του Ληρ, ερείδονται δ' επί εσφαλμένων περί φρενοβλαβείας ιδεών. Ο Ληρ περιγράφεται συνήθως ως γέρων έχων σώας έτι τας φρένας και ακεραίαν την συναίσθησιν των πράξεων αυτού, ότε αποφασίζει την διανομήν του βασιλείου. Όθεν έπεται, ότι ο Ληρ ήτο κουφός τις και ανόητος γέρων, απολείπεται δε να ορισθή πότε, εν τω δράματι, άρχεται η εξασθένησις των διανοητικών αυτού δυνάμεων. Το δε συμπέρασμα τούτων πάντων εξ ανάγκης είναι, ότι αι πρώται του δράματος πράξεις είναι όλως απίθανοι. Είναι δε αναντιρρήτως απίθανοι, εάν εκτυλίσσωνται εν αυταίς αι πράξεις υγιούς τω όντι ανθρώπου. Αλλ' ουδέν υφίσταται το απίθανον, εάν παραδεχθώμεν ότι η ασθένεια είχεν ήδη αρχίσει να επικαλύπτη την διάνοιαν του βασιλέως απ' αυτής της αρχής του δράματος και ότι το σύνολον της πλοκής αυτού βασίζεται επί ακριβούς της ανθρωπίνης φύσεως μελέτης. Κατά την κοινήν περί Ληρ θεωρίαν, ούτος είναι κατ' αρχάς υγιής μεν τας φρένας, αλλά κούφος εις το έπακρον, κενόδοξος και άκριτος· υπό την επήρειαν δε της παραφροσύνης ο

ασθενής ούτος και άνους γέρων μεταβάλλεται μετέπειτα και αναδεικνύει πάθος τιτανικής αγριότητας και ευκρινή της καρδιάς διάγνωσιν και ευρείαν των του βίου πείραν και ανελίσσει διά καταπληκτικής ευγλωττίας και δι' εμπνευσμένης οιονεί φωνής το ύψος και το βάθος της ανθρωπίνης φύσεως. Αλλά φαίνεται βεβαίως απίθανον και μένει ανεξήγητον, πώς ταύτα πάντα να προαχθώσιν εκ της αγόνου διανοίας ανοήτου γέροντος υπό μόνον το κέντρον της παραφροσύνης... Αι μέχρις εσχάτων επικρατούσαι εσφαλμένοι περί φρενοβλαβείας θεωρίαί εξηγούσι την επιμονήν των μη θελώντων να δίδωσι τα συμπτώματα της προϊούσης εξασθενήσεως της διανοίας αυτού, και πριν έτι επέλθη η έκρηξις της παραφροσύνης. Αι τοιαύται θεωρίαί έχουσιν εισέτι ισχύν εν τοις δικαστηρίοις, ένθα η φρενοβλάβεια θεωρείται ως ασθένεια των διανοητικών μόνον δυνάμεων, ουχί δε και των ψυχικών του ανθρώπου αισθημάτων. Ο Ulrici και έτεροι κριτικοί διατείνονται, ότι η ευφυής του γελωτοποιού πολυλογία και αι υπερβολικάί του Έδγαρ ανοησίαι εξασκούσιν επιβλαβή επί της διανοίας του Ληρ επιρροήν. Η δε γνώμη αύτη, καίτοι αντικειμένη εις του δράματος αυτού την διεξαγωγήν, φαίνεται κατά πρώτην έποψιν πιθανή εις τους αγνοούντας των φρενοβλαβών τα ιδιώματα. Ο Ληρ μένει ήσυχος και σχετικώς σιωπηλός, ενόσω έχει παρ' αυτόν τον Έδγαρ· ότε δε ούτος μεν γίνεται του τυφλού πατρός ο οδηγός, ο δε γελωτοποιός απέρχεται, τότε εκρήγνυται η βία και η περί τας ιδέας ασυναρτησία του γέροντος βασιλέως. Ο Ulrici ηγνώνει ίσως, ότι η μετά ομοιοπαθών συμβίωσις είναι έν των δραστηριωτέρων μέσων προς καθυσύχασιν φρενοβλαβούς τίνος. Αλλ' ο Σαικσπέιρος εγνώριζε τούτο, ως φαίνεται, είτε εξ ιδίας αντιλήψεως και παρατηρήσεως είτε και εξ εμπνεύσεως ίσως. Η δε προσποιητή του Έδγαρ παραφροσύνη διαφέρει της αληθούς του Ληρ ασθενείας. Προσπαθεί εκείνος να λέγη ανοησίας· αλλ' η προσπάθειά του αυτή προδίδει την προσποίησιν. Τούτο δε είναι ανεξαίρέτως σχεδόν το λάθος των προσποιουμένων τον παράφρονα. Εξαπατώνται μεν και ο Γλόστερ και ο Ληρ και οι λοιποί πάντες εν τω δράματι, αλλά δεν ηδύνατο να εξαπατήση επίσης ο Έδγαρ και ιατρόν, έχοντα των τοιούτων νοσημάτων την πείραν». (Bucknill). Ίδε και εν τω της 1ης Απριλίου τεύχει της Revue des deux mondes την πραγματείαν του κυρίου M. E. Onimus, la psychologie medicale dans les drames de Shakspeare.

53. Οφείλω ίσως ν' ανακαλέσω εις την μνήμην του Έλληνος αναγνώστου, ότι οι νόμοι του φεουδαλισμού υπεχρέουν τον κατηγορούμενον ιππότην εις την διά μονομαχίας διεκδίκησιν της αθωότητος αυτού, εις ωρισμένας δε περιστάσεις ανετίθετο εις υπέρμαχον ή πρόμαχον η τοιαύτη διά των όπλων απόδειξις του δικαίου.

54. Η τάξις παρείχεν εις τον Εδμόνδον το δικαίωμα να μάθη του αντιπάλου αυτού το όνομα και το γένος, καθόσον ο εξ ευγενών δεν κατεδέχετο, ουδέ ήτο υπόχρεως, ν' αντιπαραταχθή εις αγώνα κατά αγενούς.

55. «Και διατί αποθνήσκει η Κορδηλία; Ο Σαικσπέιρος δεν φονεύει άνευ λόγου. Δεν ηδύνατο άραγε να επιζήση η Κορδηλία; Αλλ' αύτη αποβιβάζεται εις Αγγλίαν επί κεφαλής γαλλικού στρατού, το δ' εθνικόν φρόνημα (αείποτε ισχυρόν, αλλ' εις άκρον εξημμένον επί της βασιλίσσης Ελισάβετ), δεν ηνείχετο την επιτυχίαν τοιαύτης εχθρικής εισβολής. Διά τούτο ο Δουξ της Αλβανίας, (ενώ κλίνει άλλως προς τον Ληρ, και δεν ήθελεν αντισταθή προς τους διεκδικητάς αυτού, αν το τοιούτον δεν αντέκειτο εις του πατριτισμού αυτού τας υπαγορεύσεις), σύρει το ξίφος κατά των ξένων, των βεβηλούντων το ελεύθερον χώμα της πατρώας αυτού γης. (J. W. Hales εν τω προμνημονευθέντι περιοδικώ Fortnightly Review).

56. Ο Δουξ της Αλβανίας βλέπει τον Ληρ, προσπαθούντα να επαναφέρη εις την ζωήν την νεκράν αυτού θυγατέρα, αναλογιζόμενος δε το βάθος της συμφοράς αυτού τω εύχεται ν' αποθάνη.

57. Ενταύθα μόνον πληροφορούμεθα, ότι υπό το όνομα τούτο ήτο γνωστός ο Κεντ, ενόσω εκρύπτετο υπό δούλου μορφήν.

58. Τινές των σχολιαστών εξηγούσιν άλλως τας λέξεις τοιαύτας του Ληρ, «and my poor fool is hanged», αποδίδοντες το fool, ως θεραπευτικήν έκφρασιν, εις την Κορδηλίαν. Αλλ' ούτε εναντίον της ανθρωπίνης φύσεως μοι φαίνεται το να ενθυμηθή τον προσφιλή γελωτοποιόν ο Ληρ εν μέσω της δυστυχίας αυτού ούτε εναντίον της δραματικής τέχνης το να μην αφήση ο ποιητής τους θεατάς εν πλήρει αγνοία περί της τύχης του πτωχού τρελλού.

59. Η αίτησις αύτη του Ληρ εξηγείται υπό της ψυχικής αυτού καταστάσεως. Η πίεσις της λύπης και η αγωνία του προσεγγίζοντος θανάτου δυσκολεύουσι την αναπνοήν του και τω φέρουσι στενοχωρίαν και αισθάνεται ότι τον πνίγουσι τα φορέματα αυτού.

60. «Το αίσθημα, όπερ προ πάντων εξεγείρει εν ημίν η τραγωδία αύτη, είναι το έλεος. Ουχί το έλεος, όπερ προκαλούσι συμφοραί εξ έρωτος πηγάζουσai, ως εν τω Οθέλλω ή εν τω Ρωμαίω και τη Ιουλιέτα, αλλά θλιβερώτερόν τι τούτου, το έλεος, όπερ εμπνέει ο εξευτελισμός των γηρατειών και του βασιλικού αξιώματος, η καταπάτησις των δικαίων του ηγεμόνος, ο σπαραγμός της καρδιάς του πατρός. Η ψυχή του θεατού ή του αναγνώστου ουδεμίαν ευρίσκει επανάπαυσιν εν τη τραγωδία ταύτη, ουδέν εν αυτή καταπραΰνει την αλγεινήν εντύπωσιν, την οποίαν η απεικόνισις τοσαύτης συμφοράς προξενεί. Ο Ρωμαίος και η Ιουλιέτα επρόφθασαν τουλάχιστον ν' απολαύσωσι την μέθην της ευτυχίας. Είδομεν αυτούς προ του αποχωρισμού πλήρεις ελπίδων και ενθουσιασμού και νεότητος. Και η Δυσδαιμόνα δε εγεύθη τας απαρχάς του έρωτος· η εν Κύπρω άφιξις των δύο συζύγων και η χαρά της συναντήσεως αυτών αποτελούσι προοίμιον ευχάριστον της τραγικής αυτών ιστορίας. Αλλ' εν τω βασιλεί Ληρ τα πάντα παρίστανται πένθιμα και θλιβερά επ' αυτής της αρχής». Ταύτα ο Mezières εν τω προμνημονευθέντι συγγράμματι. Ο δε W. Wagner συγκεφαλαιοί ως εξής τας επί της τρα- [λείπει η σελίδα]

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΕΡΓΑ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΣΑΙΚΣΠΗΡΟΥ ΔΡΑΜΑΤΑ

- ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ
- ΟΘΕΛΛΟΣ
- ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΗΡ
- ΜΑΚΒΕΘ
- ΑΜΛΕΤΟΣ
- ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ
- ΛΟΥΚΗΣ ΔΑΡΑΣ Έκδοσις Δ' πολυτελής εις μέγα 8ον μετά 15 εικόνων
[Θ. Ράλλη
- ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ Έκδοσις απλή
- ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ Έκδοσις πολυτελής μετ' εικόνων
- ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ Επιστολαί προς Φίλον
- Η ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ και τα νέα όρια αυτού
- ΔΑΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ εκ των του Άνδερσεν
- Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ Δράμα: Ιωσήφ Ετσεγαράη μεταφρασθέν εκ του
[Ισπανικού
- ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Εκ του Αγγλικού Lynch Hannah
- Η ΖΩΗ ΜΟΥ παιδικαί αναμνήσεις

End of the Project Gutenberg EBook of Shakespeare's Dramas, King Lear, by William Shakespeare

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SHAKESPEARE'S DRAMAS, KING LEAR ***

***** This file should be named 32305-0.txt or 32305-0.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/3/2/3/0/32305/>

Produced by Sophia Canoni. First two corrections by George Canonis

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do

not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and

distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pgla.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pgla.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pgla.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pgla.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.